STRIP SCHRIFT

Prijs f 7,95 / Bfr. 159

WINDIG & DE JONG
BATMAN
ANTONIO PALACIOS

337 – JAARGANG 33 NUMMER 10 – 'S WERELDS OUDSTE STRIPINFORMATIEBLAD – VERSCHIJNT 10x PER JAAR

AGENDA

t/m 15 juli
Expositie 'Stront aan de knikker', naar aanleiding van het nieuwe album van Willem Vleeschouwer, Galerie Lambiek, Kerkstraat 78, Amsterdam, info: (+31)(0)20-6267543, of via e-mail: lambiek@lambiek.net

t/m 31 juli
Expositie 'Een week uit het leven van Marc Sleen', met de complete stripproductie van Sleen uit de periode van 2 tot 8 juli 1951, Gemeentelijke Openbare Bibliotheek, Molenstraat 5, Londerzeel, België, info: (+32)(0)32-52301373, of via e-mail: pob@bib.vlaanderen.be

t/m 16 september
Expositie 'Alle haaien! Striphelden op zee', Maritiem Museum Rotterdam, Leuvehaven 1, Rotterdam, info: (+31)(0)10-4132680, of via de site www.mmph.nl

t/m 16 september
Expositie 'Asterix en Europa', Gallo-Romeins Museum, Kielenstraat 15, Tongeren, België, info: (+32)(0)12-233914.

t/m 18 november
Expositie 'Dag meneer De Raaf', over de dierenstrip in België, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2191980.

11 juli t/m 5 augustus
Stripfestival Middelkerke, Middelkerke, België.

21 juli t/m 9 september
Expositie Jan en Andrea Kruis, overzichtstentoonstelling van illustraties en ander werk, Grafisch Museum, Rabenhauptstraat 65, Groningen, info: (+31)(0)50-5256497.

11 augustus
'Bal du rat mort', met optredens van Maaike Hartjes, Jeroen Janssen, Hanco Kolk, Erik Kriek, Aloys Oosterwijk, Michiel van der Pol Mark Retera, Barbara Stok, Jean-Marc van Tol, Typex, Jan Vriends, Ben Westervoorde en Peter de Wit, Sonsbeek Theater Avenue, Arnhem.

18 augustus t/m 29 september
Expositie Erik Kriek, Galerie Fuzzyart, 2e Tuindwarsstraat 11, Amsterdam, info: (+31)(0)20-6262780, of via de site www.fuzzyart.nl (vanaf 1 augustus).

9 september
Grote stripbeurs, Hogeschool BME, Schoonmeersstraat 52, Gent, België, info: (+32)(0)9-3260625, of via e-mail: jp.kesteloot@belgacom.net

22 en 23 september
De Stripdagen, Brabanthallen, 's-Hertogenbosch, info: (+31)(0)76-5415990, of via e-mail: andre.bicker@stripschap.nl

13 en 14 oktober
Gelders Stripfestijn, Rijnhal, Arnhem, info: (+31)(0)313-479592 of (+31)(0)6-26280354, of via e-mail: joelphil@hotmail.com

28 oktober
3e Stripboekenbeurs Maastricht, met onder anderen Don Lawrence, Martin Lodewijk, Roland Goossens en François Walthéry, Festi-Village, Maastricht, info: (+31)(0)43-3640563/(0)6-13204019, of via e-mail: elgu@castel.nl

11 november
4e Eindhovense Stripbeurs, Hotel Eindhoven, Eindhoven.

20 november 2001 t/m 3 maart 2002
Expositie 'De kunst van Alex Raymond', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2191980.

15 en 16 december
De Stripgidsdagen, De Warande, Turnhout, België, info: (+32)(0)486-226874, of via e-mail: patrick.vangompel@pandora.be

DE MEEST ACTUELE AGENDA OP STRIPGEBIED KUNT U BINNENKORT WEER RAADPLEGEN VIA HET WORLD WIDE WEB VAN HET INTERNET OP ONZE NIEUWE STRIPSCHRIFTPAGINA'S

Ben Bits is op vakantie

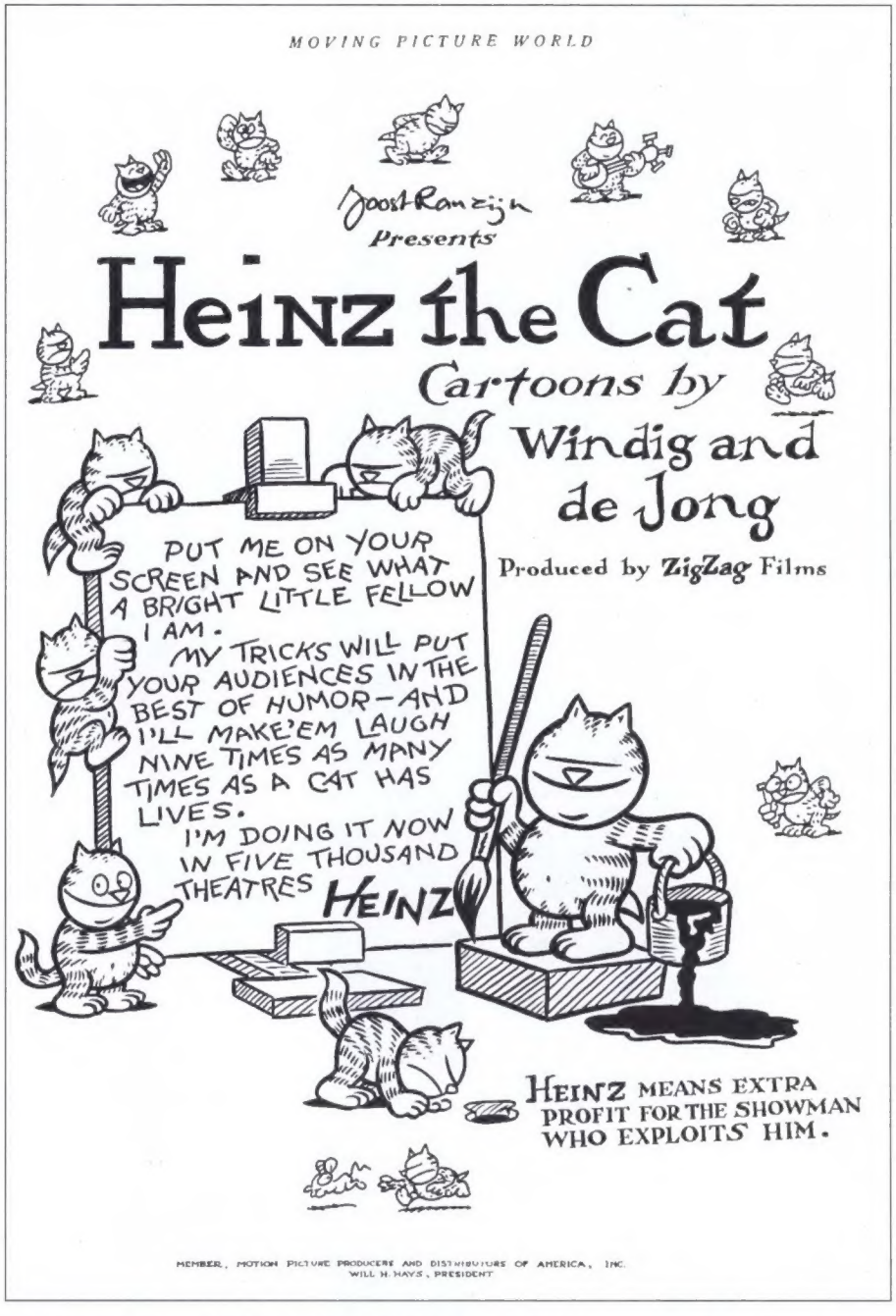
MOVING PICTURE WORLD
Joost Ranzijn
Presents
Heinz the Cat
Cartoons by
Windig and de Jong
Produced by ZigZag Films
PUT ME ON YOUR SCREEN AND SEE WHAT A BRIGHT LITTLE FELLOW I AM.
MY TRICKS WILL PUT YOUR AUDIENCES IN THE BEST OF HUMOR—AND I'LL MAKE 'EM LAUGH NINE TIMES AS MANY TIMES AS A CAT HAS LIVES.
I'M DOING IT NOW IN FIVE THOUSAND THEATRES
HEINZ
HEINZ MEANS EXTRA PROFIT FOR THE SHOWMAN WHO EXPLOITS HIM.
MEMBER, MOTION PICTURE PRODUCERS AND DISTRIBUTORS OF AMERICA, INC.
WILL H. HAYS, PRESIDENT

'De fameuze kat van René Windig en Eddie de Jong heeft de onweerstaanbare intentie om bewegend tot leven te komen.' Met deze woorden opende Joost Ranzijn van Zig Zag Film op 21 juni 2001 de animatiestudio waar Eddie de Jong en René Windig de komende twee jaar hun amusante, spannende, hilarische avondvullende tekenfilm van Heinz zullen maken.

TISTJEN DOP
strips en games

Patersstraat 96-B 2300 Turnhout
tel. (+32)(0)14/428829
e-mail: info@tistjendop.be
http://www.tistjendop.be

"DE STRIP-AAP"
IN-& VERKOOP STRIP-BOEKEN

JAVASTRAAT 22
ENSCHEDE 053-4305261
WWW.STRIPAAP.NL

STRIP SCHRIFT

Jaargang 33 juni 2001 nummer 10 (337

Verschijnt 10 maal per jaar
Stripschrift wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie in opdracht van Het Stripschap
De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs

Redactie
Pieter van Cleef, Arco van Os, Rik Sanders, Harry Wibier (a.i.)

Redactie-assistentie
Jeroen van Kippersluis

Medewerkenden
Jasper Bakker, Olav Beemer, Bas Berwers, Leon Bijnsdorp, Ruud Booms, Michel Clessens, Rob Derks, Robin Kerkhof, Willard Mans, Gert Meesters, Jeroen Mirck, Lew Stringer, Rudy Vrooman, Jempi Welkenhuyzen, Hennie van der Zouw

Koeriersdiensten
Willem Hulleman

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
Telefoon: 010 - 220 10 63, telefax: 010 - 421 06 08
E-mail: redactie@stripschrift.nl
Website: www.stripschrift.nl

Uitgever
Uitgeverij Stripstift
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam

Abonnementen
Abonnementen-administratie Stripschrift
t.a.v. Willem Naber
Postbus 11335
1001 GH Amsterdam
Telefoon: 026 - 339 20 85, telefax: 026 - 339 20 86
E-mail: administratie@stripschrift.nl
Abonnementsprijs ƒ74,25 / Bfr.1530 / €33,70
Leden van Het Stripschap ƒ2,50 / Bfr.50 / €1,15 korting
Nederland: Giro 209948 of Bank 82.67.01.523
ten name van Stripschrift, Amsterdam
België: Bank 721-520.62.74-81
ten gunste van Het Stripschap, Turnhout
Opzeggingen alléén schriftelijk en uiterlijk twee maanden voor het aflopen van een abonnementsjaar
Foreign subscriptions on request

Reprorecht
Het overnemen, evenals het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met:
Pieter van Cleef
. Springendallaan 23
1333 WN Almere
Telefoon: 06 - 25 16 87 20
E-mail: adverteren@stripschrift.nl

Druk
Drukpartners, Amsterdam

Distributie
Het Raadsel, Amsterdam-Antwerpen

Omslag
Eddie de Jong en René Windig

ISSN 0165-845X

Redactioneel

Stripbeurzen zijn mannenbolwerken. Dat bleek dit jaar weer eens op het tiende Stripfestijn op het Scheffersplein in Dordrecht, waar opvallend weinig vrouwelijke stripliefhebbers rondliepen. Dit gaat in brede zin natuurlijk op voor de gehele stripwereld. Wat is toch de reden dat vrouwen strips over het algemeen links laten liggen?

Natuurlijk, in strips worden vrouwen vaak niet gezien als volwaardige wezens. Ze ontbreken meestal of hebben een bijrolletje. En àls vrouwen al worden afgebeeld dan is het doorgaans als lustobject. Merkwaardig genoeg lijken de weinig geëmancipeerde stripvrouwen ook voornamelijk door het mannelijk publiek bewonderd te worden. Neem Franka: bij de stand van Henk Kuijpers op het Scheffersplein hingen alleen kerels rond.

Nu is de stripwereld van oudsher een mannenvesting, of het nu om uitgevers, winkeliers, redacties en last bot not least stripauteurs gaat. De mannen delen de lakens uit, de vrouwen beperken zich tot ondersteunende werkzaamheden in de PR en marketing of, op tekengebied, de inkleuring. Dat schrikt meer af dan dat het aantrekt. Er bestaan uitzonderingen, maar die zijn op de vingers van één hand te tellen.

Een andere verklaring is dat er zo weinig vrouwelijke striptekenaars bestaan. Vrouwen zijn toch in de regel eerder geboeid door het werk van hun seksegenoten, dan dat van mannen. Gelukkig kennen we de laatste jaren de publicaties van Maaike Hartjes, Barbara Stok en Gerrie Hondius, al zijn die toch vooral bestemd voor stripconnaisseurs. Vrouwelijke Nederlandse striptekenaars die zich kunnen meten met de populariteit van Martin Lodewijk, Hein de Kort, Peter de Wit of Gerrit de Jager zijn er niet. Internationaal ligt het nauwelijks anders. Of weet u een vrouwelijke tekenaar te bedenken die bij het grote publiek bekend is?

In andere populaire media, zoals tv, film en popmuziek, verschilt de situatie hemelsbreed. Daar zijn vrouwen al lang en breed doorgebroken. In de Nederlandse popwereld spelen de 'frontladies' in bands als Krezip of Twarres een toonaangevende rol. Waarom daar wel en in de stripwereld niet? Klinkt als een interessant thema voor nader wetenschappelijk onderzoek. Ondertussen wachten wij met smart op een Anouk-effect in de Nederlandse stripwereld!

Inhoud

2 **AGENDA**
2 **HEINZ** Eddie de Jong en René Windig
4 **EDDIE DE JONG EN RENÉ WINDIG** Jeroen van Kippersluis
8 **BATMAN** Rik Sanders
16 **MARC DE BEL** Jempi Welkenhuyzen
18 **ANTONIO PALACIOS** Willard Mans
20 **LAND IN ZICHT** Willard Mans
21 **LAND IN ZICHT** Lew Striger
22 **BOEKEN**
27 **ACTUALITEITEN**
32 **AANSTORMEND GEWELD** Gert Meesters
34 **STARS & STRIPS** Olav Beemer

De Jong & Windig

De vele levens van Heinz

Zullen we Heinz ooit nog terugzien? Dat zal menig stripliefhebber zich hebben afgevraagd toen op zaterdag 29 april 2000 het laatste strookje van *Heinz* in de diverse dagbladen verscheen. Gevreesd moest worden van niet, want de geestelijke vaders van *Heinz* – Eddie de Jong en René Windig – hadden aangegeven dat ze alles onderzocht hadden wat mogelijk was op stripgebied. Dat het duo het tekenen van strips niet meer zo zag zitten, bleek al in de maanden augustus, september en oktober van het jaar daarvoor. Zij boden toen een tijdje

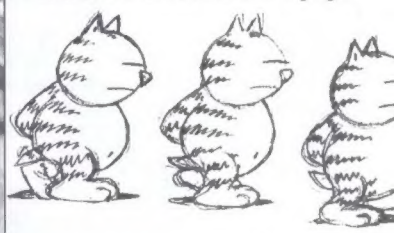

oude stroken bij de diverse dagbladen aan als zijnde nieuw materiaal. Deze actie bleef niet onopgemerkt en een aantal dagbladen – met name de Brabantse – zegde het contract met Windig en De Jong op. Brabantse *Heinz*-fans zullen dan ook blij zijn dat onlangs *Braveu, Heinz!* is verschenen, het laatste album met gebundelde stroken van de dagbladstrip. Naar aanleiding van deze uitgave zochten we Windig en De Jong op en spraken met hen over het inleveren van oude strookjes, het stoppen van *Heinz* in de dagbladen en de toekomst van de humeurige kater op het witte doek. Want, zo bleek uit het interview, ook Heinz heeft meerdere levens.

FOTO RUDY VROOMAN

door
JEROEN VAN KIPPERSLUIS

Hoe zat dat nou precies met het inleveren van die oude strookjes?
René Windig: We hadden meer dan tien jaar lang geprobeerd om vooruit te werken en er een mouw aan te passen. We gingen om de beurt op vakantie, zodat één van ons het werk kon overnemen. Die tekende dan Heinz gewoon alleen. Dat gaat goed tot het op een keer niet meer goed gaat. We hadden op een gegeven moment nog twee dagen om in te leveren voor de hele maand, toen dachten wij: 'Mogen we na tien jaar even wat oude strookjes inleveren?'
Eddie de Jong: Dat is een kunst op zichzelf. Het jaar ervoor hadden we het ook wel eens gedaan. We knipten wat oude plaatjes uit en maakten er een mooi geheel van.
René: Het was ook een mooie terugblik op allerlei dingen die we hadden gedaan. We kregen zelfs complimenten, want mensen zijn tien jaar oude strookjes over het algemeen vergeten.
Eddie: We kunnen ook zeggen: 'We zijn op vakantie', zoals

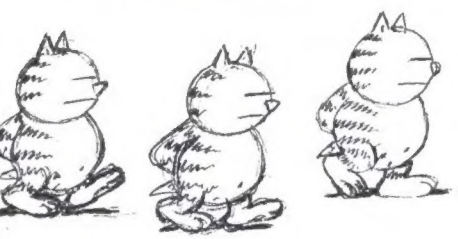

sommige striptekenaars dat doen. Dat doen we dus niet. Wij proberen er dan toch nog wat van te maken.

Waar lag de oorzaak van het probleem?
Eddie: Er gebeurden allerlei dingen waardoor we niet konden produceren.
René: Ik zal een voorbeeld geven. Op een gegeven moment hadden we 's maandags met elkaar afgesproken dat we weer doorgingen. We hadden vier weken lang oude stroken ingeleverd. Niets aan de hand, want niemand klaagde. We komen maandag op de studio en horen dat onze vriend **Mark Smeets** (onder andere van *Tante Leny presenteert*. Red.) is overleden. Hij was al wel ziek, maar we dachten dat het nog wel een jaar zou duren. Ineens is hij er dan toch tussenuit. Hadden we dan tegen elkaar moeten zeggen op die maandag: 'Nu gaan we weer een grap verzinnen?' Dat konden we echt niet. De week erop was de begrafenis. Van tekenen kwam het toen dus ook niet. En daar gaan we niet over zitten jeremiëren.
Eddie: Maar je zorgt wel dat er iets is.
René: De dood van Mark Smeets was iets dat we moesten verwerken. In feite is het niet te verwerken. Op zo'n moment kun je ineens totaal geen grappen meer verzinnen. Toen hebben we weer twee weken lang oude stroken ingeleverd. Als mensen ons toen hadden opgebeld en hadden gevraagd: 'Hoe kan het dat jullie nu weer oude stroken inleveren?', dan hadden wij ze wel gezegd wat er aan de hand was. Hadden we dan gewoon moeten doortekenen? Of in het strookje moeten zetten: 'Windig en De Jong kunnen even niet tekenen, want één van hun beste vrienden is overleden.'? Je gaat de mensen niet opzadelen met jouw privé-dingen. Dat is maar één voorbeeld, want in die tijd gebeurden er constant dingen: operaties, familiekwesties, mensen die doodgingen, ouders die een hersenbloeding kregen. Allemaal van dat soort dingen. Dat gaan we niet aan de grote klok hangen. Achteraf mogen ze het van mij wel weten, *de Volkskrant* en dat soort vieze krantjes, want die hebben ons echt zitten uitspugen.
Eddie: En waarom ze het doen weet ik niet, maar ze zitten altijd te roeren in de vuiligheid.
René: In die tijd kregen we ineens vier of vijf

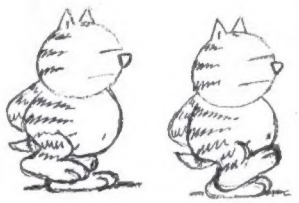

aanbiedingen om in praatprogramma's te komen. En waarom? Omdat ze een gorigheidje hadden. Wij hadden iets stouts gedaan en dan ineens staan RTL 5, **Barend en Van Dorp** en **Hanneke Groenteman** op het bandje van je antwoordapparaat, want ze willen jou in het programma. En niet omdat je zo leuk kan tekenen, maar omdat ze je aan het kruis willen nagelen. Dat hebben we allemaal geweigerd natuurlijk. Toentertijd hebben we ook de eer aan onszelf gehouden en aan niemand, zelfs niet aan bevriende journalisten, vertelt hoe de vork in de steel zat.
Eddie: We zijn zelfs nog een jaar doorgegaan met het tekenen van *Heinz*.
René: Er waren echter ook kranten die ons steunden. *Het Parool* was oké. *De Limburger* was oké. *Rotterdams Dagblad* was superoké. Die stuurde ons een medaille wegens getoonde moed.
Eddie: Zo horen mensen met elkaar om te gaan.

Het einde van Heinz?

Uiteindelijk zijn jullie wel gestopt met het aanleveren van strookjes.
René: We hebben het verhaal netjes afgemaakt. Ik geloof dat er in die contracten staat dat je het vier weken van tevoren moet aankondigen als je er mee ophoudt en dat hebben we dan ook gedaan, bij de kranten die overbleven. De Brabantse kranten, die zo nodig hysterisch moesten doen en ons er meteen uitflikkerden, zijn na twee maanden nog bij ons teruggekomen of we misschien wilden terugkomen.
Eddie: De lezers misten ons.

Wat is dan precies de reden geweest dat jullie het verhaal hebben afgerond?
René: We voelden er niks voor om tot ons pensioen door te blijven tekenen, alleen vanwege de zekerheid. Eddie zei ooit: 'Als je in de tram zit dan stap je eruit wanneer je eruit moet en je blijft niet zitten tot de remise omdat je zo'n lekkere zitplaats hebt, of omdat het zo warm is.' Dat vond ik mooi uitgedrukt. Als het verhaal voltooid is, dan is het voltooid.

Wat hebben jullie daarna gedaan?
René: Niks

Hoe hebben jullie je tijd dan gevuld?
Eddie: Er is genoeg te doen natuurlijk; je hebt je familie en je hebt je vrienden.
René: We moesten de oude studio nog helemaal inpakken, want die hebben we meteen gesloten.

Eddie:
Je hebt een soort
klein bedrijfje samen,
dat klinkt heel lullig, maar dat is wel zo.

Ik heb ook het verhaal gehoord dat jullie Mark Retera **hebben gevraagd om Heinz over te nemen. Hoe zit dat?**
Eddie: Mark is onze vriend, onze man. Zijn

Uitgever/distributeur Hansje Joustra (Oog & Blik / Het Raadsel) over Heinz

Wat betekent het stoppen van Heinz ***in stripvorm voor u?***
***Hansje Joustra**: Als uitgever betreur ik dat* Heinz *gestopt is, maar als vriend vind ik dat ze groot gelijk hebben. Als je elke dag zo'n dingetje moet verzinnen, dan heb je het op een gegeven moment wel gehad natuurlijk.*

Is Heinz ***een goedverkopende strip?***
Ja. Er worden bij de eerste ronde zo rond de 5.000 exemplaren gedrukt. Bijna alle albums zijn al herdrukt, sommige delen al bijna vijf keer. Ik verwacht dat volgend jaar de verkoopcijfers iets zullen terugloPen, omdat de strip dan alweer een tijdje niet meer in de kranten verschijnt.

Wat zal er nog allemaal van Heinz ***bij jullie uitkomen?***
We zijn momenteel bezig met het herdrukken van deel 5 tot en met 10. In de loop van volgend jaar is dan de hele serie leverbaar. Verder komt er een tweede deel van De stomme wereld van Heinz. *Die zal hoogstwaarschijnlijk volgend jaar rond de kerst verschijnen.*

antwoord was: dat wil ik wel doen, maar dan moeten jullie *Dirkjan* overnemen. Hij had ons schaakmat gezet.

René: Maar hij is wel de beste van de nieuwe tekenaars. Hij is iemand die de grappen kan bedenken. Je kan ook verschrikkelijk met hem lachen.

The return of Heinz

Zullen we Heinz ooit nog terugzien?

René: Ja hoor, we zijn momenteel bezig met een tekenfilm over Heinz. Het wordt dé kerstfilm van 2003. Oorspronkelijk was 2002 het plan, maar dat halen we niet.

Ik denk dat *Heinz* – en sowieso alles wat we getekend hebben – al behoorlijk tekenfilmisch is. Tekenfilms hebben ons ook altijd al gefascineerd. Op de lagere school draaiden we bij voorbeeld al de filmpjes van *Felix de Kat*. We hadden toen, samen met nog een jongen, een filmclub. Dan huurden we wat filmpjes en hielden een voorstelling, waarbij iedereen moest betalen. Het geld staken we in onze zak. We verkochten dan ook drank. Ondertussen vertoonden we echter wél goeie filmpjes, die nu nog steeds tot het erfgoed van de cultuur behoren, namelijk de filmpjes van *Felix de Kat* en af en toe een heel oud **Disney**-filmpje, maar dan wel een héle oude, dus voordat het vervelend werd. Onze medeleerlingen vonden dat natuurlijk hartstikke leuke avonden, maar wij zaten daar pas écht te genieten. Die filmpjes kon je overigens toentertijd gewoon meekrijgen bij het Filmmuseum. Die man die ons daar hielp vond het zo leuk dat wij die filmpjes wilden hebben, dat we niet eens hoefden te betalen. Ik heb nog steeds het idee dat er sindsdien nooit iets beters is gemaakt dan de filmpjes die wij toen vertoonden.

Eddie: En misschien kunnen we nog steeds zoiets maken. Niet dat schreeuwerige waar ze nu mee bezig zijn, want dat is gewoon helemaal kut.

René: Dat is de boel besodemieteren en met valse emoties werken. Dat is helemaal niet wat wij willen. Wij willen het helemaal puur en gezond houden. Dat is erg ouderwets, maar misschien lukt het wel.

Onze producent, **Joost Ranzijn**, vroeg ons wat het voor een film werd. Ons antwoord was: 'Een anarchistische roadmovie die zich hoofdzakelijk op zee afspeelt.'

Hebben jullie al een idee voor een verhaal?

Eddie: Dat komt vanzelf wel. Iedereen wil altijd weten hoe het gaat lopen. Geef me een paar minuten en ik doe het wel.

Wordt het een avondvullende tekenfilm?

René: Het wordt een avondvullende, anarchistische roadmovie die zich hoofdzakelijk op zee afspeelt. Weet je wat het is? Je begint er aan en je ziet wel. Je kan natuurlijk een tekenfilm maken van tien minuten en daar ben je dan twee jaar mee bezig, maar je kan ook een tekenfilm van tachtig minuten maken en daar ben je dan ook twee jaar mee bezig, als het goed loopt. Ik zie onze film eerlijk gezegd liever in de bioscoop dan op de televisie. Ik ben niet zo dol op televisie. Als er toevallig op het andere net voetbal is, dan kijkt er niemand. Ik zie het wel zitten om er een bios-coopfilm van te maken, met popcorn en een voorprogramma en nieuws.

Wat het precies wordt weten we nog niet. We zijn momenteel nog in de fase van het verkennen. Het ene moment weten we niet hoe we het allemaal voor elkaar moeten krijgen en het volgende moment zien we het helemaal zitten. Het ene moment denken we: 'Moeten wij dat allemaal gaan tekenen? Dat lukt nooit. Dan moet je er studio's bij gaan halen.' Het andere moment, als we Heinz op een computer – apparatuur waar we nooit hoog van hebben opgegeven, maar die we ondertussen wél hebben aangeschaft – zien lopen, moeten we onze theorieën bijstellen en denken we: 'Het gebeurt toch!'

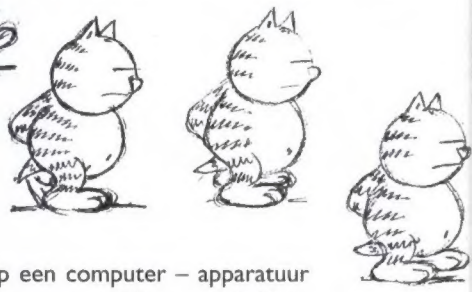

En als het geen *Heinz*-film wordt, dan wordt het een andere film. We hebben ons nu ingesteld op bewegende beelden en dan zullen we ook bewegende beelden maken!

Dagbladtekenaars over Heinz

Martin Lodewijk (*Agent 327*): Ik vind het ontzettend jammer dat de jongens er mee opgehouden zijn. *Heinz* is echt één van de beste strips van Nederland. Ik was ook zeer vereerd toen ze plaatjes uit mijn strip over Piet Heyn gebruikten voor hun strip.

PIET HEYN HAD BESLOTEN RONDKAAP SAN ANTONIO TE KRUISEN OM DE ZILVERVLOOT OP TE WACHTEN!
WE BLIJVEN RONDKAAP SAN ANTONIO KRUISEN OM HIER DE ZILVERVLOOT OP TE WACHTEN
DE SPEKKEN ZULLEN UNIEMO OPHALEN
WANT ZO HEETEN DE SPANJAARDEN NAMELIJK GEKOEMD: SPEKKEN!

Hec Leemans (*Bakelandt*): Ik moet eerlijk bekennen dat ik de strip niet zo goed ken. Is het niet zo dat die strip door een ongelukkige geschiedenis uit de krant is gewipt? Ik vind dat enorm flauw van die krant. Een tekenaar kan wel eens rust nodig hebben. Het is volkomen normaal dat je eens een maand of zes pauzeert. En dan de mensen als echte misdadigers behandelen, dat vind ik echt helemaal te erg.

Hanco Kolk (*Single*): Ik vond *Heinz* altijd geweldig.

Gerrit de Jager (onder andere *Liefde en Geluk*): Ik vind het ontzettend slap dat ze gestopt zijn. Ooit heeft **Peter de Wit** gezegd: 'Als je met een dagstrip zo'n beetje vijftien jaar bezig bent, dan begint het net een beetje op stoom te komen.' En dan moet je dus juist door. Ik vind het uiterst teleurstellend, ook omdat ik het jammer vind om die strip te missen. Soms las ik de krant helemaal niet, maar in ieder geval las ik *Heinz*. Het is voor mij als tekenaar ook altijd een bron van inspiratie geweest. Het lijkt allemaal zo gemakkelijk, maar je weet inmiddels hoe moeilijk het voor ze was om het te maken. Al dat getob en gehannes was echter helemaal niet terug te zien in de strip zelf. Het leek zo vanzelf te gaan en dat sprak me enorm aan.

Heinz 23: Braveu, Heinz!

De Jong & Windig
Oog & Blik 2001
ISBN 90-5492-014-9
Prijs *f* 17,50 / Bfr.325
(72 pagina's, zwart/wit, s.k.)

Dit is dan echt het allerlaatste album van *Heinz*. Dat is natuurlijk enorm jammer, maar aan de andere kant misschien ook maar goed. In dit laatste album merk je gewoon dat **Eddie de Jong** en **René Windig** door hun ideeën heen zijn. Grappen die je een schaterlach bezorgen ontbreken dan ook. Deze komen in vrijwel alle vorige albums wel voor. Daarvoor in de plaats is een nog grotere dosis meligheid dan normaal gekomen. Op zich niet heel erg, maar je moet er wel voor in de stemming zijn. Ook het op laten draven van allerlei 'oude bekenden' duidt op het ontbreken van inspiratie bij Windig en De Jong. Augustus ('Kouder aanvoelt in werkelijkheid is dan'), Kapitein Smurf ('Geen gesmurf vlak na de smurf') en Jan en Jaap ('Nee, mag niet dat is tegen de regels') worden opgetrommeld om grappen te maken die erg lijken op die uit vorige albums. Verzachtende omstandigheid hierbij is wel dat het natuurlijk aardig is al deze figuren nog eens terug te zien. Alsof ze nog even stuk voor stuk afscheid komen nemen van alle *Heinz*-lezers. Dit is allemaal echter niet genoeg om een hoge waardering te scoren. Vrijwel alle andere albums van *Heinz* zouden onmiddellijk vijf uitroeptekens ontvangen. Dit album moet het doen met iets minder.

JvK

***Geheel links*, De zingende pollepel werd bedacht voor Koopmans bakproducten, maar komt ook in *Braveu, Heinz!* voor.**

***Links*, *Braveu, Heinz!* zou eerst *Niet ziet jij wat, zie zie, ik ik!* heten.**

***Rechts*, Trekt Heinz aan dit koord? We zullen moeten wachten op de tekenfilm.**

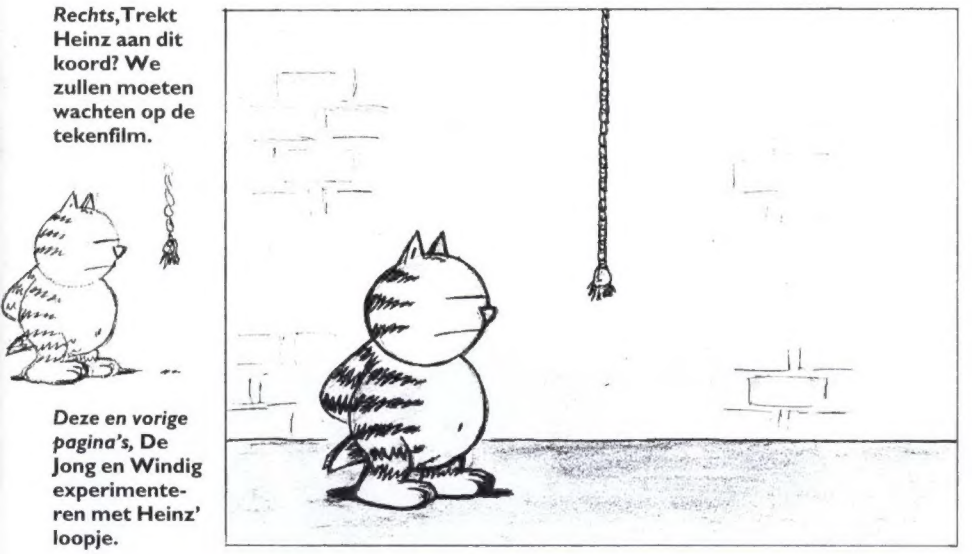

***Deze en vorige pagina's*, De Jong en Windig experimenteren met Heinz' loopje.**

Jesse van Muylwijck (*De rechter*): *Heinz* was een goeie strip, omdat de hoofdfiguur zo sterk was. Ik vind de Nederlandse krantenstrip van de laatste jaren – en daar hoort *Heinz* ook bij – sowieso van een hoog niveau.

Willem Ritstier (*Zodiak*-scenarist): Het was een leuke strip, maar de rek was er een beetje uit. Bij komische strips is na ongeveer vijf jaar de rek er sowieso uit. Daarna wordt het voorspelbaar en ga je jezelf herhalen. Kijk maar naar *De stamgasten*: we hebben al veertig keer hetzelfde voorbij zien komen.

Minck Oosterveer (*Zodiak*-tekenaar): Zo'n strip als *Heinz* zou ik zelf nooit maken, maar ik kan me er wel lekker in uitleven als ik het lees.

Rob Derks (*Pakje Bakmeel*): Vaak twijfel ik over het inhoudelijke gedeelte van een zojuist getekend *Pakje Bakmeel*-strookje. Ik vind dan altijd troost in het lezen van *Heinz*. *Heinz* gaat namelijk helemáál nergens over. Daarom is het bijzonder vervelend dat De Jong en Windig zijn gestopt met deze briljante strip.

Jean Marc van Tol (*Fokke en Sukke*): Ik wil hier niet aan meewerken.

Peter de Wit (*Sigmund*): Het is nog elke dag een groot gemis. Ik vind het heel jammer dat ze er niet mee zijn doorgegaan. Ik dacht dat het een grapje was dat ze zouden stoppen en dat ze wel weer verder zouden gaan, maar blijkbaar is dat toch niet zo.

Toon van Driel (onder andere *De stamgasten*): Als je ziet hoeveel ik en **Gerrit de Jager** en **Hein de Kort** doen, dan vraag ik me af waarom Windig en De Jong het met z'n tweeën niet meer aankunnen. Het zal wel aan een gebrek aan fantasie liggen. Je plaatst er toch gewoon wat beesten bij en voor je het weet heb je een wereld.

BATMAN

HOOGLERAAR URICCHIO: 'MED

door RIK SANDERS

De Amerikaan **William Uricchio** is in 1994 aangesteld als hoogleraar film- en televisiewetenschappen aan de universiteit Utrecht. Hij studeerde filosofie en cinema aan de New York-universiteit, werd hoogleraar filmstudies in Pennsylvania en aan de universiteiten van Berlijn en Stockholm. Op dit moment coördineert hij een groot universitair programma om de geschiedenis van de media in Nederland te beschrijven. Sinds vorig jaar bekleedt Uricchio zijn hoogleraarspost part-time, omdat hij ook een betrekking heeft aanvaard als onderzoeker aan het fameuze MIT in Boston. Daar doet hij onderzoek naar de relaties tussen oude en nieuwe media.

Zijn belangstelling gaat ook uit naar animatie en populaire strips, met name *Batman*. In 1991 kwam het boek *The many lives of the Batman. Critical approaches to a superhero and his media* uit, waarvan hij één van de samenstellers is. Ondanks een zekere fascinatie voor deze gevleugelde misdaadbestrijder is Uricchio geen fan van het eerste uur. 'Nee, als kind had ik niet zoveel op met de *caped crusader*. Ik heb de pech gehad opgegroeid te zijn met een verschrikkelijk vervelende Batman-vorm eind jaren vijftig. Hij werd in die periode neergezet als een vrolijke Frans; zo'n type dat 's ochtends bij de bushalte tegen de wachtenden 'Goedemóóórgen allemaal' begint te roepen. Gelukkig werd zijn donkere kant in de jaren tachtig herontdekt, dankzij mensen als tekenaar **Frank Miller** en **Denny O'Neil**, redacteur bij DC Comics.'

Wortels

De vraag wat mensen aantrekkelijk vinden aan Batman is volgens Uricchio niet eenvoudig te beantwoorden. Hij wijst op het bestaan van diverse, uiteenlopende verschijningsvormen: zo verschilt de Batman uit de jaren tachtig hemelsbreed met die uit de jaren zestig. Iemand, die is opgegroeid met de tv-series, heeft een heel ander beeld van het personage dan een bezoeker van de *Batman*-films. 'Toen de eerste lange speelfilm *Batman The Movie* (1989, regisseur **Tim Burton**. Red.) uitkwam, was de Pop Art-achtige tv-serie uit de jaren zestig nog in Groot-Brittannië op tv te zien. Het Britse publiek dacht dat de speelfilm een bewerking van deze serie zou zijn. Maar tezelfdertijd hadden in de Verenigde Staten veel mensen de strip *The Dark Knight Returns* van Frank Miller gelezen, die een veel somberder beeld geeft van Batman. Warner wilde een film maken die iedereen aansprak - van 8 tot 88 jaar - en stond voor een dilemma: moest het een grappige Batman of een donkere Batman worden? Het koos uiteindelijk voor een polysemische benadering. Het resultaat: veel Amerikaanse fans toonden zich teleurgesteld, en de meeste Britten waren *shocked* door het geweld. Zij hadden POW en BANG op het scherm verwacht.'

Een algemene stelregel luidt dat bij langlopende series de originele verhaallijn altijd het uitgangspunt moet zijn, benadrukt Uricchio. Bij *Batman* is dat het steeds terugkerende ver-

CULTUURGOED OF MARKETINGPRODUCT?

Hoogleraar film- en televisiewetenschappen William Uricchio (48) maakt zich zorgen over de toenemende machtsconcentratie in de mediawereld. Stripverhalen zijn voor concerns als Disney en de nieuwe fusiegigant AOL Time Warner alleen interessant als winstobject. De ontwikkeling van stripkarakters dreigt vermalen te worden onder druk van het economisch belang. Een sprekend voorbeeld is *Batman*. De originele verhaallijn mag nooit uit het oog worden verloren, waarschuwt hij.

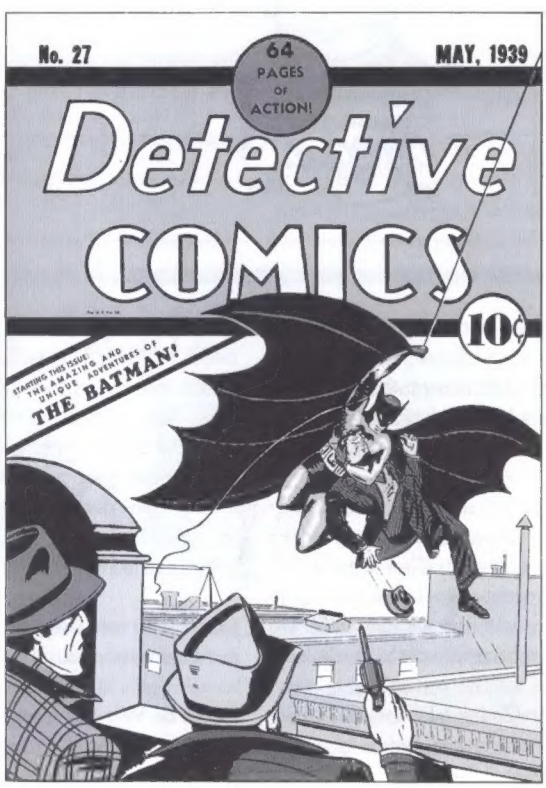

Rechts, **De originele verhaallijn (*Action Comics 33*, november 1939): de moord op de ouders van Bruce Wayne en de 'geboorte' van Batman.**

Links, **Batman maakt zijn debuut.**

‘CONCERNS BEPALEN TOEKOMST STRIPWERELD’

haal over de moord op Bruce Wayne’s ouders in *Action Comics 33*, een half jaar nadat de eerste *Batman*-strip van **Bob Kane** en co-schrijver **Bill Finger** verscheen (*Action Comics 27*, mei 1939). ‘Dat is de kracht van de strip: alles is voortgevloeid uit zo’n simpele gebeurtenis. Of het nu om Batman of andere figuren uit het *Batman*-universum gaat, de manier waarop de koppeling met het basisverhaal is uitgewerkt, vormt vaak het meeste interessante aspect van een aflevering.’

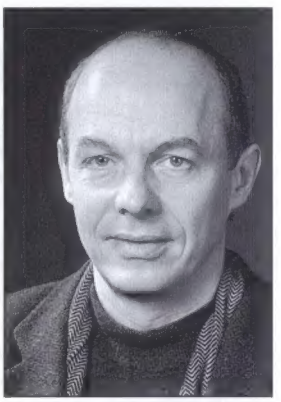

William Uricchio, hoogleraar film- en televisiewetenschappen.

Hij vindt Superman daarentegen een vaag, oppervlakkig karakter: het basisverhaal verklaart wel de oorsprong van zijn superkracht, maar niet de reden waarom hij zo graag goede daden verricht. In het geval van Batman is het zonneklaar waarom hij de strijd aanbindt met de misdaad. ‘De serie is, in vergelijking met vele andere superheldenstrips, interessanter’, oordeelt Uricchio, ‘omdat het dramatisch element beter is uitgewerkt. Er is spanning voelbaar tussen wat goed is en wat slecht, tussen zinloos en zinvol geweld. Batman balanceert altijd op de grens tussen barmhartigheid en sarcasme. Zolang Warner zich aan die algemene stelregel houdt, kan het verhalen blijven recyclen. Hiervoor zal steeds een lezerspubliek te vinden zijn.’

Hebben uitgevers en studio’s zich altijd aan deze stelregel gehouden? ‘Nee’, haast Uricchio zich te zeggen, ‘te beginnen met die afschuwelijke serie voor de bioscopen van Columbia Studios uit de jaren veertig. Dat was pure oorlogspropaganda met Batman die in een normale auto rondrijdt en Japanse spionnen vangt. Verder gelden de verhalen uit de jaren vijftig ook als een mislukking: Batman werd een soort super-scout en kreeg ook niet-menselijke trekjes. Hij kon raketten tegenhouden, hield zich bezig met sciencefiction of zat op vliegende tapijten. De samenhang viel daardoor weg.’ De wetenschapper ziet een duidelijk patroon in zo’n vervreemdingsproces. Het gebeurt meestal wanneer een serie een oppepper nodig en een nieuwe redacteur wordt aangetrokken. Die bedenkt nieuwe verhalencycli en herdefinieert het karakter. ‘Wanneer zo’n redacteur weinig op heeft met de wortels van het product, ontstaan er alternatieve werelden die niets meer van doen hebben met het oorspronkelijke verhaal. Toen de zittende *Batman*-redacteur eind jaren veertig het veld moest ruimen, brak zo’n periode van herdefinitie aan. Datzelfde, maar dan in positieve zin, zag je in de jaren tachtig met Frank Miller en Denny O’Neil, de DC-redacteur die de succesvolle *Batman*-comicserie *Legends of the Dark Knight* opzette. Hun

Batman & comics

Bij DC Comics, de thuishaven voor comics over Batman, staan de laatste jaren veel series over de gemaskerde misdaadbestrijder op het programma. Dankzij het succes van No Man’s Land, *de crossover die vorig jaar door alle aan* Batman *gerelateerde titels liep, is de interesse aangewakkerd en zijn de verkoopcijfers goed. Zoals al decennia het geval is, zijn* Batman *en* Detective Comics *de twee belangrijkste series. Beide worden door schrijvers van naam gemaakt en dat pakt goed uit. Daarnaast zijn ook* Batman: Legends of the Dark Knight *en* Batman: Gotham Knights *maandelijkse titels die ieder een ander aspect van Batmans avonturen belichten. Veel van Batmans bondgenoten hebben hun eigen serie:* Batgirl, Nightwing Robin, Harley Quinn *en* Azrael: Agent of the Bat, *waarbij moet worden opgemerkt dat de serie* Catwoman *onlangs is stopgezet. Tenslotte zijn er twee series die buiten de normale continuïteit staan en afgeleid zijn van de animatieserie op televisie:* Batman Beyond *en* Batman: Gotham Adventures. *Het moge duidelijk zijn dat Batman alomtegenwoordig is bij DC en samen met Superman een groot deel van alle DC-titels voor zijn rekening neemt.*

Overigens werkt Frank Miller momenteel aan een vervolg op The Dark Knight Returns. *Het heet* The Dark Knight Strikes Back. *Geplande publicatiedatum: eind dit jaar.*

OB

The LEGEND of the
BATMAN
— WHO HE IS AND HOW HE CAME TO BE!
ONE NIGHT SOME FIFTEEN YEARS AGO, THOMAS WAYNE, HIS WIFE AND HIS SON WERE WALKING HOME FROM A MOVIE...
W. WHAT IS THIS ?
A STICKUP BUDDY! I'LL TAKE DAT NECKLACE YOU'RE WEARIN' LADY!
LEAVE HER ALONE, YOU! OH.....
YOU ASKED FOR IT!
THOMAS! YOU'VE KILLED HIM! HELP! POLICE.. HELP!
THIS'LL SHUT YOU UP!

THE BOY'S EYES ARE WIDE WITH TERROR AND SHOCK AS THE HORRIBLE SCENE IS SPREAD BEFORE HIM.
FATHER, MOTHER!
...DEAD! THEY'RE D..DEAD
DAYS LATER, A CURIOUS AND STRANGE SCENE TAKES PLACE.
AND I SWEAR BY THE SPIRITS OF MY PARENTS TO AVENGE THEIR DEATHS BY SPENDING THE REST OF MY LIFE WARRING ON ALL CRIMINALS
AS THE YEARS PASS BRUCE WAYNE PREPARES HIMSELF FOR HIS CAREER. HE BECOMES A MASTER SCIENTIST.
TRAINS HIS BODY TO PHYSICAL PERFECTION UNTIL HE IS ABLE TO PERFORM AMAZING ATHLETIC FEATS.
DAD'S ESTATE LEFT ME WEALTHY. I AM READY BUT FIRST I MUST HAVE A DISGUISE.
CRIMINALS ARE A SUPERSTITIOUS COWARDLY LOT. SO MY DISGUISE MUST BE ABLE TO STRIKE TERROR INTO THEIR HEARTS! I MUST BE A CREATURE OF THE NIGHT, BLACK, TERRIBLE...A A
AS IF IN ANSWER, A HUGE BAT FLIES IN THE OPEN WINDOW!
A BAT! THAT'S IT! IT'S AN OMEN.. I SHALL BECOME A BAT!
AND THUS IS BORN THIS WEIRD FIGURE OF THE DARK.. THIS AVENGER OF EVIL.. THE BATMAN

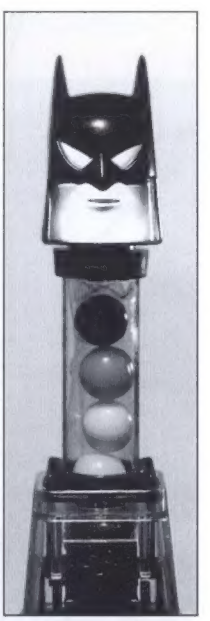

Boven, Onuitputtelijk aanbod van merchandising.

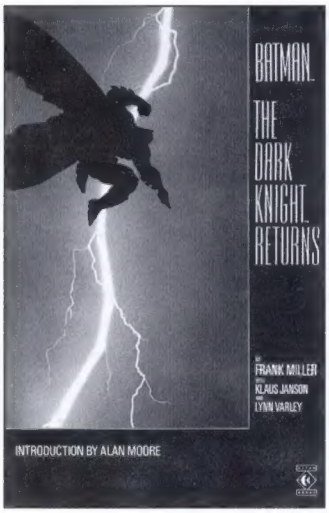

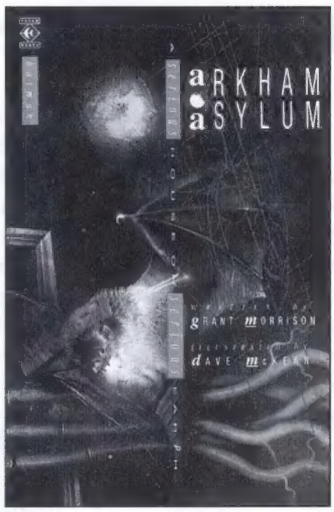

***Links,* Graphic novels als *The Dark Knight Returns* (Frank Miller, 1986), *Batman. The Killing Joke* (Brian Bolland/ Alan Moore, 1988) en *Arkham Asylum* (Dave McKean/Grant Morrison, 1989) verdrijven het campy-beeld van Batman uit de jaren zestig.**

verhalen betekenden een terugkeer naar de oorspronkelijke opzet, alleen was de sfeer veel somberder doordat het verhaal appelleerde aan het Amerika van **Ronald Reagan**.'

Identiteit

Wat de filmprofessor vakmatig interessant vind, is de verschuiving van de identiteit van de stripheld. Batman is van origine een stripkarakter, maar gaandeweg is zijn identiteit in iets vaags veranderd. De figuur wordt geplet door de vele mediavormen waarin het voorkomt. Er bestaan verschillende soorten Batmans in stripverhalen, televisieseries, animaties, speelfilms en zelfs cd's, zoals die van **Prince** (muziek van de film *Batman* uit 1989). Dit maakt het volgens Uricchio voor lezers moeilijk om zich te identificeren met één Batman, als ze in hun achterhoofd aan al die andere versies moeten denken.

Bovendien wijst hij erop dat de fans zich ook minder verbonden voelen met de gemaskerde vleermuisman. Oorzaak is de zware marketing van de laatste tien, vijftien jaar, waarbij het personage steeds is aangepast aan de verschillende doelgroepen. 'In de Verenigde Staten bestond zelfs een tijdje een *Batman*-graanontbijt waarbij je gele graanvlokken in de vorm van een vleermuis in je melk kon roeren. Op het pak stond dan het verhaal van moord en wraak. Niet echt een geweldige manier om wakker te worden, lijkt me.'

Als verklaring voor de desintegratie van het stripkarakter Batman wijst Uricchio naar de reorganisatie van de Amerikaanse mediaindustrie. In 1989 fuseert Warner Brothers met Time en CNN tot het mediaconglomeraat Time Warner. Het concern beweegt zich als eigenaar van DC Comics en *Mad Magazine* in de stripwereld en is met Looney Tunes en Cartoon Network een animatiegrootheid. Net als bij alle andere mediagiganten vormt geld verdienen aan media het belangrijkste oogmerk. 'Time Warner wil zijn producten zo winstgevend mogelijk exploiteren. Neem een *DC-character*, waarvan een film wordt gemaakt. Het bedrijf benut de marketingmogelijkheden waarover het beschikt, heel kien. Het laat bij voorbeeld de promotie via de eigen tijdschriftkanalen lopen, brengt een speciale

SPEL VOOR 2-3 OF 4 PERSONEN
JEU POUR 2-3 OU 4 PERSONNES
SPELET FÖR 2-3 ELLER 4 PERSONER
SPILLET 2-3 OG 4 PERSONER KAN DELTAGE
JUMBO
No 483

***Links,* Spellenfabrikant Jumbo bracht naar aanleiding van de Pop Art-achtige tv-serie het bordspel *Batman* uit. Inmiddels een collectors-item.**

...WHATEVER'S IN HIM RUSTLES AS IT LEAVES...
...THE SIRENS ECHO THROUGH THE TUNNEL... TIRES SCREECH...
...THE WORLD ...IS GROWING DARK...
...AND COLD...

TYRONE POWER IN THE MARK OF ZORRO
TONIGHT'S PRESENTATION OF HOLLYWOOD'S FINEST
ZORRO. I SHOULD HAVE CHECKED THE LISTINGS I SHOULD TURN IT OFF-- RIGHT THIS SECOND--
JUST A MOVIE. THAT'S ALL IT IS. NO HARM IN WATCHING A MOVIE...
YOU LOVED IT SO MUCH. YOU JUMPED AND DANCED LIKE A FOOL. YOU REMEMBER
ZORRO
YOU REMEMBER THAT NIGHT--

soundtrack uit op het Warner-muzieklabel en zorgt voor een clip op MTV. Elk product levert geld op en brengt de andere producten onder de aandacht. Economisch gezien efficiënt, maar ik betwijfel of dit het beste aanpak is voor de ontwikkeling van het karakter.'
Het gevolg is dat bij DC de spanning tussen de marketing-medewerkers en de stripmakers voelbaar is, meent Uricchio. 'Ze vormen twee totaal verschillende werelden binnen één firma. De marketeers die *Batman* in hun portefeuille hebben, maken zich druk over de aanpak van illegale *Batman*-merchandising. De redacteuren en striptekenaars zijn juist bezorgd over de kwaliteit van het stripverhaal als woord/beeld-kunstvorm.'

Mediagiganten

De afgelopen twee jaar is de concentratie binnen de wereldwijde media-industrie verder

Boven, Frank Miller keert terug naar de oorspronkelijke verhaallijn met de moord op Bruce' ouders. Hij noemt ook de film *The Mark of Zorro*, die Bruce en zijn ouders net daarvoor in de bioscoop gezien hebben. Deze film uit 1920, waarin Douglas Fairbanks overdag playboy Don Diego speelt en 's nachts als Zorro de misdaad te lijf gaat, is een inspiratiebron geweest voor Bob Kane. Batman heeft net als Zorro een dubbele identiteit, draagt een masker en opereert vanuit een grot om misdadigers aan te pakken. Bovendien stond Zorro's paard Tornado symbool voor de Batmobile, vertelde Kane die in The Bronx in New York lid was geweest van de jeugdbende *The Zorros*.

***Onder, van links naar rechts*, The Joker, de oudste van Batman's aartsvijanden, speelt zowel in *Dark Knight*, *The Killing Joke*, *Arkham Asylum* als *Batman. The Movie* een sleutelrol.**

Batman & animatie

Batman als tekenfilmheld is al een succes sinds '92, toen gestart werd met Batman. The Animated Series. *Nu de bedenkers ervan - **Bruce Timm**, **Paul Dini** en **Alan Burnett** - zelfs zijn ingeschakeld om als creatief brein op te treden voor een heuse speelfilmvariant, lijkt aan dat succes nog geen einde te komen. Dat is zeer ongebruikelijk voor een televisieserie, die normaal gesproken de tien jaar vaak niet haalt. Twee seizoenen geleden werd de traditionele* Batman*-reeks echter stopgezet om een vervolg te vinden in een futuristische variant:* Batman of the Future *(ook wel* Batman Beyond *genoemd). De serie, nu te zien op zaterdagmiddag bij RTL4 en op Cartoon Network, verplaatst de setting van* Batman *naar 2020, alwaar een stokoude Batman de jongere Terry McGinnis begeleid als 'nieuwe Batman'. Een gouden greep, want de sinistere, donkere toon (die vaak aan* The X-files *doet denken) sloeg enorm aan bij met name jongeren. Er verschenen tot nu toe twee direct-to-video speelfilms van* Batman*, waarvan de laatste* Batman & The Return of the Joker *al vele positieve recensies ontving. De reeks comics, uitgegeven door DC, lijkt al eveneens een hype: deeltje 1 en 2 van* Batman Beyond *zijn inmiddels schaars en er wordt grif voor geboden.*

PvC

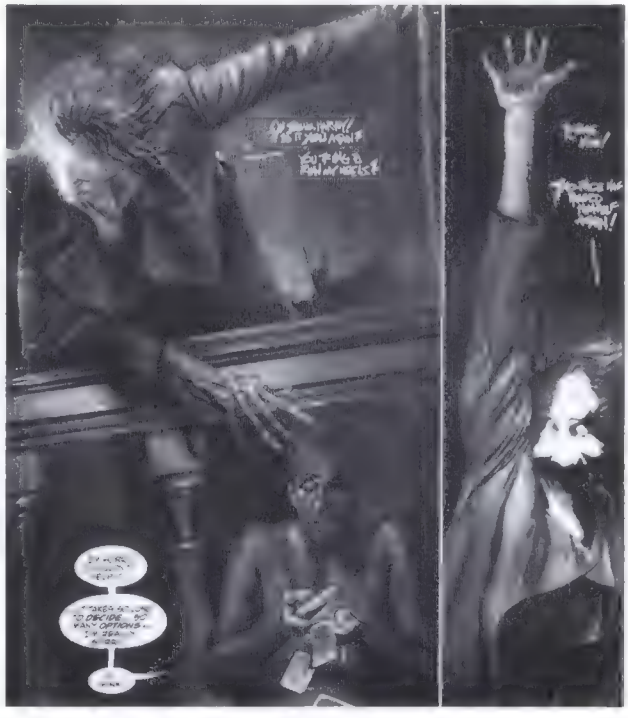

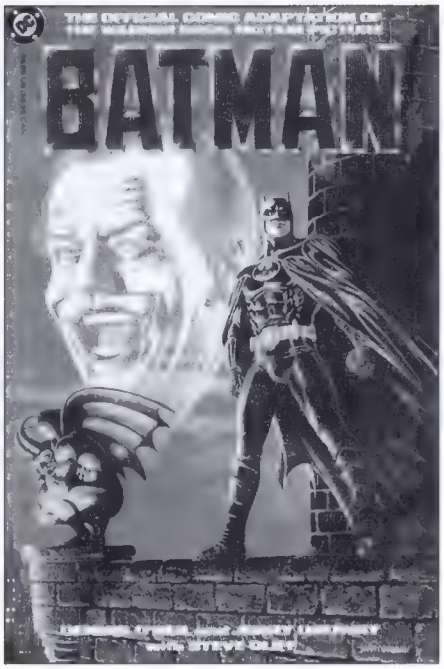

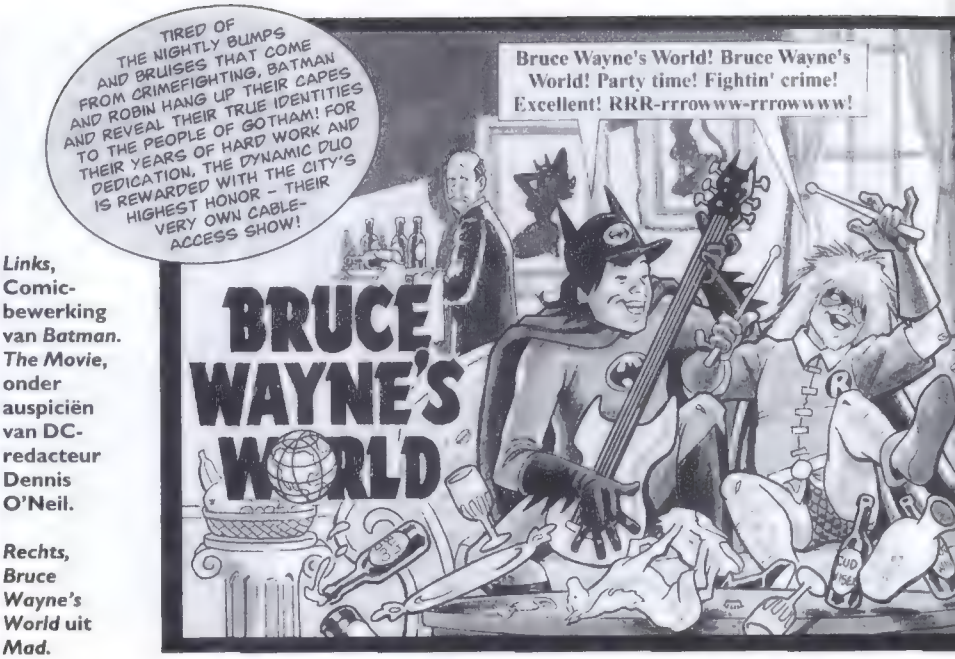
TIRED OF THE NIGHTLY BUMPS AND BRUISES THAT COME FROM CRIMEFIGHTING, BATMAN AND ROBIN HANG UP THEIR CAPES AND REVEAL THEIR TRUE IDENTITIES TO THE PEOPLE OF GOTHAM! FOR THEIR YEARS OF HARD WORK AND DEDICATION, THE DYNAMIC DUO IS REWARDED WITH THE CITY'S HIGHEST HONOR – THEIR VERY OWN CABLE-ACCESS SHOW!
Bruce Wayne's World! Bruce Wayne's World! Party time! Fightin' crime! Excellent! RRR-rrrowww-rrrowwww!
BRUCE WAYNE'S WORLD

Links, **Comic-bewerking van *Batman. The Movie*, onder auspiciën van DC-redacteur Dennis O'Neil.**

Rechts, **Bruce *Wayne's World* uit *Mad*.**

toegenomen. Sprekend voorbeeld is het opslokken vorig jaar van Time Warner door America Online, de grootste internet-provider van de Verenigde Staten. AOL Time Warner is daardoor het grootste mediaconcern ter wereld geworden, met daarachter Vivendi Universal (samensmelting van Vivendi met zijn betaalzender Canal+ en Seagram) en Bertelsmann (dat vooral groeit door overnames, bij voorbeeld van onder meer RTL Gruppe en de Amerikaanse muziekuitgeverij RCA). Uricchio maakt zich over deze ontwikkeling zorgen. 'De grote concerns delen steeds vaker de lakens uit. Voor de stripmarkt loert het gevaar in mogelijke overnames van onafhankelijke stripuitgeverijen. Dit soort mega-ondernemingen zijn primair geïnteresseerd in omzet, en niet in strips. Het is niet ondenkbaar dat Warner Brothers zijn belangstelling voor DC Comics verliest als het niet genoeg geld in het laatje brengt. Of dat het DC alleen nog gebruikt voor het ontwikkelen van karakters die ook in film om te zetten zijn.'

In zijn ogen past deze trend bij een ontwikkeling die al langer gaande is, namelijk het einde van de nationale staat. De hoogleraar stelt vast dat veel mensen nog steeds in lokale begrippen denken. Onze politieke leiders spreken ons meestal aan in nationale termen en de regelgeving is vaak nog sterk op het eigen land gericht. Maar ondertussen onderhouden multinationals al sinds de Eerste Wereldoorlog contacten met elkaar, of het nu oorlog is of niet. Uricchio: 'De logica van het kapitalisme loopt immers niet voor niets via uitbreiding en acquisitie. Je krijgt oog voor dit soort ontwikkelingen na een analyse van de producten die mensen consumeren en de beweegredenen van de producenten. Pas dan kun je een kritische houding aannemen en bepalen wat goede en slechte ontwikkelingen zijn.' Zo'n houding mist hij in Nederland. Er bestaan volgens hem vrijwel geen mensen die op een serieuze manier naar de ontwikkelingen in de mediawereld kijken. 'Neem strips: geen enkele Nederlandse universiteit besteedt structureel aan- dacht aan

ILLUSTRATIE LUC VAN DER KOOIJ

Midden, **Identiteitsprobleem van Batman.**

Van links naar rechts,
- **Modelsheet voor de *Batman*-animaties van het team onder leiding van producer-designer Bruce Timm.**
- **Batman-acteur Michael Keaton geknipt en geschoren door *Mad*.**
- **Cartoon Zevallos Velarde Omar (Peru).**

Onder, **Cartoon Kamagurka.**

Okay! Like, welcome to Bruce Wayne's World! I'm your host, millionaire playboy Bruce Wayne, and this is my ward, Dick Grayson! Party on, Dick!
Party on, Bruce!
Okay! Our first order of business is the Bruce Wayne's World Equipment Review! And here with that is Dick!
Thanks, Bruce! My topic is "The Batpole: Crimefighting Tool or Ride of Death?" Built for speed, the Batpole is a vital part of any hero's arsenal! But whenever I wrap my legs around it, I start feelin' kind of funny!
I know what you mean! I get that same feeling when I see Batgirl changing costumes! She's such a fox! If she were on PBS, she'd live in Mr. Rogers' BABE-orhood!

het stripverhaal. Het is een stuk cultuur dat veel mensen als overbodig beschouwen.'

Polarisatie

Europese stripuitgevers leunen nog immer op het exploiteren van klassieke succesreeksen. Uricchio herkent dit beeld ook voor de Amerikaanse stripmarkt. Grote uitgevers, zoals DC Comics en Marvel, proberen een bestaand product aan een zo groot mogelijke gesegmenteerde markt te verkopen, in plaats van nieuwe producten te slijten aan een kleine markt. Klassieke striphelden zoals Batman, Superman of - in Europa - Asterix bedienen een combinatie van een ouder en jonger lezerspubliek. 'Ouders die de strip nog kennen uit hun jeugd, lezen het voor aan hun kinderen. De strips hebben een brede culturele aanwezigheid gekregen: iedereen kent ze, zoals vroeger de stukken van **William Shakespeare**. Zulke verhalen weten zichzelf steeds opnieuw in de markt te zetten.'
Wel plaatst hij de kanttekening dat zich, naast deze grootschalige exploitatie van populaire karakters, een nichemarkt heeft ontwikkeld met gespecialiseerde strips en in eigen beheer uitgegeven stripbladen. 'De Amerikaanse stripmarkt is gepolariseerd geraakt', constateert hij. 'Deze kloof startte ruim dertig jaar geleden met het verschijnen van *Zap Comics* in 1967 en werd allengs groter door het uitkomen van bladen als *Anarchy Comics* eind jaren zeventig. Deze stripbladen hadden een missie: ze wilden geen geld verdienen, maar een maatschappelijke positie innemen. Voor die tijd leverde het distributiekanaal voornamelijk superhelden-comics en waren seksueel gewaagde, politiek kritische of Japanse strips nauwelijks verkrijgbaar."

Tv-tijdperk

Uricchio stelt dat de invloed van de superheld in de hedendaagse Amerikaanse samenleving sterk is afgenomen. De comic-industrie kreeg concurrentie van de televisie. Marketeers speelden handig in op de behoefte aan helden

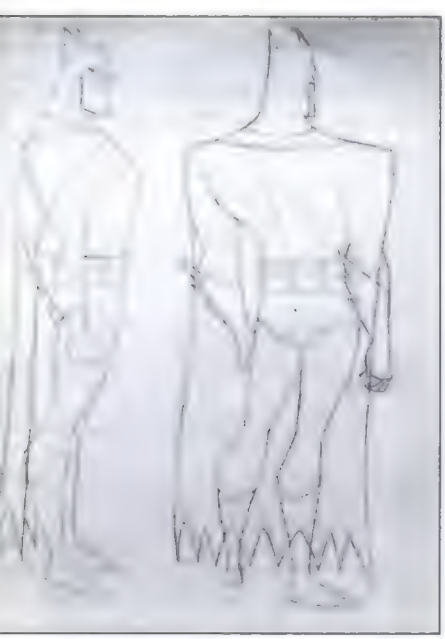

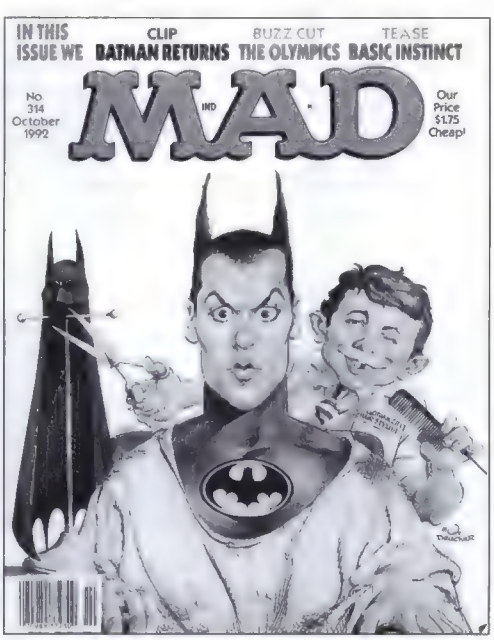

Batman & speelfilms

De geruchten zijn uiteindelijk deels waarheid gebleken; er komt inderdaad een nieuwe Batman-*film (deel 5 alweer) gebaseerd op de comic* Batman: Year One *van schrijver Frank Miller. Jawel, dezelfde scenarist die eigenhandig zorgde voor een wederopstanding van de* Batman-*comic met zijn vierdelige duistere strip* The Dark Knight Returns. *Het verhaal van* Year One *is het eerste levensjaar van Batman. Bruce Wayne worstelt dus met zichzelf en met de bizarre, criminele wereld die hij tegemoet treedt. Cultregisseur* ***Darren Aronofsky****, bekend van de* low budget *sciencefiction-hit* Pi, *is aangetrokken om dit klassieke* Bat-*werkje op het witte doek te toveren. Hij bewerkt nu samen met Miller diens oorspronkelijke verhaal. Achtereenvolgende vage berichten maakten gewag van de volgende acteurs voor de titelrol:* ***Ben Affleck****,* ***Brad Pitt*** *en* ***Nicholas Cage****. Nu blijkt dat* ***George Clooney*** *toch terugkeert als Batman. Nadat* Batman & Robin *(****Joel Schumacher****, 1997) flopte, wilde Clooney onder zijn contract uit. Een salaris van 15 miljoen dollar en de kans met regisseur Aronofsky samen te werken, trokken hem alsnog over de streep.*
Ondertussen is er echter nog een Batman-*film in de maak en wel een speelfilmuitvoering van de redelijk succesvolle tekenfilmserie* Batman Beyond. *Die serie, in dezelfde stijl als de* Superman- *en* Batman-*tekenfilmseries, gaat over een bittere, oudere Bruce Wayne die gepensioneerd is als Batman. Hij heeft echter een opvolger gevonden die het futuristische Gotham moet beschermen tegen - nieuw - crimineel gespuis. Regisseur is* ***Boaz Yakin****, bekend van football-film* Remember the Titans, *verder ontbreekt het nog aan details. De geruchtenmolen heeft al* ***Paul Newman*** *en* ***Clint Eastwood*** *genoemd als gegadigden voor de rol van oudere Wayne. Verder doen berichten de ronde dat filmmaatschappij Warner Bros is begonnen aan de voorproductiefase van* Batman: Year Two *(deel 7).*

JB

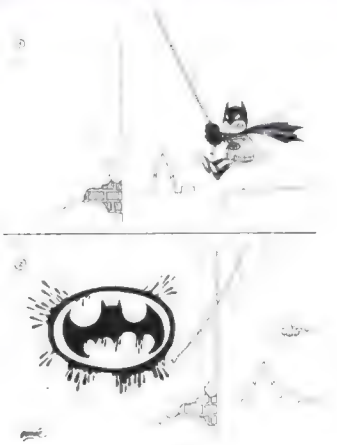

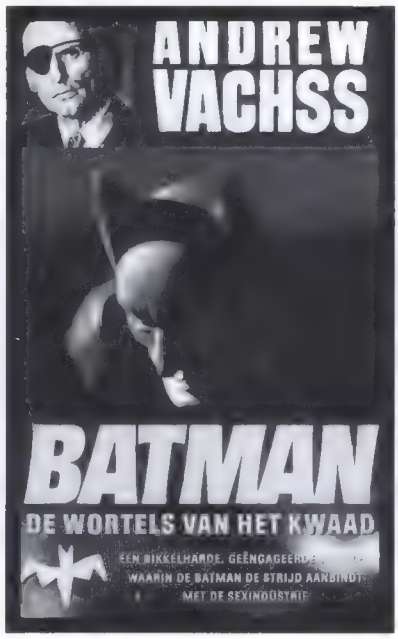

in de Amerikaanse contemporaine cultuur en ontwikkelden vanaf de jaren vijftig heldhaftige tv-karakters. Die ontwikkeling raakte in een stroomversnelling bij de tv-animatieserie *Power Rangers* in de jaren negentig. Vanaf dat moment verschenen van populaire tv-series op grote schaal afgeleide producten als comics, tijdschriften, paperbacks, spelletjes, actiefiguurtjes en andere merchandising-spullen, schetst Uricchio.

In zijn optiek is deze ontwikkeling ook naar Europa overgeslagen. Hij wijst op de hype rond *Teletubbies*. 'Ik was een keer op een zaterdag op de Oudegracht in Utrecht en wachtte tegenover een winkel waar een *Teletubbie*-pop in de etalage lag. Ik stond daar ongeveer een half uur en werkelijk iedere peuter die langsliep, wilde die pop hebben. Het geeft ook aan dat we in het tv-tijdperk leven. Strips spelen een veel minder dominante rol dan vroeger. Tegenwoordig kennen mensen een serie het eerst van de tv, schaffen ze daarna de videoband aan en pas later eventueel de stripbewerking.'

Het Disney-concern staat symbool voor deze ontwikkeling, vindt hij. 'Disney is tegenwoordig een videofenomeen geworden. Er bestaan in de Verenigde Staten amper nog Disney-comics. Daarbij speelt mee dat een onschuldig karakter als Donald Duck de jeugd niet meer aanspreekt. Hij is naar de educatieve hoek verbannen. Amerikaanse kinderen willen actie en komen meer aan hun trekken met tv-programma's waarin diegene die het snelst schiet, wint.'

In een recent artikel uit *Osmose*, het kwartaalblad van de Stichting Maatschappij en Onderneming, staat dat Disney elke vijf minuten een nieuw product, zoals een film, boek of cd, uitbrengt. Voor Uricchio een bewijs van de kracht van het bedrijf: 'Disney is een meester in het bewerken van de markt. Je bent, voordat je het weet, gehersenspoeld door hun marketingmachine.'

Nieuwe media

Uricchio houdt zich aan het MIT bezig met het onderzoeken van de reikwijdte van nieuwe media, zoals het internet. Ook voor het medium strip geldt dat de elektronische snelweg een bron van kennis vormt voor iedereen die in strips is geïnteresseerd. Het aantal websites over strips zal alleen nog maar groeien, voorspelt hij. 'Daarmee raak ik gelijk aan de kern van het probleem: hoe vindt een computergebruiker die sites? Het internet raakt steeds gefragmenteerder en nu al kunnen de zoekmachines het niet bijbenen. Ik vergelijk de situatie wel eens met televisie. Twintig jaar geleden keek iedereen naar Nederland 1 of 2. Nu zijn er wel dertig zenders en heeft bijna iedereen een videorecorder. In de toekomst zijn er met web-tv technisch gezien honderden kanalen te bezichtigen. Maar of een kijker zijn weg nog weet te vinden?'

Er bestaat een doemscenario dat het internet wel eens het einde zou kunnen inluiden van de papieren stripproducties, zoals albums en tijdschriften. Uricchio uit zijn twijfels over deze sombere geluiden, bij voorbeeld omdat het internet nog een aantal technologische stappen te gaan heeft, voordat er net zo makkelijk met beeldmateriaal kan worden omgesprongen als in de papieren wereld. 'Bovendien', zegt hij, 'mist een beeldscherm verleidingskracht: een digitale strip ruikt niet, voelt niet, kortom leeft niet zoals de traditionele strip. Papieren strips kun je in je handen vasthouden en ergens naar toe nemen. Maar ik geef toe, dit kunnen ook de nostalgische bezwaren van oudere generaties zijn. De truc is te kijken hoe kinderen reageren. Hebben zij van bij voorbeeld *Toy Story 2* liever een stripalbum, een cd-rom of toegang tot een website? Of alledrie? Uiteindelijk zal alles afhangen van het economisch belang: waar kan een uitgever het meeste geld mee verdienen.'

Daarmee is het verhaal rond en zijn we weer bij het begin van het gesprek uitgekomen. Deze constatering doet de hoogleraar uitroepen: 'Héé, ik moet zo langzamerhand wel als een econoom overkomen. Heus, ik ben het niet. Ik ben oprecht geïnteresseerd in hoe mensen omgaan met strips. Ik denk alleen niet dat het publiek veel te zeggen heeft over de toekomst van het stripverhaal. Dat bepaalt het zakenleven.'

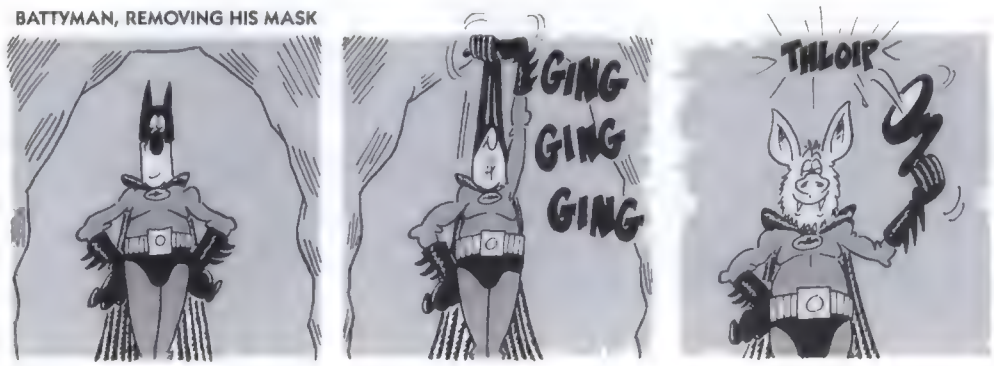

Linksboven,
De invloedrijke tv-serie *Batman* uit de jaren zestig met Adam West als de 'caped crusader' (Bruce Wayne) en Burt Ward als Robin (Dick Grayson).

Middenboven,
De vele verschijningsvormen van Batman: in deze thriller-roman van Andrew Vacchs bestrijdt Batman de kinderseks-industrie in een op Thailand gelijkend land.

Rechtsboven,
Batman zoals hij in *Batman. The Animated Series* voorkomt.

Links,
***Battyman* door Don Martin uit *Cracked*.**

Rechts,
Cover van *The many lives of the Batman*.

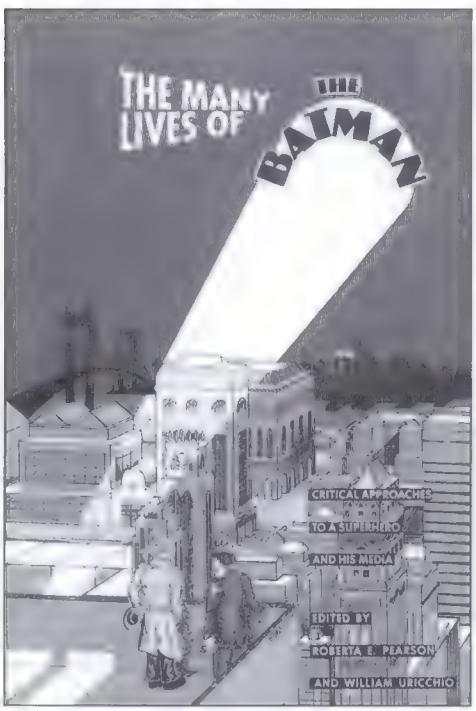

Batman & de wetenschap

De eerste Batman*-strip van* **Bob Kane** *en co-schrijver* **Bill Finger** *verschijnt begin 1939 in* Action Comics. *Vijftig jaar later groeit het gouden jubileum in 1989 uit tot een bewogen jaar: niet alleen vanwege de feestelijkheden, maar ook omdat het een periode van vernieuwing afsluit, culminerend in het uitkomen van de eerste lange speelfilm van* Batman *(regie* **Tim Burton***). Drie jaar eerder neemt met de publicatie van* The Dark Knight Returns *van* **Frank Miller** *de renovatie van de* caped crusader *een aanvang. Miller gebruikt weliswaar de bouwstenen van Kane en Finger, maar geeft een geheel eigen invulling aan de figuur: een in een midlife-crisis verkerende man die met tegenzin opnieuw de misdaad te lijf gaat in een hopeloos verrot Gotham City.* Dark Knight *wordt een groot succes en krijgt volop navolging. Dat vormt de doorslag voor het maken van de speelfilm, waar al jaren plannen voor bestaan. Op 23 juni 1989 is het zover: in 2850 bioscopen beleeft* Batman. The Movie *zijn première met* **Michael Keaton** *als Batman en* **Jack Nicholson** *als The Joker. Daarna slaat een periode van 'Batmania' toe.*

Voor een aantal wetenschappers vormt deze ontstane Batman*-gekte aanleiding om het fenomeen eens van alle kanten te onderzoeken. Hun bijdragen staan in de in 1991 verschenen bundeling* The many lives of the Batman. Critical approaches to a superhero and his media, *samengesteld door* **Roberta E. Pearson** *en* **William Uricchio**. *De artikelen lopen uiteen van een historisch overzicht, verhaal-, tekst- en karakteranalyses, een beschouwing van de machtige media-industrie, een lezersonderzoek tot een studie naar de samenstelling van het bioscoop-publiek. Hoewel de toon af en toe te academisch is, toont* The many lives *wel aan dat een wetenschappelijke benadering van het stripverhaal zeer de moeite loont. In de Nederlandse universitaire wereld ontbreekt zo'n aanpak helaas nog steeds.*

Warner Brothers was overigens niet zo gecharmeerd van het boek, vanwege de aandacht voor de rol van het concern en het artikel over de vermeende homoseksuele relatie tussen Batman en Robin. De eigenaar van DC Comics weigerde daarom elke medewerking aan het gebruik van illustraties en de totstandkoming van een Batman*-cover. Alleen al dit gegeven is aanleiding genoeg om het inmiddels uitverkochte boek te willen bemachtigen. Een tip: sommige internetboekhandels kennen zoekopdrachten voor boeken die niet meer te koop zijn.*

The many lives of the Batman. Critical approaches to a superhero and his media

Pearson & Uricchio (samenstellers)
Routledge New York/BFI Publishing Londen 1991
ISBN 0-415-90347-5/0-85170-276-7
(214 pagina's, zwart/wit, s.k.)

RS

VERSTRIPT

Het onlangs verschenen *Piepel ziek* is het eerste deel van een reeks stripbewerkingen van de leesboekjes van de Vlaamse kinderboekenauteur Marc de Bel. **Hoofdfiguren in de strip en de boekjes zijn Boeboeks. Dit zijn vreemde wezentjes, die lijken op menselijke beestjes of beestige mensjes. Wat zijn het eigenlijk?**

Marc de Bel

door **JEMPI WELKENHUYZEN**

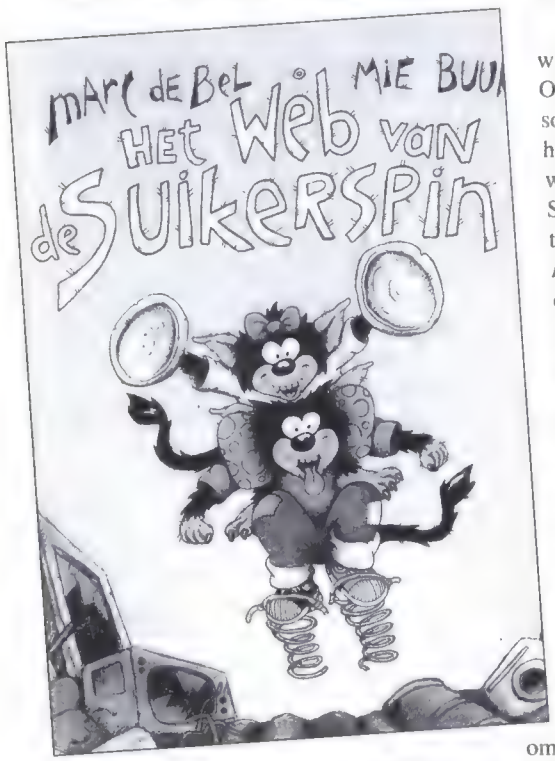

Boeboeks zijn zogenaamde Aardewezens. Ze zorgen ervoor dat zaden kiemen en helpen jonge plantjes bij het groeien. Het zijn echte smulpapen. Ze zijn verzot op alles wat lekker gezond en biologisch is. Verder zijn ze dol op dansen, zingen, knuffelen, maar ze halen ook graag kattenkwaad uit.

Eén van de Boeboeks is Piepel. Het figuurtje waar het allemaal in draait in *Piepel ziek*. Omdat Piepel erg nieuwsgierig is, doet hij soms gevaarlijke dingen. Op een dag raakt hij daardoor ernstig ziek. Alleen thee van het web van de suikerspin kan hem redden. Soeza, zijn zus, gaat het halen en een nachtelijke tocht vol gevaren volgt.

Piepel ziek is het eerste deel van een tweedelige bewerking van het boek *Het web van de suikerspin*. Van elk door De Bel geschreven boekje over de Boeboeks worden namelijk twee stripalbums gemaakt. De twee delen zullen beiden in één jaar verschijnen. Het eerste verschijnt telkens in het voorjaar, de opvolger komt in het najaar. Om te lezen hoe het verhaal *Het web van de suikerspin* afloopt, moeten de lezers dus wachten op het tweede deel, dat *Acht ogen, acht poten* gaat heten. Later zullen deze twee softcoveralbums overigens samengevoegd worden in een hardcoverversie. De bedoeling is om uiteindelijk alle avonturen van de Boeboeks in stripvorm te vertalen.

Boeboeks zijn niet alleen terug te vinden in de leesboekjes en in de strip, maar zijn inmiddels ook verschenen op cd-rom en op een aantal bioproducten, zoals kaas en yoghurt. Ook is er een toneelstuk van de wezentjes, een fanclub (De Belhamelsclub) en er is een Boeboekfestival met eettentjes, standjes, en dergelijke.

De makers

De stap om een stripbewerking van een boek te maken, wordt wel vaker genomen. De motivaties daarvoor lopen sterk uiteen. De Bel motiveert de keuze als volgt: 'Niet alle boeken lenen zich voor een strip, maar in mijn geval ligt dat anders. Ik schrijf heel filmisch, haast alsof het een stripscenario betreft. Ik voel me meer verteller dan schrijver.'

Een tweede motivatie is wellicht dat De Bel vanuit zijn jeugd een voorliefde voor het medium strip ontwikkeld heeft. 'Ik heb veel strips gelezen: *Suske en Wiske*, *Nero*, *Corentin*, *Kees en Klaas*, *Ouwe Niek*. Strips zijn zeer belangrijk geweest in mijn jonge leven. Ik moest ooit één jaar als kind het bed houden. Ik kon toen nog niet lezen. Prentjes kijken wel.'

Wie de eerste strip van *Boeboeks* leest, vindt

***Boven*, Het boek *Het web van de suikerspin* bestaat in stripvorm uit twee stripalbums: *Piepel ziek* en het nog te verschijnen *Acht ogen, acht poten*.**

***Rechts*, Soeza in het Blubmoeras.**

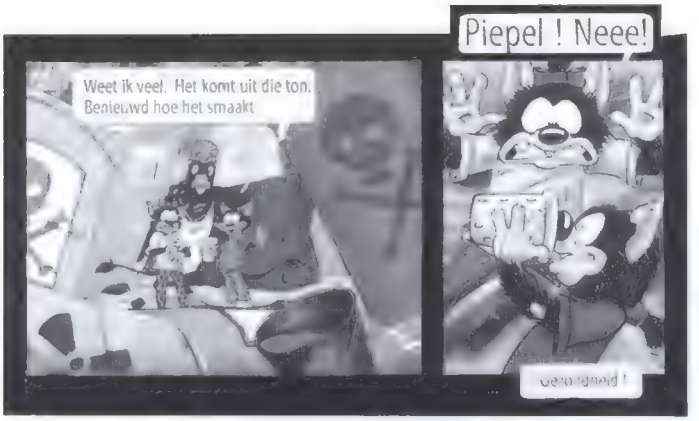

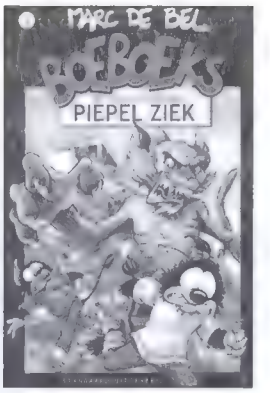

Boeboeks. Het web van de suikerspin 1: Piepel ziek

De Bel, Vincent & Adriaenssens
Standaard 2001
ISBN 90-022-1088-4
Prijs *f* 9,85 / Bfr.180
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Zijn Boeboeks de nieuwe trollen? *Boeboeks* moet de nieuwe succesreeks worden van Standaard Uitgeverij. Het eerste stripalbum, *Piepel ziek*, gebaseerd op **Marc de Bels** jeugdroman *Het web van de suikerspin* is zojuist verschenen. Met trots en hoge verwachtingen wordt de serie 'in de markt gezet'. Het marketingplan is compleet, er komen een cd-rom, spelletjes en speeltjes. En alles milieuvriendelijk, het eerste album bij voorbeeld is gedrukt op 'Boeboekproef gerecycleerd' papier. Hoe groot zijn de kansen voor de creatie van auteur Marc de Bel?

Niet alleen de commerciële aanpak doet denken aan de *Trollen*-rage uit de jaren zeventig. Onze Boeboeks leven aan de rand van een vuilnisbelt. Ze zijn mensenschuw en vooral de vrouwtjes zijn trol-klonen, compleet met ruige staart met strik op het hoofd. Hoofdpersonen zijn de jeugdige Boeboeks Piepel (spraak- verwarring met Biebel is niet uitgesloten) en vooral zijn dappere zus Soeza. De belt is hun fantastisch speelterrein, uiteraard met gevaren: het grote beltmonster, de rattenpatrouille en Pandora de kat. Op een kwade dag wordt Piepel doodziek van het drinken van gif. Medicijn is alleen te halen bij opa Papaver(!), maar dat is aan de andere kant van de belt! Voor Boeboeks een echte levensgevaarlijke queeste, die het grootste deel van het album vult. De donkere tekeningen horen tot de spannendste van het album. De auteur is naast de Trollen duidelijk ook beïnvloed door de natuurklassieker *Waterschapsheuvel* (**Richard Adams**) en *In de ban van de ring* (**J.R.R.Tolkien**). In deze boeken staat steeds een onmogelijke maar louterende odyssee centraal. Ook Soeza's tocht kent een doodsvijand, Morto de uil, en voert over het dreigende Blubmoeras.

Een leuke vondst is de aarde-achtergrond van de stroken, die staat voor de ondergrondse wereld van de Boeboeks. De scheiding in het tekenwerk, **Ivan Adriaenssens** voor de met de computer bewerkte decors en **Michael Vincent** voor de Boeboeks op de voorgrond blijft hinderlijk aanwezig.

Opvallend is dat het taalgebruik niet helemaal vernederlandst is: 'Die weet ik liggen' en 'Zie je me niet goed doorheen de regendruppels'. Een pluspunt. Verder vinden Boeboeks een 'fantastimatische' speelplek 'keutelleuk', en is 'haboe' hun strijdkreet.

Deze humor spreekt kinderen van een jaar of tien wel aan, Jek de ekster redt Piepel bij voorbeeld met een poep-bombardement. Knipogen voor oudere lezers ontbreken, terwijl de vuilnisbelt met onze afgedankte luxe daar toch volop kansen voor biedt. Ook de milieuproblematiek wordt niet uitgewerkt. Het verhaal bereikt nergens de diepgang van een fabel.

Het ontbreken van die knipoog lijkt een ernstige handicap voor een blijvend succes van de prille reeks. Daarbij is Marc de Bel dan volgens Standaard Vlaams 'topjeugdauteur', in Noord-Nederland is zijn naam nog niet gevestigd. Verder zal elk *Boeboeks*-boek ver-stript worden, maar er is er nog maar één verschenen.

WM

deze invloed terug. De verhalen worden in spanning en tempo opgebouwd, zitten vol actie en bevatten hier en daar zelfs een cliffhanger. Dit laatste is vooral te wijten aan het feit dat de strip voorgepubliceerd wordt in *Suske en Wiske Weekblad*.

Het tekenwerk van de strip wordt verricht door **Michael Vincent** (figuren) en **Ivan Adriaenssens** (lay-out en decor). Vincent heeft eerder als grafisch ontwerper, animator en illustrator gewerkt voor verschillende bedrijven, waaronder Citroën. Adriaenssens tekende eerder al de decors voor de cd-rom van *Boeboeks*, verzorgde de potlood-lay-out van de strip *K3* en het storyboard en het decorontwerp van de kinderfilm *Plop in de wolken*.

Adriaenssens vertelt over de strip: 'Leuk aan de strip over de Boeboeks is dat je geen landschap hoeft te beschrijven, zoals in het boek, maar dat je dat in beeld kunt brengen. De strip wordt digitaal geschilderd met behulp van aquareltechniek-software.

Het werken met computer heeft een aantal voordelen. Zo kunnen we een mooi lichteffect inbouwen, een glimnorm of een gloed.'

Dat De Bel ook in dit stadium nog de nodige invloed op zijn creaties heeft, blijkt uit de woorden van Adriaenssens: 'We overleggen veel met Marc. Af en toe wordt een standpunt of een actiepunt veranderd. We brengen een opzet aan in vakjes. Die bespreken we met Marc en nadien kleuren we in.'

Ook zijn er Boeboek-bioproducten. Boven, Het milieu wordt alleen zijdelings genoemd.

Geitenwollensokkenmentaliteit

Een belangrijk onderdeel in de boeken van De Bel is het aansnijden van serieuze onderwerpen als milieuvervuiling en kindermishandeling. Zo zijn de hoofdfiguren, de Boeboeks, wezens die erop toezien dat het milieu niet nog verder naar de filistijnen wordt geholpen. Dit betekent echter niet dat deze verhalen daardoor zwaar en ernstig worden. Door de humor die alom vertegenwoordigd is in de boeken, wordt de ernst gerelativeerd. Het taalgebruik is bovendien speels en lijkt op dat van kinderen. Dit is gunstig, aangezien de doelgroep bestaat uit 8 à 9-jarigen.

Dat De Bel het niet alleen bij woorden houdt, blijkt uit de inspanningen die hij doet om zijn producten op een milieuvriendelijke manier te produceren. De Bel: 'Zo is de strip zelf gedrukt op gerecycled papier en zoeken we een manier om de cover op een meer milieuvriendelijke manier te verwerken. Let op: we hangen geen geitenwollensokkenmentaliteit aan, maar speuren naar de beste compromis om de natuur te beschermen. Dat geldt ook voor alle gadgets die er rond de Boeboeks verschijnen. Een pyjama is gemaakt uit biologisch katoen. Dat vonden we in Peru. Dat katoen wordt ginds veel minder met insecticiden bespoten. Doordat de landbouwers er een eerlijke prijs voor krijgen, zijn ze gemotiveerd om katoen te kweken, in plaats van drugsplanten. En hier komt de eerlijke ethiek duidelijk in beeld: onze knuffelpoppen krijgen een vulling van boekweitvlokken.'

Hier blijft het echter niet bij. Naar verluid gaat er tien procent van de winst op *Boeboek*-producten naar het zogenaamde Boeboekfonds. Dat is een stichting die de opbrengst verdeelt onder diverse goede doelen. Het Kinderkankerfonds krijgt hieruit onder andere een toelage.

Dat het De Bel werkelijk menens is, blijkt uit de onderhandelingen die hij had met een maatschappij die de avonturen van de Boeboeks tot een animatiereeks voor de televisie wilde bewerken. 'Maar omdat we geen enkele garantie in het contract terugvonden voor het handhaven van onze filosofie waren we niet langer geïnteresseerd. Intussen zijn er weer andere geïnteresseerden om er een tekenfilm van te maken, die de filosofie achter de figuurtjes wel begrijpen.'

Boeboeks 1: Piepel ziek ligt intussen in de stripwinkel. Het eerste commentaar is verdeeld, maar over het algemeen positief. Je zou commentaar kunnen leveren op de decors en de soms iets te agressieve kleurkeuze. De vaste fans schijnt dit in ieder geval niet te deren. Deze zijn in grote getale verslingerd aan de Boeboeks, zowel de lees- als de stripboeken. Zoals de Boeboeks zouden zeggen: 'Haboe!'

Bij de dood van Palacios

door
WILLARD MANS

Met het schaamrood op de kaken berichtte *Stripschrift* pas enkele nummers geleden het verscheiden van Antonio Hernandez Palacios (Madrid 1920) op 29 januari 2000. Deze tekenaar, die tot de belangrijkste van zijn generatie behoort, is vooral bekend door zijn Westernreeks *MacCoy*. Minder bekend is zijn 'one-shot' *'t Roelantslied*, waarvan de Nederlandse editie in 1981 in een anonieme vertaling bij Oberon verscheen. Omdat Palacios met dit album een vooraanstaande plaats inneemt in de toch al rijke traditie van Keizer Karel-verhalen bespreken we *'t Roelantslied* bij wijze van in memoriam.

***Geheel links*, 'Een echte razende Roeland' (uit *Oom Wim*)'**

***Ernaast*, Oom Wim zegt: 'Echte mannen vechten zich liever dood'**

Eerst de feiten. Keizer Karel regeert in grote delen van Europa en staat bekend als groot diplomaat en strateeg. Maar in het jaar 778 maakt Karel een grote fout en laat hij zich kennen als een slecht verliezer. De Arabieren in Spanje heeft hij dan nog niet op de knieën. Op uitnodiging van een Moorse edelman die met zijn hulp in opstand wil komen vertrekt Karel met een enorm leger naar Saragossa. Maar de poorten van de stad blijven gesloten. Karel is woest en begint een belegering. Omdat er vanuit het thuisland slechte berichten komen, moet hij deze afbreken. Zwaar gefrustreerd geeft Karel op de terugweg orders de bevriende, katholieke stad Pamplona te vernietigen. De bewoners, veelal Basken, worden vermoord. Wanneer het leger verder trekt door de kloof van Roncevalles in de Pyreneeën wordt Karels achterhoede in de pan gehakt. De daders zijn waarschijnlijk Arabieren en Basken.

De legende

Dat wij van deze zwarte bladzij in Karels keizerschap weten is al bijzonder want de eerste geschiedschrijvers ging het meer om een soort heiligverklaring van Karel dan om objectiviteit. Dat blijkt ook wel uit het gegeven dat pas na Karels dood de naam van **Roelant** opduikt als rechterhand van de keizer. Toen zo'n driehonderd jaar later de eerste ridderromans opgeschreven werden, groeide deze Roelant uit tot een held die als aanvoerder van de achterhoede dapper ten onder gaat tegen de veel talrijkere heidense Moren. Vaste attributen zijn Roelants zwaard Durandaal en zijn hoorn Olifant, die hij kan gebruiken om hulp van de voorhoede in te roepen (maar dat niet doet).

De onfrisse zaak van Karel met de onbetrouwbare Moorse edelman schuiven de verhalenvertellers in de schoenen van de gemene stiefvader van Roelant. Keizer Karel kan weer verheerlijkt worden. Overal in Europa duikt Roelant op in verhalen, opera's, beelden en kinderboeken. In Italië struikel je over restaurantjes die *Orlando Furioso* heten. De gelijknamige turf die **Ariosto** in 1516 schreef, verscheen onlangs in een prestigieuze Nederlandse vertaling en gaat volgend jaar in première als muziektheater. In de *Dikke Van Dale* staat 'razende Roeland' en vanaf de dertiende eeuw verschijnen de Nederlandstalige bewerkingen. Twee stripbewerkingen zijn voor ons interessant: die van Palacios en eentje uit de reeks *De verhalen van oom Wim*. Een vergelijking maakt het bijzondere karakter van Palacios' versie duidelijk (ook **Hergé** heeft trouwens een prent aan Roelant gewijd).

Braaf

Dino Attanasio tekende *Roelants dood* op scenario van **Octave Joly** voor *Oom Wim* in 1953. Hij volgt braaf de Frankische versie. Het verraad van de Moorse edelman krijgt een religieuze lading omdat hij zich zogenaamd wil bekeren tot het christendom. Roelants stiefvader speelt voor Judas door zijn zoon te ruilen voor vrede. Uiteraard weigert Roelant op Olifant te blazen, dat zou z'n eer te na zijn. Hij vecht door: 'met de complimenten van Durandaal'. Hij blaast pas als hij bijna dood is en dan alleen om Karel te waarschuwen om hem te wreken. Eén van Karels ridders spreekt haast cabareteske woorden bij het eerste geschal: 'Dan is hij zeker op jacht.' Oom Wim benadrukt de moraal fijntjes door tegen zijn neefje te zeggen dat ook Roelant nooit om genade vroeg. Roelant is trouwens ook het voorbeeld voor 'onze hedendaagse helden die, met hun meta-

van de Basken in de slag bij Roncevalles (778)

Baskische wraak'

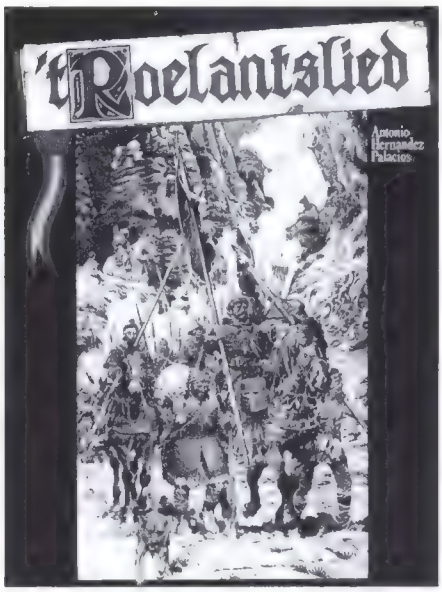

middel is als alle andere die we (...) kennen.' (*Stripschrift 124*). Nu Palacios dood is, kunnen we die bescheidenheid laten varen. Hij heeft aan die enorme boom van *Roelant*-verhalen een bijzondere en zeldzame loot gecreëerd.

Literatuur

- **Van Aiol tot Zwaanridder,** ***red. W.P.Gerritsen en A.C.van Melle, SUN Nijmegen 1993***
- **'t Roelantslied,** ***A.H.Palacios, Oberon, Haarlem 1981***
- **Roelants dood,** ***Attanasio en Joly, Dupuis, Antwerpen 1953***
- **Stripschrift 124,** ***Vonk, Amsterdam 1979***

len paarden eveneens de vijand het land uit gedreven hebben.'

Wraak

Hoe anders is Palacios' versie, die hij (op-verzoek?) maakte voor de Baskische uitgeverij Ikusager Ediciones. De Baskische jager Ochoa is de nieuwe hoofdpersoon (familie van de onlangs zwaar getroffen wielrenbroers?). Heksen voorspellen veel ellende. Eerst krijgt Karel zijn portie, maar dat is zijn eigen schuld want hij is een plunderaar en bovendien gefopt met een koekje van eigen deeg. Op de terugweg zien we het Karelgezinde Pamplona zich opmaken voor een hartelijke ontvangst. Waarop de totaal verbijsterde bewoners afgeslacht worden en geen steen meer overeind blijft. De Arabieren willen de Basken wel helpen met wraak nemen, maar daar zijn zij te trots voor: 'Pamplona is onze stad en *wij* zullen haar wreken.' In prachtige verticale vlakverdelingen tekent Palacios deze wraak. Zijn tekenstijl lijkt op die van **Jean Giraud**. Hij gebruikt felle kleuraccenten maar ook veel grauwe arceringen in platen met verschillende formaten (overigens wees toenmalig redacteur **Hans van den Boom** er in *Stripschrift 124* al op dat zijn tekeningen er in drukvorm soms niet goed uitzien).

Aanslag

Het bloedbad in de vallei is ontdaan van iedere heroïek. De Basken zijn in de minderheid, maar door gebruik te maken van de natuurlijke omstandigheden en listen lokken ze de Franken in de dood. Lokale schonen verleiden de vluchters, op het volgende plaatje zien we hun voeten bungelen. Het thema van trouw en de eer, gesymboliseerd door de hoorn is hier vervangen door de gelatenheid van oorspronkelijke bewoners van het strijdperk en hun wraak, waarna het gewone leven weer een aanvang neemt. Ochoa roept om z'n liefje. De heksen uit de beginscène vervloeken de zielen van de schenners. Misschien dat militante ETA-aanhangers ook de nazaten van de Franken willen aanklagen, gezien hun dreigement om deze zomer aanslagen te plegen op toeristen.

Talent

In een interview vertelde Palacios dat hij altijd op zoek is naar de waarheid. Niet de enige, maar wel een juistere: 'ik (...) gebruik dat expressiemiddel om bepaalde feiten of ideeën te presenteren. Of die dingen interessant zijn, is een ander probleem dat afhankelijk is van het talent van de auteur. Maar ik ben ervan overtuigd dat het stripverhaal (...) een even goed

Boven, **Cover *'t Roelantslied* van A.H. Palacios.**

Geheel links, **'Keizer Karel gedwarsboomd' 'Karel als oorlogsmisdadiger'.**

Ernaast, **'Na afloop'.**

STRIPVROUWEN SLAAN WEER TOE

Zomaar een zaterdagmiddag, 19 mei 2001, in een vitrine op de tentoonstelling *Alle haaien! Striphelden op zee* in het Maritiem Museum Rotterdam. Een officieel schrijven van het toenmalige ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen OKW, één der felste tegenstanders van de strip in de jaren '50: 'Het beeldverhaal is zelfmoord-literatuur en het verpersoonlijkt het anti-boek'. Welk een speling van het lot dat vijftig jaar later een juist naar dat ministerie genoemde stichting twee etages lager de prijswinnaars bekend maakt van een door haar uitgeschreven stripwedstrijd onder scholieren tot 18 jaar.

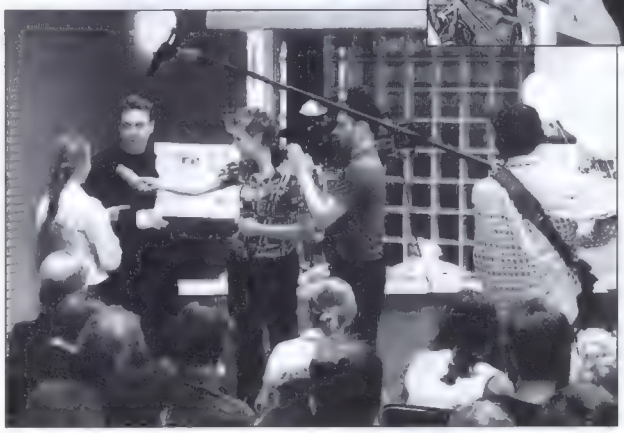

Boven, De drie prijswinnaars. Van links naar rechts Marissa Delbressie, Govert van der Heijden en Joke Noppers.

Links, Gerrie Hondius en Jean Marc van Tol ondervragen Joke Noppers (winnaar in de categorie 'Beste stripverhaal'). Zij worden gefilmd door de Wereldomroep.

De stichting OKW, opgericht door de inmiddels overleden journalist **K.L.Poll**, heeft dan ook niets meer te maken met het stripvijandige gedachtengoed van toen. Integendeel, elk jaar organiseert zij een ludieke wedstrijd met als doel, jongeren in contact te brengen met cultuur. Dit jaar dus in stripvorm, **Gerrie Hondius** tekende een prachtige uitnodiging: 'De strip van je leven'. Alles mocht, als het maar autobiografisch was.

Het overgrote deel van de inzenders was vrouw, zo ook twee van de drie winnaars. Blijft de vraag of meisjes meer strips maken, of dat ze makkelijker over zichzelf kunnen

VAN DE BEGRAFENIS WEET IK NIET VEEL MEER
IK HERINNER ME NOG 1 SCHITTERENDE WEER
EN DAT DE FAMILIE DAARNA NAAR OMS HUIS GING

UIT *HET VERHAAL VAN DE ZAK* VAN JOKE NOPPERS

vertellen. De juryleden **Kees Kousemaker**, **Gerrie Hondius** en **Jean-Marc van Tol** maakten de winnaars bekend. **Govert van der Heijden**, **Marissa Delbressine** en **Joke Noppers** kregen elk de eerste prijs, een tekenpakket, uit handen van **Annemarie Dalenoord** (OKW). *Elfquest*-fan Marissa tekende twee mooi zwart/witte pagina's over een dromerige, onaangepaste gymnasiaste die alleen in haar kleurrijke dromen echt tot leven komt. **Joke Noppers**' *Het verhaal van de zak* maakte de meeste indruk. Het tekenwerk is (nog) niet alles, maar de emotie spat er vanaf en haar taalgebruik is super-effectief. Een vijfjarig meisje verliest haar favoriete oom en komt pas jaren later achter de dramatische omstandigheden. De mooie zwarte en rode kleuren komen er in druk niet al te best vanaf, maar Noppers' bijdrage past prima bij de opdracht: de strip van je leven - ook over de dood!

door **WILLARD MANS**

In de hal van het museum hangt het aluminium plafond uit het luxe cruise-schip de Nieuw Amsterdam. Onder dit prachtige reliëf was *Fokke en Sukke*'s Jean-Marc van Tol prima op dreef als pleitbezorger van de strip als volwaardige cultuuruiting. Zijn verschijning had iets weg van kapitein Haak, met een gespalkte, gebroken tekenvinger. Slecht nieuws dus, hij was dan ook jaloers op de tekenende genomineerden. Noppers reageerde spontaan, dat haar familie stapelgek van haar zou worden, als ze niet meer kon tekenen. Het tekent haar gedrevenheid.

De twee winnaressen liepen later druk kletsend en adressen uitwisselend over de expositie 'Alle haaien!', daarmee opnamen van de Wereldomroep met Van Tol en Hondius verstorend. Maar wat geeft dat, als de contacten leiden tot mooie stripverhalen?

Album

De beste inzendingen zijn gebundeld in een album. Of de gekozen steunkleur groen geslaagd is, kun je twisten. Sommige bijdragen zijn erg simpel, maar er zijn uiteraard ook jonge inzendertjes. Misschien was het beter geweest de winnaars om wat extra werk te vragen. Maar iedereen kan zelf oordelen, het boekje is te koop voor 10 gulden inclusief verzendkosten. Bestellen alleen bij de K.L.Poll-stichting voor OKW, telefoon (+31)(0)20-6235451 of via de website: *www.klpoll.nl*

STRIPWEDSTRIJD ONDER SCHOLIEREN TREKT 535 DEELNEMERS

GROOT-BRITTANNIË

LAND IN LICHT

door
LEW STRINGER
VERTALING BAS BERWERS

Persiflage in *Viz* van omstreden rapzanger Eminem.

***The curse of Tutankhamun* van Lew Stringer.**

Jarenlang werd de Britse stripwereld gedomineerd door wekelijks verschijnende beeldverhalen voor een lezerspubliek van zeven tot twaalf jaar. In deze afleveringen stond eenvoudige humor centraal, ze waren één tot drie pagina's lang, en hadden meestal kinderen in een buitenwijk in de hoofdrol. Daarnaast waren er vele avonturenstrips voor dezelfde leeftijdsgroep, die vooral handelden over oorlog, sport en helden (maar geen superhelden). Ook waren er veel herdrukken van Marvel-strips, in zwart/wit.

Cover van *Viz* met stripheld Farmer Palmer

In de jaren negentig veranderde deze situatie. Omdat de strips niet meeveranderden met de moderne smaak van de lezers, stierven de meeste uit. Sommige bestaan echter nog wel. Daarvan verschijnen de meeste nu maandelijks, in kleur, gericht op de (ouders van) kinderen uit de leeftijdsgroep drie tot zes en gebaseerd op voor hen gemaakte tv-programma's (*Teletubbies*, *Noddy*, enzovoorts.)

Twee stripbladen voor een iets oudere groep (vijf- tot achtjarigen) hebben het overleefd: *Dandy* en *Beano*, die al sinds het eind van de jaren dertig iedere week worden gepubliceerd. De inhoud: veelal slapstickachtige humor, gegoten in het solide tekenwerk van **Ken Harrison**, **Tom Patterson**, **Nigel Parkinson** en anderen. Een paar andere oudere titels, die nog bestaan, zijn gericht op zeer jonge kinderen en bevatten dikwijls hobbypagina's (met kleurplaten, puzzels, enzovoorts) die de strips vervangen.

Voor volwassenen bestaat nog altijd het humormagazine *Viz*, opgericht in 1979 door de gebroeders **Chris en Simon Donald** in Newcastle. *Viz* is één van de best verkopende titels in Groot-Brittannië. Het parodieert traditionele comics door er een rauwe, grove draai aan te geven. Maar strips als *Johnny Fartpants* en *Sid the Sexist* bieden niet alleen volwassen humor, ze bevatten ook sociale satire. In zijn hoogtijdagen (begin jaren negentig) verkocht *Viz* per aflevering meer dan één miljoen exemplaren. Nu gaat het nog om een kwart daarvan, en dit geldt ook voor *Beano*. De meeste strips 'doen' ongeveer 30.000 exemplaren per editie, dikwijls minder. Van *Viz* verschijnen ook nog twee matige imitaties: *Zit* en *Smut*.

Ook het wekelijkse sf-magazine *2000 AD* wordt nog gepubliceerd en, hoewel het niet meer zo populair is als ooit, heeft nog altijd een trouwe aanhang. Het blad blijkt een goede voedingsbodem voor vernieuwende stripauteurs in het horror- en sf-genre. *2000 AD* heeft in de loop der jaren een indrukwekkende rij medewerkers opgebouwd: **Dave Gibbons**, **Alan Moore**, **Grant Morrison**, **Kev O'Neill**, **Brian Bolland**, om er een paar te noemen.

Het zusterblad van *2000 AD*, *Judge Dredd Magazine* krijgt in juli een nieuw ontwerp, met meer pagina's (honderd in plaats van 52). Daarmee wordt het het dikste stripblad in Groot-Brittannië, al zal het voor een groot deel bestaan uit herdrukken van oude *2000 AD*'s. Ook van Marvel verschijnen maandelijks vier herdrukken. Voor jongere lezers is er elke maand een 36 pagina's dikke, speciaal aangepaste *Spider-Man*.

Al met al is de Britse stripwereld niet meer zo gezond als tien tot twintig jaar geleden. Er zijn teveel strips gericht op de leeftijd van drie tot zes jaar. Bovendien blijken veel stripproducties een afgeleide van televisieprogramma's. Een tekenaar of schrijver heeft dezer dagen nauwelijks de kans om oorspronkelijke karakters te ontwikkelen. Zelfs het aantal krantenstrips is afgenomen, omdat veel uitgevers deze als oninteressant beschouwen. In tegenstelling tot andere landen zijn krantenstrips of het opbouwen van stripverzamelingen nooit echt aangeslagen in Groot-Brittannië. Misschien ligt de verklaring in het extreme imago: strips worden beschouwd als kinderverstrooiing of als primitief amusement voor volwassenen. Maar wellicht zijn krantenstrips te verfijnd geworden voor de doorsnee Brit, omdat de standaarden voor goede smaak in andere media, zoals tv, steeds lager komen te liggen.

In deze serie mondiale columns staat een keur aan stripdeskundigen stil bij het afgelopen centennium. Ze plaatsen een persoonlijke noot bij één eeuw strip in hun land.

En dat terwijl er in Groot-Brittannië veel kunstenaars zijn met ideeën en talent om nieuw en spraakmakend materiaal te ontwikkelen. Maar daarin zijn de bestaande uitgevers niet geïnteresseerd; zij willen er ofwel niet voor betalen, ofwel geloven niet dat het iets oplevert. De small-pressscene floreert, met uitgaven die variëren van een 'greep uit het leven' tot aan superheldenparodieën. De oplagen zijn echter te laag om er van te leven. De enige oplossing is dus een nieuwe uitgever die het wél aandurft. Hopelijk laat de dag waarop dat gebeurt niet lang meer op zich wachten.

Parodie op Oscar Wilde.

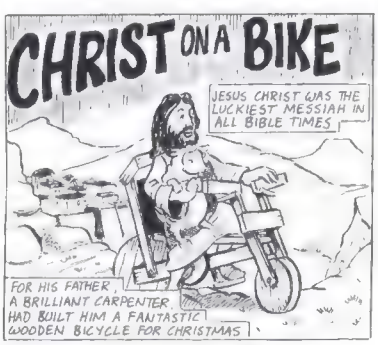
CHRIST ON A BIKE
JESUS CHRIST WAS THE LUCKIEST MESSIAH IN ALL BIBLE TIMES
FOR HIS FATHER A BRILLIANT CARPENTER HAD BUILT HIM A FANTASTIC WOODEN BICYCLE FOR CHRISTMAS

Religieuze spotternij in *Viz*.

Lew Stringer is sinds 1983 freelance striptekenaar/-schrijver van veel Britse strips.

BOEKEN

Franka 17: Eigen risico

Kuijpers
Franka 2001
ISBN 90-76706-08-5
Prijs ƒ14,95 / Bfr.299
(48 pagina's, kleur, s.k.)

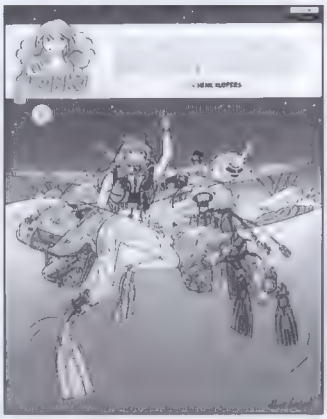

Langlopende stripreeksen zijn aan slijtage onderhevig. Terwijl de stripfiguren langzaam begraven raken onder een dikke laag stof, proberen de makers (of de erfgenamen daarvan) met allerlei kunstgrepen de oubollige karakters een modern jasje te geven. Wiske dreigt even een raveteefje te worden en Asterix en Obelix krijgen ouders. Natuurlijk maakt dat soort bokkensprongen de situatie alleen nog maar erger en dat doet het allerergste vrezen voor de toekomst van onze geliefde striphelden. Doormodderen op dezelfde oude weg tot de pensioen- gerechtigde leeftijd en uiteindelijk de dood langzaam volgt lijkt de enige weg. Lucky Luke wordt oud en hier helpt zelfs geen containerlading Oil of Olaz meer.
Slechts een handjevol striphelden weet de strijd tegen de genadeloze tijd te doorstaan en gaat moeiteloos met alle snelle ontwikkelingen mee. Franka is hier wellicht het allerknapste voorbeeld van. Alsof het de meest vanzelfsprekende zaak van de wereld is, schittert zij sexy op de pagina's. Zonder dat het ook maar een moment ongeloofwaardig overkomt gebruikt ze de nieuwste technieken en raakt ze verstrikt in de modernste intriges. Ze heeft zelfs een relatie gekregen. **Henk Kuijpers** staat duidelijk met twee benen in de hedendaagse maatschappij.
Het zijn maar kleine dingetjes; kleine camera's op een zwaar bewaakt huis, een nieuw model Chrysler die uit beeld rijdt of de moderne vormgeving van een slaapkamer. Toch zijn dit precies de elementen die een album een eigentijdse uitstraling geven. Als gevolg hiervan is de wereld van Franka zeer herkenbaar en geloofwaardig. De lezer heeft dus niet veel verbeeldingskracht nodig om zich in het verhaal in te leven.
En wat kun je verder nog zeggen over een nieuw *Franka*-verhaal? Dat Kuijpers ieder plaatje tot in het kleinste detail heeft uitgewerkt? Dat het avontuur lekker veel vaart heeft en geen moment verveelt? Dat er van die mooie uitgewerkte karakters in voorkomen? Eigenlijk is dat oud nieuws, want ieder album uit de reeks heeft die kwaliteiten. Kuijpers gaat zelfs zo ver dat hij verschillende oorspronkelijke pagina's uit *Veronica Magazine* opnieuw tekent. Al die zorgvuldigheid heeft eigenlijk maar één nadeel; het duurt vreselijk lang voor er een nieuw avontuur komt. In *Veronica Magazine* is onlangs de herdruk van een nieuw avontuur begonnen. Het duurt dus nog wel een paar jaar voor er een nieuw album verschijnt. Het zal het wachten wel weer waard zijn.

HW

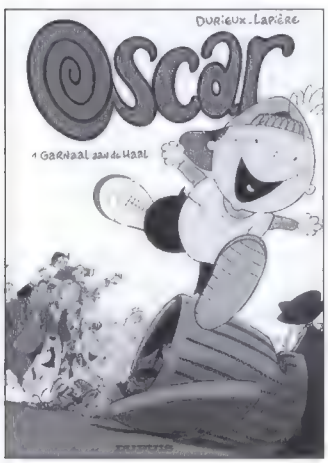

Oscar 1: Garnaal aan de haal

Durieux & Lapière
Dupuis 2001
ISBN 90-314-2325-4
Prijs ƒ6,50 / Bfr.119
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Garnaal aan de haal is het eerste deel in een humoristische jeugdserie rond het joch Oscar dat min of meer toevallig heeft gekozen voor een bestaan als zwerfjongere in een grote stad. Om zich te wapenen tegen de wrede wereld heeft hij zich aangeleerd voor alle situaties een oplossing te bedenken. Daarbij maakt hij op een opportunistische wijze gebruik van zijn fantasie. Twijfelt zijn omgeving aan het bestaan van zijn vader en/of moeder, dan komt Oscar met de trouvaille dat pa in de ruimte zweeft op een geheime missie en dat ma om contact te houden op een ouderwetse wijze sms-berichten stuurt op de bovenkant van een camper. Ondertussen verdringt hij zijn verblijf in het weeshuis, waar hij zijn kwaliteiten niet kon botvieren. Op straat weet hij zich omringd door de zorg van een dakloze allochtoon en zijn hondje. Het feest is compleet als een meisje uit de hogere kringen, dat genoeg heeft van het gebrek aan aandacht van haar ouders, zich bij hen voegt. Alras zijn vertegenwoordigers van allerlei overheidsinstanties driftig op zoek naar Oscar en het meisje Gaby. De ongebondenheid overwint het stramien van de burgerlijkheid. Gedrieën genieten zij met volle teugen van een vrij bestaan. Het scenario van **Denis Lapiére** is eenvoudig, maar door de ontspannen toon zeer genietbaar en ongeforceerd. Het tekenwerk van **Christian Durieux** is karikaturaal met absurdistische trekjes, niet spectaculair of artistiek, maar wel effectief in de uitwerking. De ideeën van Oscar worden op humorvolle wijze verbeeld. De show wordt echter gestolen door de dakloze allochtoon, die door zijn levenservaring de twee kinderen op het goede spoor tracht te houden. Een leuke en frisse strip zonder pretenties.

RB

De tien geboden 1: Het manuscript
De tien geboden 2: De fatwa

Giroud & Béhé & De Vita
Glénat 2001
ISBN 90-6969-266-X (deel 1)
ISBN 90-6969-267-8 (deel 2)
Prijs ƒ25,95 / Bfr.519
(56 pagina's, kleur, h.k.)

De realistische in het heden geplaatste stripreeks *De tien geboden* heeft als leidend thema de visie van de profeet Mohammed op de tien geboden, die een samenvatting van zijn geloofsleer biedt.
Deel 1 heeft als ondertitel 'gij zult niet doden', het zesde gebod zoals dat is opgenomen in het bijbelboek Exodus. Het verhaal, dat zich afspeelt in Glasgow, heeft meerdere invalshoeken. Enerzijds is daar het gruwelijke werk van een seriemoordenaar, anderzijds zijn daar de verwoede pogingen van een jonge uitgever en schrijver om na een reeks mislukkingen eindelijk door te breken met een bestseller. Het geluk is met hem als een oude dame hem eraan herinnert, dat zij de uitgeverij een Franstalig manuscript uit het begin van de 19e eeuw heeft bezorgd. De plotselinge

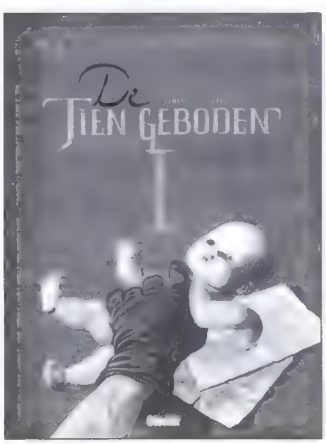

dood van deze dame biedt hem een buitenkans af te raken van het imago van gemankeerd schrijver. Bij vertaling van het document merkt hij dat het gegeven alles in zich heeft om een publiekskraker te worden. Niet geremd door enige schroom geeft hij het boek uit onder zijn naam. De prijs die hij uiteindelijk zal moeten betalen voor deze *faux pas* is zeer hoog.
Deel 2 heeft als ondertitel 'gij zult naar uw geweten blijven luisteren om daarin de stem van God te horen' en voorwaar, dat is niet mis. De gebeurtenissen in dit deel wekken reminiscenties aan het door de ayatollah Khomeiny over **Salman Rushdie** uitgesproken doodvonnis naar aanleiding van het boek *The satanic verses*, waarin naar het oordeel van de Iraanse geestelijkheid blasfemische teksten zijn opgenomen. Een jonge Noord-Afrikaanse moslim, die actief is betrokken bij een islamitische fundamentalistische beweging, ziet op een moment van diepe twijfel over een verloren liefde in Parijs op het station Gare de l'est een reiziger in de Orient Express stappen, over wie door moslimextremisten een doodvonnis is uitgesproken vanwege zijn uitleg van de 10 geboden in een roman. In de wetenschap dat hem eeuwige roem als martelaar ten deel zal vallen als hij deze godslasteraar om zeep brengt, springt de fanaat in de trein om de daad bij het woord te voegen. Het lot bepaalt echter anders. Door allerlei aarzelingen van de jonge man krijgt de verdoemde schrijver de gelegenheid om zijn aanstaande moordenaar te wijzen op de tekortkomingen en gevaren van het fundamentalisme. Het verhaal komt in een stroomversnelling als de schrijver bij een worsteling tussen beiden de dood vindt. De moordenaar wordt met gejuich ontvangen door zijn kompanen, maar het zaad van de twijfel over de uitleg van de schrift is gezaaid. Het kan dan ook niet anders dan slecht aflopen met de jongen.
Ook in dit verhaal speelt het mysterieuze boek getiteld Nahik, dat uit het niets opdook in het eerste deel van deze reeks, een prominente rol. De mores in beide verhalen is dat degene die het zwaard opneemt door het zwaard zal worden verdelgd. Beide verhalen van **Frank Giroud** weten te boeien. Met name het eerste deel heeft een goede opbouw van het spanningsveld en daar is sprake van chemie tussen tekenaar en scenarist. Die wisselwerking is zeker ook in het tweede deel aanwezig, maar de tekenstijl van **Giulio de Vita** in deel 2 neigt meer naar semi-realistisch en vertekenen van de werkelijkheid dan de stijl van **Joseph Béhé**, de tekenaar van deel 1, en dat bepaalt mede de sfeer. De serie is prestigieus van opzet. De albums hebben een kloek formaat en zijn gestoken in een fraaie harde kaft met illustraties op de schutbladen. Er wordt met belangstelling uitgekeken naar de andere acht albums.

RB

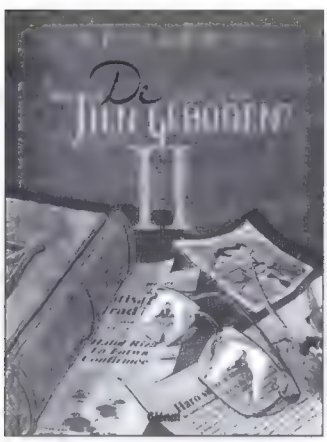

De Dragz 1:
Aaaargh! Indringers

Groj & Corcal
Dupuis 2001
ISBN 90-314-2124-3
Prijs ƒ 8,95 / Bfr.179
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Wat een ontzettend grappige strip is dit! Waarom is hier nou niet meer over bekend?! Het schijnt dat de paginalange gags al sinds 1996 in *Robbedoes* verschijnen. Met dit blad in aanraking komen is vrijwel uitgesloten, aangezien het in geen enkele tijdschriftenzaak in Nederland meer te krijgen is.
De Dragz speelt zich af op een planeet die bewoond wordt door monsterachtige wezens. Hoofdfiguren zijn een drakenvader en zijn zoontje. Samen proberen ze een gelukkig gezinnetje

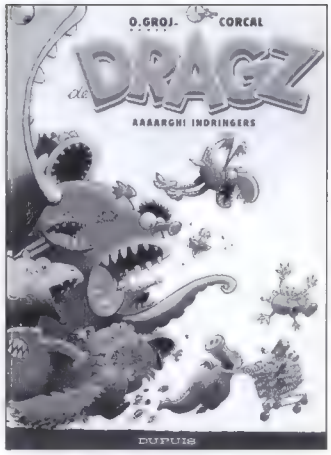

te vormen. Dit wordt hen echter lastig gemaakt doordat ze steeds in de meest bizarre situaties terechtkomen. Zo bevinden zich in het huis van de twee hoofdrolspelers nogal eens parasieten, in steeds verschillende verschijningsvormen. Deze parasieten lijken in eerste instantie onschuldig, maar allengs nemen ze steeds bedreigender vormen aan. Dan hebben de Dragz ook nog eens huisdieren die de halve stad afbreken en blijken alledaagse dingen als een portie friet ineens moordzuchtige neigingen te hebben.
Schrijver **Corcal**, die we reeds kennen van *De ratten* en *De Zorilla's*, weet de absurditeit en het niveau van de grappen het hele album op een hoog niveau te houden. De in Nederland nog relatief onbekende tekenaar **O(livier) Groj(nowski)** vult de bizarre grappen van Corcal perfect aan met een tekenstijl die je, alleen al door er naar te kijken, een glimlach bezorgt. Alles aan *De Dragz* is top.

JvK

LEX 1: Oog om oog

Froideval & Collignon
Arboris 2001
ISBN 90-343-2944-5
Prijs ƒ 13,95 / Bfr.279
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Scenarist **Froideval**, bekend van onder andere de pulpreeksen *666*, *Succubus* en de goede fantasyreeks *Kronieken van de zwarte maan*, heeft weer een gewelddadig verhaaltje van dertien-in-een-dozijn uit zijn mouw geschud. Een snel verteerbare actiebrok waarbij het geweld en de suggestieve martelingen op

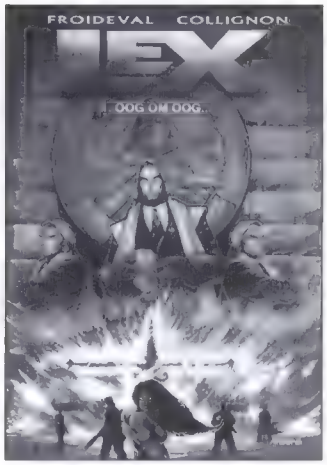

dubbele *splash pages* breed worden uitgespreid. Daarbij wordt het oppervlakkige scenario niet echt opgekruid door de saaie dialogen.
Een groep invloedrijke mensen hebben LEX opgericht, een organisatie die het overdadige geweld en de misdaad in New York op bijbelse manier moet bestrijden. Hiervoor hebben ze de beschikking over een doodseskader bestaande uit een aantal geschifte moordenaars met elk hun eigen specialiteit en afwijking. In dit eerste deel worden deze figuren ons voorgesteld en kunnen we ze volgen in hun strijd tegen Mendes, de pedopornokoning van de grootstad. We verklappen niets als we schrijven dat LEX zegeviert en Mendes en kornuiten op gruwelijke wijze om het leven komen.
Naast dit alles is er natuurlijk nog het onontbeerlijke zij-onderzoek door FBI-agent Johnson en journaliste Rent naar het doen en laten van de voor de wet misdadige 'wrekers'-organisatie.
Voor de zevenentwintigjarige **Collignon** is dit, sinds hij de academie van St. Denis heeft afgewerkt, zijn eerste stripreeks. Hij tekent dit verhaal met de nodige invloeden van de moderne Amerikaanse actie-comics. Bij een eerste doorbladeren oogt dit wel mooi, maar daar blijft het dan ook bij. De personages staren je aan, en ondanks dat Collignon verwoede pogingen doet om de actie op een **John Woo**-achtige manier over te brengen, mist de lay-out veelal de nodige inventiviteit en overzichtelijkheid.
Voor liefhebbers van snelle, harde actiestrips is dit album waarschijnlijk een welkome aanwinst, voor de rest niet echt

een aanrader. Bij Glénat France is verleden jaar het tweede deel reeds verschenen en twee andere delen zitten in de planning.

MC

Phil Bike 1:
Een bande(n)loos bestaan
Phil Bike 2:
In de olie

Désert
Marsu 2001
ISBN 2-912536-27-8 (deel 1)
ISBN 2-912536-38-3 (deel 2)
Prijs ƒ10,95 / Bfr.219
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Phil Bike is een gagstrip over figuren die rondcrossen op motoren. Dit doet onmiddellijk denken aan die andere humoristische motorstrip *Joe Bar Team*. **Désert**, de tekenaar van *Phil Bike*, heeft dan ook goed naar deze strip gekeken. Bij beide reeksen draait het om een groepje motorrijders die ongelofelijke dingen doen met hun machines. Net als bij *Joe Bar* zal *Phil Bike* vooral gewaardeerd worden door echte bikers en zullen niet-motorliefhebbers er weinig lol aan beleven. Een gag die nog enigszins om te lachen is, is *Samen uit, samen thuis* uit het eerste deel. Hierin hebben de hoofdfiguur, Phil Bike, en een aantal van zijn bikermaatjes toestemming van een aantal jagers gekregen om op hun terrein te crossen. Als de vrienden op een gegeven moment met veel vaart een flinke heuvel nemen, staan jagers aan de andere kant klaar om hen als een stel kleiduiven neer te schieten.
Het verschil tussen *Phil Bike* en *Joe Bar* zit hem in de tekeningen. De tekeningen van **Stéphane**

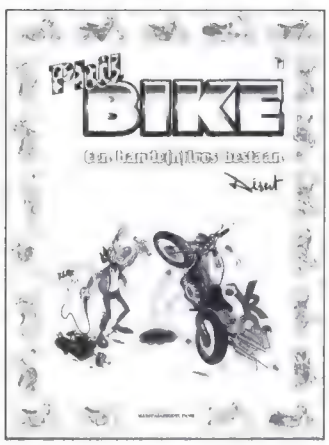

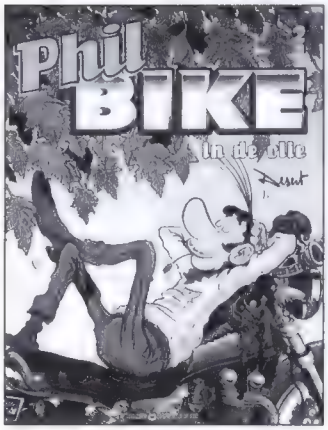

Deteindre, de huidige tekenaar van **Joe Bar**, zijn prettig voor het oog en zelfs moeilijk te onderscheiden van die van **André Franquin**. Daarentegen zijn de simpel getekende figuurtjes en afgeraffelde achtergronden van Désert nauwelijks aan te zien en doen ze nog het meest denken aan de amateuristische tekenstijl die je op de middelbare school in de schoolkrant aantreft. Het enige waaraan schijnbaar wel veel aandacht is besteed, zijn de tekeningen van motoren en andere voertuigen. Dat de strip toch nog enigszins professioneel overkomt is geheel te danken aan de inspanningen van de inkleurder, die vaak met verschillende tinten toch nog een beetje diepte in de platte tekeningen weet te brengen.

JvK

Video inferno

Trillo & Risso
Prestige 2001
ISBN 90-76752-25-7
Prijs ƒ13,95 / Bfr.279
(96 pagina's, zwart/wit, s.k.)

Enkele onschuldig ogende kindertjes bellen aan bij een privédetective om wat vragen te stellen voor school. De koters ontpoppen zich als kleine duivels. De speurneus vindt de dood en zijn partner Benedict gaat op onderzoek uit. Deze komt uit bij de bekende presentatrice van kinderprogramma's, Juffrouw Dready, die een gezant blijkt van de duivel en kinderzieltjes werft. Een spannende strijd volgt met als inzet belastend bewijsmateriaal tegen Dready.
Scenarist **Carlos Trillo** beweegt zich op het snijvlak van

horror en het detectivegenre. Hij schuwt het niet om de grenzen van de goede smaak en het betamelijke op te zoeken en dreigt er even over heen te gaan als Dready de kindertjes martelt en Benedict onbewust bijna seks met één van de meisjes heeft. Gelukkig laat tekenaar **Eduardo Risso** de vunzige details netjes buiten beeld en weet hij zo het verhaal leesbaar te houden. Risso maakte de afbeeldingen in zwart/wit zonder raster of grijstinten. Daardoor versterkt hij het goedkope karakter van het verhaal en krijgt het boek een uitstraling die doet denken aan oude Italiaanse pulpstrips. Het scenario en de tekeningen zijn verder van te hoog niveau om deze gelijkenis lang te doorstaan.
Het aardige van *Video inferno* is dat het pretentieloze kwaliteit heeft; doordat het boek valt binnen het horrorgenre, dat zich niet bepaald kenmerkt door artistieke hoogstandjes, ligt de verwachting bij de lezer vanaf het begin laag. Desondanks ontwikkelt zich een goed geconstrueerd plot met boeiende en sterke karakters. Met name de manier waarop Risso emoties weergeeft, maakt dat dit album zich verheft boven het genre. Er zitten bijzonder mooie sequenties in deze strip en dat is een aangename verrassing die ook de lezers die niet van horror houden wellicht zal kunnen bekoren.
Tegelijkertijd rijst het vermoeden dat Trillo en Risso zich er met dit oppervlakkige verhaal te makkelijk van hebben afgemaakt en zeer goed in staat zijn een meerzeggender strip te maken. Het is net alsof **Harry Mulisch** een thriller heeft geschreven of **Lars von Trier** een actiefilm heeft gedraaid. Op die manier komt de kwaliteit van de makers natuurlijk niet optimaal tot zijn recht. Wellicht dat het volgende album het equivalent van *De ontdekking van de hemel* of *Breaking the waves* zal zijn.

HW

SuperLucas!

Sempere & Navarro
Prestige 2001
ISBN 90-76752-18-4
Prijs ƒ10,95 / Bfr.200
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Is *SuperLucas!* een nieuwe superheld? Nee, Lucas is een kind zoals we allemaal geweest zijn, een kind dat maar één droom heeft: superheld worden!
Gaandeweg dit album komt er één klein vraagje in me op: 'Heeft Lucas dit van zijn vader; is een comicstik erfelijk?' In het album *SuperLucas!* lijkt de hoofdpersoon zijn comicsverdwazing wel degelijk van zijn vader geërfd te hebben, al wil de vader daar niet rondborstig voor uitkomen. Staat ons, comicsliefhebbers dit ook te wachten? Worden onze zoontjes allemaal een soort SuperLucas...?
Het gezin uit dit stripboek is, zo op het eerste gezicht, nogal doorsnee. Vader, moeder, twee kinderen: het zoontje Lucas en een jonger zusje. Maar... Lucas blijkt al snel geen gewoon jongetje te zijn. Lucas wil de comics, die hij leest, echt beleven, Lucas leest alleen maar superheldencomics, en Lucas is die superhelden, Lucas is ze allemaal!
Lucas is een karikatuur van iedere jongen van zijn leeftijd. Zijn hele bestaan is doorspekt met zijn hobby. Zijn ouders bieden hem ook de mogelijkheden daarvoor, want Lucas heeft stapels comics. Zijn vader ook, blijkt in de loop van het verhaal. Lucas verkleedt zich in allerlei superheldenpakjes, gekocht of door zijn moeder gemaakt...?
De avonturen van *SuperLucas* worden door **Jordi Sempere** en **Francisco P. Navarro** in een heldere en duidelijke stijl aan de rest van de wereld getoond. Het is wel aan te bevelen dat de rest van de wereld zich eerst ook even in het superheldendom verdiept, want anders

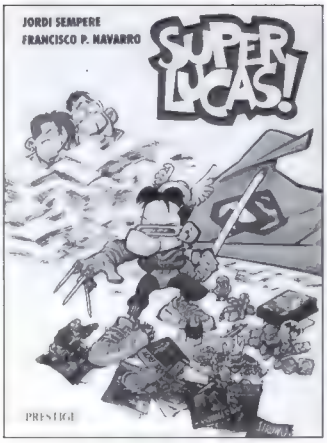

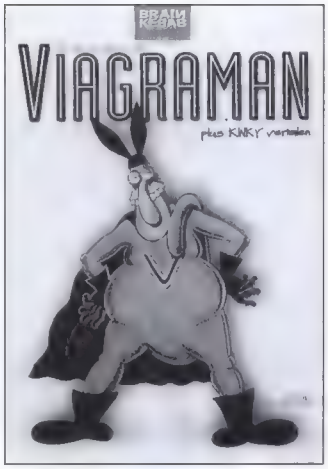

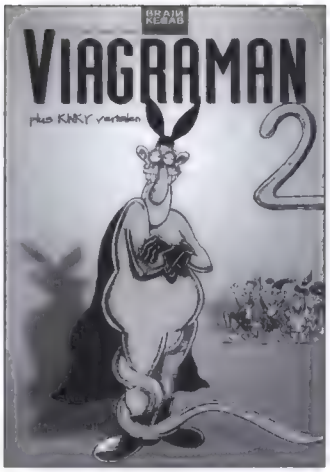

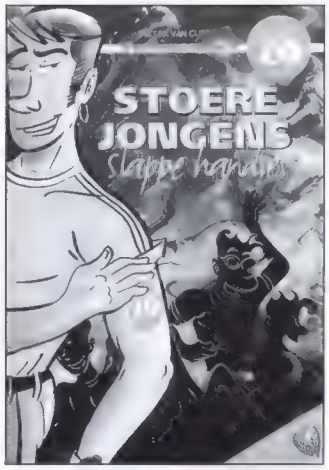

zijn de avonturen van *SuperLucas* een warboel van allerlei onbegrijpelijkheden. De éénpaginagags tonen ons een waterval van bezetenheid, pagina na pagina wervelt *SuperLucas* van superheld naar superheld. Teleurstelling en triomf volgen elkaar in heftig tempo op. *SuperLucas!* wordt met een stevige, zo niet vette lijnvoering aan het lezerspubliek getoond. Opvallend is het decor. Dat is er meestal niet, of het wordt met één kleur weergegeven. Soms gebruikt de tekenaar kaders, maar meestal niet, en de rechthoekige, strakke tekstballonnen geven samen met de rest van de vormgeving, de strip een vlot karakter.

Al lezend krijg je toch wel medelijden met de omgeving van SuperLucas. Hij beheerst hen totaal met zijn superheldenmanie. Alles moet er voor wijken, en als zijn ouders het eindelijk spuugzat zijn, en Lucas dwingen om zijn comicsverzameling te koop aan te bieden, weet Lucas daar maar één oplossing voor... Hij biedt zijn ouders en zusje te koop aan!

HvdZ

Viagraman 1 en 2

Ufuk
Vrijbuiter/Brain Kebab 2001
ISBN 90-76867-04-6 (deel 1)
ISBN 90-76867-05-4 (deel 2)
Prijs *f* 9,95 / Bfr.199
(48 pagina's, kleur, s.k.)

De schepper van *Viagraman* heet **Ufuk**. Gezien het soort strips dat hij maakt, lijkt dit een grappig bedoeld pseudoniem. Navraag leerde me echter dat **Çizer Ufuk** (spreek uit als oefoek) uit Turkije komt en dat deze naam daar alledaags is. Hij werd geboren in Ankara in 1963, voltooide een grafische opleiding en emigreerde naar Engeland in 1988, waar hij emploi vond als tekenaar.

Viagraman is een nieuwe, sullige superheld, die zijn krachten haalt uit de Viagrapil. Als er iemand gered moet worden, dan verschijnt Viagraman. De bobbel in zijn broek gebruikt hij daarbij als een wapen tegen het kwaad.

Het concept van de sullige superheld is natuurlijk uitentreuren uitgemolken. Voorbeelden zijn superhelden als Soeperman, Bananaman, The Mask, Plastic Man en Captain Klutz van *Mad*-artiest **Don Martin**. Op die laatste held lijkt Viagraman uiterlijk nog het meest. Het grote verschil is dat er om Don Martin wèl gelachen kan worden.

Verder heb ik de seksueel getinte éénpaginagags uit *Viagraman* al honderdduizend keer gezien. De humor lijkt nog het meest op de flauwe grappen uit de boekjes die je in een cadeauwinkel kan kopen voor iemands verjaardag. De combinatie sullige superheld en seksueel getinte grappen bestond voor zover bekend nog niet, maar leidt slechts tot nog flauwere en voorspelbare grappen.

Ook de tekenstijl van *Viagraman* heeft weinig te bieden. De figuurtjes worden getekend met grote neus, grote ogen en een paardengebit: niets nieuws onder de zon, dus. Het enige dat wel aardig is aan Viagraman, is zijn website (*www.viagraman.nl*). Hier valt namelijk de eerste helft van het eerste deel van *Viagraman* lezen. Mensen die ondanks deze bespreking nog steeds nieuwsgierig zijn, adviseer ik dan ook eerst deze website te bezoeken.

JvK

Stoere jongens slappe handjes

Van Cleef
IlluPress 2001
ISBN 90-9014424-2
Prijs *f* 14,75 / Bfr.295
(40 pagina's, kleur & zwart/wit, s.k.)

Pieter van Cleef is striptekenaar voor *Gaykrant*, *Computable*, *De Keerkring* (het blad van stichting De Kringen) en het homojongeren-tijdschrift *Expreszo*. Onlangs verscheen zijn debuutalbum *Stoere jongens slappe handjes*, gevuld met zijn vanaf 1997 verschijnende bijdragen aan diverse rubrieken in *Expreszo*. Spelen homo's in de meeste stripverhalen vaak verhulde bijrollen, in *Stoere jongens slappe handjes*, spelen ze de hoofdrol. Van Cleef poogt op grappige, luchtige en subtiele wijze de draak te steken met zaken die homojongeren bezighouden, zoals bij voorbeeld coming-out, identiteit, seksualiteit, uiterlijk en uitgaan.

Daar is hij helaas niet in geslaagd. *Stoere jongens slappe handjes* is een humorloze verzameling oneshots en korte verhalen, aangevuld met een al even flauwe 'stripmusical', *Gaylisabeth*. Deze stripmusical is exemplarisch voor dit album: een acht pagina's tellend, in kleur uitgevoerd, haastig in elkaar geflanst verhaaltje, gekenmerkt door een aan alle kanten rammelend scenario en klunzig tekenwerk.

Alle clichés die er over homo's en de nichtenscene bestaan, worden in dit album bevestigd. Vals gedrag, nuffige gebaartjes, het taalgebruik ('Dolletjes!'): het is in *Stoere jongens slappe handjes* in ruime mate terug te vinden.

En was er dan nog maar iets om te lachen. Lees mee en oordeel zelf.

Twee ouders die blij zijn dat hun zoon homo is. 'Kan ik gezellig met 'm naar de kapper, het songfestival kijken, kleren kopen en dansen op Abba-hits!' Een homo die zijn biljartkeu aan het krijten is. 'Zo heel cool effe lekker dat puntje inmasseren.

Wild toch?'
Ene homo: 'Wat vindt je van m'n **Leonardo di Caprio**-behang?', andere homo: 'Eh... vochtwerend hoop ik?'
De tenenkrommende woordspelingen. Om er enkele te noemen: Cafe Het Harige Hol, Saturgay Night Fever, Hard Cock Cafe, Fagtastic. En helaas: het boek zit vol met dit soort scherpe taalvondsten.
Van Cleef heeft zijn inspiratie, aldus het dit album begeleidende persbericht, opgedaan als kringleider van groepsgesprekken voor homojongeren. Te hopen valt dat Van Cleef voor het achterin aangekondigde album *Nichtsuite* (weer zo'n leuke woordspeling, niet?), bestaande uit strips die eerder verschenen in *Gaykrant*, uit een andere bron weet te putten. Ik houd mijn hart vast.

LB

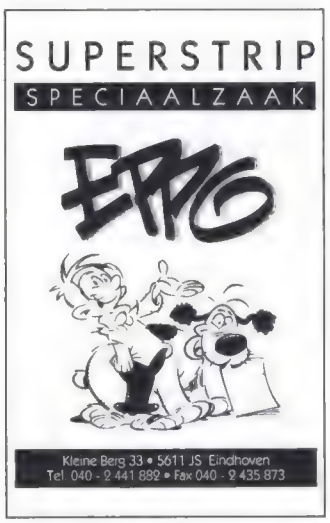

Waterratten

Wilson & Rennie
Prestige 2001
ISBN 90-76752-15-X
Prijs ƒ 12,50 / Bfr.250
(52 pagina's, kleur, s.k.)

Een doemscenario geplaatst in een futuristische context. New York staat als gevolg van één of andere ramp onder water. De bevolking is teruggevallen tot een niveau van barbarisme. Overleven is het parool. Barre tijden vormen een voedingsbodem voor religieuze fanatici, die elke ruimte willen vullen met hun adembenemende valse ideeën. Zij geven hun eigen draai aan de slogan 'geef het volk brood en spelen' om behalve volgelingen zo veel mogelijk meelopers te lokken. Holly, een jonge vrouw, heeft gekozen om in dit onvrije klimaat alleen te opereren. Keihard en rücksichtslos weet zij in deze stadsjungle letterlijk en figuurlijk het hoofd boven water te houden. Haar strijd tegen de godsdienstwaanzinnigen bereikt een hoogtepunt als een ruimtetoestel, afkomstig uit een droog deel van de wereld, midden in de stad neerstort. De bemanning is hopeloos verloren, want zij weet niet wat het betekent om te knokken voor het bestaan. Uiteindelijk weet Holly een vrouwelijk lid van de bemanning uit handen te houden van haar antagonisten. Getweeën maken zij meer kans de dood een aantal stappen voor te blijven. Het uit korte zinnen opgebouwde scenario van **Gordon Rennie**, absurdistisch met een zeer cynische zwartgallige ondertoon, loopt gesmeerd en verveelt geen moment. De dialogen zijn geserreerd. Een minpunt wordt gevormd door het te uitbundige gebruik van onomatopeeën; sommige pagina's zijn geheel dichtgetimmerd met de klanknabootsingen. In zowel schrijf- als tekenstijl is de invloed van **Jean Giraud** prominent aanwezig. Er is veel aandacht besteed aan de lay-out, dreigende inkleuring, cameraopstelling en kadrering. Deze aspecten maken dit album van tekenaar **Colin Wilson** visueel bijzonder interessant.

RB

De uitroeptekens staan voor de volgende waarde-oordelen:

!!!!! grote klasse!
!!!! goed
!!! redelijk
!! matig
! slecht
··· abominabel

EN VERDER...

✷ ***Aria 23: De troetel*** *(Weyland, Dupuis). Aria trekt er op uit om voor een kind het levensgeluk terug te halen dat door zijn gemene stiefvader werd ontvreemd in de vorm van een knuffeldier. Dit ontroerende verhaal, dat vol zit met heroïek, verdient een betere uitwerking dan de bestaande waarin met name de dialogen krampachtig overkomen en niet overtuigen.* *(HW)*

✷ ***Johan en Pirrewiet 17: De woestijnroos*** *(Parthoens/Culliford/Maury, Lombard). Het duo reist af naar het nabije oosten om een oude ereschuld in te lossen en een tragische liefde nieuw leven in te blazen. Het vernuftige plot is uiterst toegankelijk en bevat verrassende elementen; zo vallen er bij voorbeeld heuse doden in dit boek. Het is bijna onvoorstelbaar dat dit vakkundig gemaakte verhaal uit dezelfde creatieve koker komt als de flauwe recente Smurfengrappen.* *(HW)*

✷ ***Krän 1: De runen van Cartakwel*** *(Herenguel, Arboris). In een dronken bui geeft Krän de Barbaar de Godin van de Liefde een beurt. Haar moeder, Moeder Vruchtbaarheid, is daar niet zo blij mee. Ze dreigt de grootte van alle mannelijke geslachtsdelen in het rijk Torgnol te reduceren tot een vingerhoedje als Krän deze schande niet ongedaan maakt. Krän wordt uit zijn dorp verbannen en mag niet eerder terugkeren voordat hij deze vloek ongedaan heeft weten te maken. Bijzonder geestig verhaal dat gecombineerd wordt met geweldig tekenwerk. Herenguels tekenstijl doet soms zelfs sterk denken aan het oude werk van Frank Frazetta.* *(JvK)*

✷ ***Leonardo 31: Geniale vangst*** *(Turk/De Groot, Lombard). De koddige verhaaltjes waarin de uitvinder en zijn leerling allerlei vreemdsoortige ontdekkingen doen tellen tussen de één en tien pagina's. De scenario's zijn slap en flauw, maar desondanks weet de absurde wereld die Turk en De Groot neerzetten hier en daar nog een glimlach op te wekken.* *(HW)*

✷ ***Lugubere verhalen 12: Koning Eenoog 3: Griselda*** *(Dethan, Arboris). Een sinistere tovenaar – de Markies – regeert het koninkrijk Belderan met ijzeren hand. Zijn grootste zwakte is de liefde voor de jonge Griselda. Wat de Markies niet weet is dat deze dame een handlanger is van zijn grootste vijand, Koning Eenoog. In dit album komt het tot een treffen tussen de twee vijanden en slechts één zal deze confrontatie overleven. Onderhoudend laatste deel van deze sprookjesachtige trilogie.* *(JvK)*

WONDERLAND
VOOR AL UW STRIPS!
www.wonderlandstrips.nl

✷ ***Tatjana K. 2: Strigoï*** *(Corteggiani/ Meynet, Dargaud). De ex-geheim agente verkleedt zich als actrice van horrorfilms om een gevaarlijke geleerde te vinden. De tekeningen zijn oogstrelend en het verhaal heeft vele leuke fragmenten, maar leest jammer genoeg niet soepel. Voor een goed begrip is het nodig om veel heen en weer te bladeren. Bovendien is het raadzaam het eerste deel ernaast te houden.* *(JvK)*

✷ ***De wind der goden 14: Verloren paradijzen*** *(Cothias/Gioux, Glénat). Tchen Qin trekt rond met de niet bepaald menslievende Marco Polo en gaat in opdracht van Kubilai op zoek naar het paradijs dat Polo in zijn zendingsdrang aan de Khan in bevlogen woorden heeft geschetst. Dit dunne verhaal wil maar niet spannend worden en is daarmee een uitzondering binnen deze puike reeks.* *(HW)*

Haaien in Rotterdam

Alle haaien! is niet alleen een bekende uitdrukking van Popeye, maar ook de titel van de tentoonstelling in het Maritiem Museum in Rotterdam. Popeye is één van de tien striphelden met zeebenen die op de expo te zien is. Daarnaast is er aandacht voor strips waarin het maritieme element een voorname rol speelt. Aan de hand van de strips worden allerlei vragen over het leven op zee beantwoord. *Alle haaien! Striphelden op zee* is nog te zien tot en met 16 september.

Info: Maritiem Museum Rotterdam, Leuvehaven 1, Rotterdam, telefoon (+31)(0)10-4132680.

RS

Suus & Sas

In *Tina* 29 start een nieuwe strip: *Suus & Sas*. Geestelijk vader is niemand minder dan onze eigen **Gerard Leever**.

Hoe zit dat, Gerard? Iets met paarden zeker?

'Nee hoor, met paarden heb ik helemaal niks. Het zijn één-paginagags over een

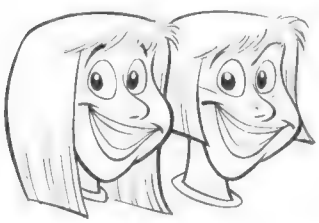

tweeling van een jaar of 13 die van alles beleeft. Suus is een echte meid en Sas is wat jongensachtig, ze voetbalt en zo. De gezinssamenstelling van die meiden is identiek aan die van mijzelf - vader, moeder, tweelingdochters, zoon - maar verder is het uiteraard allemaal fictie. Ik laat me er alleen maar door inspireren. Dat was ook de reden om juist nú naar *Tina* te stappen met een voorstel. Toen **Kitty Smit** daar ooit hoofdredacteur was en mijn eigen tweeling nog heel jong, heb ik haar al gezegd: 'Ik kom wel eens langs als ze een jaar of twaalf zijn.' Dus stuurde ik een tijdje terug een pagina naar hen toe. Vol enthousiasme kreeg ik de dag erna al een mailtje van **Ingrid Kluvers**, de huidige hoofdredacteur. Normaliter duurt zoiets zes weken en dan moet je er nog zelf achteraan ook!

Mijn tekenstijl is nogal cartoonesk en die proefpagina was daardoor erg afwijkend van de reguliere *Tina*-strip. Ik ben bij de redactie langsgegaan en heb de pagina overgemaakt in een iets aangepaste naar realisme neigende stijl. Ze kijken het een kwartaal aan en beslissen daarna of ze met me verder willen, maar ondertussen ben ik al aan de 8e pagina bezig. *Suus & Sas* zal om de week worden gepubliceerd.

Uiteraard heeft mijn eigen tweeling - **Lonneke** en **Kelly** - de strip gelezen. De meiden vonden het leuk, maar ze durven het natuurlijk ook niet te zeggen als het niet zo is.'

AvO

Gaat Douwe Dabbert verder?

Onlangs verscheen *Douwe Dabbert 23: De wonderlijke raamvertelling*. Hierin zijn twee avonturen opgenomen van het merkwaardige baasje. Dat dit album nog verschenen is, mag een klein wonder heten. Tekenaar **Piet Wijn** heeft namelijk tijdens het tekenen van het tweede verhaal een attaque gehad, waardoor hij verlamd is geraakt. Dat het album toch is voltooid is geheel te danken aan de inzet van **Dick Matena**, die het tekenwerk voor dit tweede verhaal voor het grootste gedeelte op zich heeft genomen. Wijn had voor zijn attaque de eerste zes of zeven pagina's van het verhaal al in potlood gezet en gedeeltelijk geïnkt. Matena heeft de rest van het verhaal getekend.

Meer dan tien jaar geleden, tijdens het tekenen van *Het bedrog van Balthasar*, kreeg Wijn ook al een attaque en raakte de rechterhelft van zijn lichaam verlamd. De tekenaar leerde zichzelf na deze beroerte om met links te tekenen en heeft dit dan ook een aantal albums volgehouden. De vraag is nu of Wijn ooit nog zal tekenen en of Douwe Dabbert dus ooit nog zal terugkeren. **Thom Roep**, de schrijver van de avonturen van Douwe Dabbert, vertelde dat nog niet bekend is wat er met Douwe Dabbert zal gebeuren, maar hij sloot niet uit dat Piet Wijn eens weer zal kunnen tekenen. Roep: 'Piet is momenteel bezig met een herstellingsproces. Gelukkig geeft Piet het niet op en vecht hij ervoor om ooit nog eens te kunnen tekenen.'

JvK

Frankfurther krijgt singel

P. Hans Frankfurther - de in 1996 op tragische wijze omgekomen oprichter en ex-

FOTO TON SCHURINGA

voorzitter van Het Stripschap - kreeg op 26 mei in Amsterdam een straatnaam naar hem vernoemd.

In de wijk Osdorp werd ter hoogte van het bruggetje aan de Akersluisweg het straatnaambord 'P. Hans Frankfurthersingel' onthuld. Frankfurther was, behalve oprichter van Het Schap, ook zeer actief op het gebied van zijn woonomgeving. Hij heeft zich bij voorbeeld zeer lang ingespannen voor de molen van Sloten en het behoud van een weilandje met de naam Vrije Geer.

AvO

Expo Erik Kriek

Gutsman-tekenaar **Erik Kriek** exposeert van 18 augustus tot en met 29 september in Galerie Fuzzyart in Amsterdam. Er zullen illustraties en schilderijen te zien en te koop zijn. Behalve strips maakt Kriek illustraties, onder meer voor *Playboy*, Chocomel en de Nederlandse website van Sisi. Ook ontwierp hij posters voor *Het Crossing Border Festival* in 2000 en *Het*

Festival van de Fantastische Film in 2000 en 2001.

De expositie start tegelijkertijd met de uitgave van het zesde deel van *Gutsman Comics*. Galerie Fuzzyart is gehuisvest in de 2e Tuindwarsstraat 11 in Amsterdam. Openingstijden: woensdag-vrijdag: 13-17 uur en zaterdag van 12.30-17.30 uur. Info: (+31)(0)20-6262780 of via de site *www.fuzzyart.nl* (vanaf 1 augustus).

RS

Stront aan de knikker in Lambiek

Stripmaker en illustrator **Willem Vleeschouwer**, alias **WéVé**, exposeert in Galerie Lambiek. De aanleiding van de expositie is het verschijnen van zijn nieuwe album *Stront aan de knikker. Een Spoorstraat voetbalstrip*. Naast pagina's uit het album, hangt op de expositie ook vrij werk en illustraties die hij maakte voor onder andere *HP/De Tijd*, *Elsevier* en *Oor*.

Vleeschouwer heeft een zwierige tekenstijl en maakt doordacht gebruikt van kleuren. Neem de illustratie waarmee hij commentaar geeft op de Palestijnse regering die weinig doet aan de agressie tegen de Joodse inwoners. Op de illustratie zien we hoe een groep Arabieren met kromme messen op een Jood inhakken. Op de achtergrond zien we een Palestijnse soldaat staan met zijn rug naar het bloederige tafereel. Het rood van het bloed staat in scherp contrast met het koele blauw van een 'kalme' Arabische avond. Alle werken op de expositie zijn te koop. Het goedkoopst is een titelplaatje uit de strip *Flip Vla & Panty Prima*. Dit miniatuurtje kost honderdvijftig gulden. Het

duurst is een poster die Vleeschouwer ontwierp voor de Amsterdamse Uitmarkt van 1994. Deze kost vierduizend gulden. Op de poster zien we een clowntje het podium opkomen met stoffer en blik. Hij veegt het volglicht op en loopt ermee van het podium. Vleeschouwer maakt van de poster dus een klein stripverhaaltje. Hieruit blijkt dat daar toch zijn wortels liggen. In de jaren tachtig publiceerde hij enkele strips met vreselijke titels, als *De wonderbaarlijke reis van Jacobus Maneschijn en Sientje Zeester, Duppie en de ZZ-sekte* en het reeds genoemde *Flip Vla en Panty Prima*. Maar jarenlang stonden zijn stripactiviteiten op een laag pitje. Vleeschouwer geeft zelf de reden: 'Als stripmaker was ik maar matig succesvol. Ik kon er in ieder geval niet mijn brood mee verdienen. Als illustrator lukte dat wel.' Tot in 1996 ineens een nieuw album verscheen van WéVé: *De wraak van de dikke Ong. Een avontuur van de Spoorstraat*. Dit album was redelijk succesvol. Hierdoor aangemoedigd, werkte Vleeschouwer vijf jaar aan een vervolg. Dat werd *Stront aan de knikker*. Het vriendenclubje uit de Spoorstraat neemt deel aan een voetbalcompetitie tussen verschillende buurten. Zij verliezen iedere wedstrijd met gruwelijke cijfers, met als dieptepunt 11-0. Dan komen zij in aanraking met een oude, zwarte heks. In een ritueel met pis, stront en kattenharen betovert zij de spelers en de bal, zodat zij hun laatste wedstrijd zullen winnen. Vleeschouwer geeft toe dat hij zelf ook een fanatiek voetballer is. Hij speelt in een elftal met tekenaar **Peter van Dongen** en letteraar **Frits Jonker**. *Stront aan de knikker. Een Spoorstraat voetbalstrip* van uitgeverij Oog & Blik kost *f*19,50 (±Bfr.390). Originelen van Willem Vleeschouwer zijn nog tot en met 15 juli te bewonderen in galerie Lambiek, Kerkstraat 78 in Amsterdam.

RK

Hank Ketcham overleden

De geestelijk vader van *Dennis the Menace* - **Hank Ketcham** - is op 1 juni in Californië aan een hartaanval overleden. Hij was 81 jaar.

Sinds 1994 bemoeide Ketcham zich alleen nog op de achtergrond met de productie van de populaire dagbladstrip. Desondanks kregen assistenten **Ron Ferdinand** en **Marcus Hamilton** per fax nog regelmatig opdracht om hier en daar een plaatje aan te passen of opnieuw te maken.

Op 28 februari was het nog feest. Toen vierde *Dennis the Menace* zijn vijftigste verjaardag. Het succes van de reeks is enorm; in totaal zijn volgens King Features Syndicate wereldwijd meer dan 50 miljoen boeken van *Dennis* verkocht, onder andere in Nederland onder de titel *Dennis de bengel*. Los van de talloze dagbladen schitterde Dennis ook in een televisieserie en een bioscoopfilm. **Walther Matthau** vertolkte de rol van buurman Wilson.

Binnenkort is in *Stripschrift* een uitgebreider artikel over leven en werk van Ketcham te lezen.

HW

Marketing verstript

Uitgeverij Samsom, bekend als uitgeverij van diverse vakbladen en studieboeken, bracht een boek uit op stripalbumformaat, getiteld *Het marketingplan in beeld*. Het boek, geschreven door **Malcolm McDonald** en **Peter Morris** behandelt allerlei facetten van het vakgebied marketing maar dan rijk geïllustreerd aan de hand van stripachtige cartoons en kleine plotjes. Een verfrissende aanpak voor een tamelijk uitgekauwd onderwerp, maar de illustraties zijn van een bedroevend laag niveau en bovendien onsamenhangend qua stijl. Het is duidelijk waar de heren marketingmanagers op bezuinigd hebben...

Het marketingplan in beeld. Een beeldige gids voor managers (ISBN 90-14-07195-7) is 96 kleurenpagina's dik en kost *f*39,90 / Bfr.798.

PvC

Bommelboek

Pardoes ligt er een ballonstrip van **Marten Toonder** in de winkels. Niet Tom Poes, maar Bommel speelt de hoofdrol. De titel is *Een heer in de kracht van zijn leven!*. De pagina's zijn niet nieuw. Oorspronkelijk werden ze in 1969 en 1970 gepubliceerd in *Haagsche Post*. In 1977 verscheen de bundeling van deze ballonstrips ter gelegenheid van Toonders 65e verjaardag in een beperkte oplage. *Een heer in de kracht van zijn leven!* (ISBN 90-234-7042-7) is een ongewijzigde heruitgave. De Bezige Bij wil op deze manier een nieuw publiek laten kennismaken met deze uitzonderlijke Bommelstrip. De vraag is of dat publiek daarmee een dienst wordt

Flitsen

Het Amsterdams Fonds voor de Kunst heeft dit jaar de Dirk Wiardaprijs - een tweejaarlijkse aanmoedigingsprijs van *f*7.500 (±Bfr.150.000) voor de sector 'Illustratie' - toegekend aan striptekenaar Mark Retera. **Tot 1999 stond deze prijs bekend als de Professor Pi-prijs. Een jury bestaande uit de tekenaars** Theo van den Boogaard **en** Frits Müller **en hoofdredacteur** Matthijs van Nieuwkerk (*Het Parool*) **bleek Retera's** *Dirkjan*-**strips erg leuk te vinden en vond er op specifiek illustratiegebied dit jaar niets uitspringen. Mark Retera: 'Het kwam erg onverwacht. Geen nominaties of zo, meteen een prijs. Leuk! Ik kan weer eten!' ★** *De Volkskrant* **verzamelde reacties op het idee van FNV-baas** Lodewijk de Waal **om een kleptocraten-tax voor rijke mensen in te voeren. Ook multiziljonair Dagobert Duck werd aan het woord gelaten, geïntroduceerd als de enige miljonair van Duckstad. Gelukkig zijn daar nog de echte stripkenners, zoals** Renzo Verwer, **die de redactie er fijntjes op wees dat er in Duckstad diverse miljonairs rondlopen. Ook Govert Goudglans stuurde een opgewonden brief. ★ Het Amerikaanse media-concern Hearst Corporation zou een bod van 1,02 miljard dollar hebben uitgebracht op de tijdschriftendivisie van VNU. ★ De als Disney-figuren verklede medewerkers van Disney World in Florida krijgen ieder één stel eigen ondergoed voor onder hun kostuums. Deze onderkleding moeten ze iedere dag thuis wassen. Dat lijkt vervelend, maar tot nu toe waste Disney World de spullen om ze daarna weer onder de medewerkers te verdelen. Die kregen echter last van luizen of schurft en klaagden over vlekken en stank. ★ Op 19 juni stelde ombudsman** Willem Ammerlaan **van** *Algemeen Dagblad* **het enthousiasme van de lezer over de strips in de krant aan de orde. Uit zijn betoog bleek dat binnen korte tijd diverse lezers van de krant hun abonnement hadden opgezegd vanwege 'onaanvaardbare' grappen van** Toon van Driel. **'Een smakeloze, onbekwame, waardeloze en van alle humor gespeende kliederaar' vond iemand. Ammerlaan roept de lezer aan het eind van zijn betoog op om toch vooral niet al te kleinzerig te zijn. ★** Gerrie Hondius **gaat deze zomer op tournee in de Verenigde Staten via een reisbeurs van het Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst. Ze zal onder meer tekenaar** Jim Woodring **ontmoeten die een scenario voor haar heeft geschreven. De strip met als werktitel** *The Phantom Tit* **speelt zich af in Mesopotamië. ★ De Franse tekenaar** Michel Crespin **is begin dit jaar op 45-jarige leeftijd overleden. In Nederland werd Crespin bekend met het album** *Armalite 16* **(Yendor 1980) en met het drieluik** *Troubadour* **(Arboris 1993-1997). Zijn overige werk bleef onvertaald. ★ De onfortuinlijke** Jean-Marc van Tol **brak tijdens een hockeywedstrijd de wijsvinger van zijn tekenhand. Noodgedwongen moest** *NRC Handelsblad* **cartoons van** *Fokke & Sukke* **plaatsen die reeds elders waren gepubliceerd. Het tekenen met de andere hand was kennelijk toch geen optie. ★ Voor de diehards onder de** *F&S*-**fans loopt er een koekblik-actie. Bij inlevering van drie spaarpunten van Wieger Ketellappers 'Friese Lekkerbekjes' en *f*4,95 is bij Kijkshop (!) een** *Fokke & Sukke*-**koekblik te bemachtigen. ★ Tijdens het Stripfestijn op het Scheffersplein in Dordrecht ging het nieuws als een lopend vuurtje rond: de** Mr. X **die het scenario schreef van de door** Hans van Oudenaarden **getekende pornostrip** *De kleine dood* **schijnt niemand anders te zijn dan** Hanco Kolk. **★ De dagstrip** *Sigmund* **van** Peter de Wit **is sinds kort ook**

STRIP & TIJDSCHRIFTENHANDEL
NOORD

GESPECIALISEERD
IN US COMICS EN
TWEEDEHANDSSTRIPS
INKOOP EN VERKOOP
ROTTERDAM

Yendor
STRIPWINKEL
Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel: 010 - 433 17 10
Fax: 010 - 411 38 54

bewezen, want het verhaal van de strip is wat magertjes en in de tekeningen zit weinig variatie. Bovendien dient men *f*25 / Bfr.500 neer te tellen voor 26 pagina's

strip in zwart/wit. Het enige aardige aan het pretentieuze hardcoveralbum is dat er verschillende bekende bijfiguren in voorkomen als Terpen Tijn en Professor Prlwytzkofsky. Echt iets voor de liefhebber dus.

HW

In en uit de kiosk

Big Balloon heeft in de afgelopen tijd twee nieuwe stripbladen gelanceerd: *Flintstones Magazine* en *Action Man*. Beide bladen met strips, puzzels en posters verschijnen in een tweemaandelijkse frequentie. *Flintstones Magazine* - oplage: 25.000 exemplaren - is gericht op jongens en meisjes tussen de zes en tien jaar. De in het blad gepubliceerde strips komen van Hanna Barbera Productions vandaan. Volgens Big Balloon valt de productie van het blad min of meer samen met nieuwe *Flintstones*-tekenfilms die Cartoon Network dit jaar uitzendt.

Met *Action Man* - oplage: 22.500 exemplaren - mikt de uitgever op jongens tussen de zes en tien jaar. De strips, duidelijk studiowerk, worden afgenomen van eigenaar Hasbro International. De held Action Man is in de jaren zestig begonnen als *action figure*. De plastic speelpop voor jongens gold als het Britse antwoord op GI Joe die vanaf 1964 in de Verenigde Staten met veel succes op de markt werd gebracht. Evenals GI Joe werd Action Man eveneens een begrip en er verschenen diverse uitvoeringen (met realistische commandopakken) en bijfiguren. In 1984 legde de speelpop het echter in populariteit af tegen de *Star Wars*-merchandising en de opkomende computerspelletjes. In 1993 maakte hij geheel gerestyled een comeback.

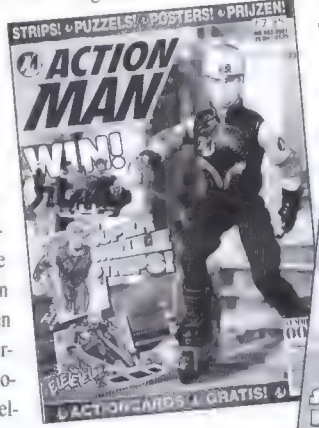

(Bij het ter perse gaan van dit nummer van *Stripschrift* bereikte ons trouwens het informele bericht dat *Action Man* weer van de markt wordt gehaald. Overigens schijnt ook het contract met Cartoon Network op de tocht te staan.)

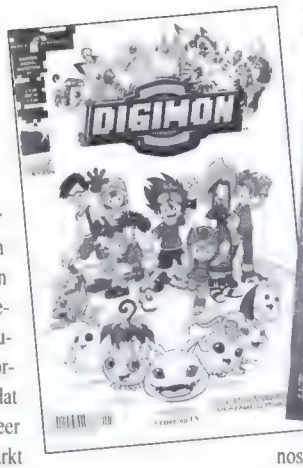

Eveneens nieuw in de kiosken is de Nederlandse comic *Digimon. Digital Monsters*. Het is een uitgave van Bridge Publishing en is nauw gelieerd aan de kinder-televisiezender Fox Kids, waar de Japanse *Digimon*-animatieserie te zien is. De uitgave is een vertaling van de comic-serie die bij het Amerikaanse Dark Horse verschijnt.

Voor een geheel andere doelgroep dan de drie hierboven genoemde nieuwe titels is de comic *Dottie*, wat staat voor Digitally Operating Technical Transferable Intimate Entity. Het is een pornostrip die zich afspeelt in cyberspace. Programmeur Leon heeft op de computer zijn stoute droomvrouw Dottie ontworpen die in de vorm van een attachment via e-mail verstuurd kan worden. De ontvanger beleeft bij opening van het attachment een virtuele sekservaring. Maar het loopt al snel mis wanneer Dottie ergens in cyberspace in een computerspelletje terechtkomt en daar de moorddadige Bitz ontmoet.

Inmiddels zijn bij HB Media twee nummers verschenen. Het idee om een pornografische comic uit te brengen, komt uit de koker van **Huibert van der Meer** (**Umberto** in het colofon) van HB Media, de uitgever van het erotische tijdschrift *Passie*. HB Media maakt deel uit van Sansyl BV, een uitgeef- en productiebedrijf van pornoblaadjes als *Chick*, *Candy* en *Seventeen*, pornovideo's en -websites. Stripliefhebber Van der Meer stelde in dit kader voor om het ook eens met een pornostrip te proberen. Hij heeft behalve als bedenker van pornoverhalen ook ervaring als stripscenarist. Van der Meer schreef de scenario's van diverse *Stedenstrips* (verschenen bij KBU Uitgevers en later Concept), werkte samen met hardrock-tekenaar **Frans Mensink** (zie *Stripschrift 315*) en bedacht de strip *Hitsoap* voor *Hitkrant*.

Het concept voor *Dottie* bedacht Van der Meer samen met **Cees Bouwman**. Als tekenaar werd een illustrator uit de reclamewereld aangetrokken die zich echter verschuilt achter een symboolsynomiem. Deze maakt eerst schetsen op papier, scant ze in en werkt op de computer in Adobe Photoshop de tekeningen met achtergronden en inkleuring verder uit.

Dottie verschijnt tweemaandelijks in een oplage van 8.000 exemplaren. Volgens Van der Meer zal na een jaar worden bekeken of de strip genoeg is aangeslagen om er structureel mee door te gaan. Meer info op de site *www.dottie.nl*

RS

Expo Mazure in nieuw jasje

Het Nationaal Oorlogs- en Verzetsmuseum in Overloon heropent de expositie *Mazure Maz* over **Alfred Mazure** begin juli in gewijzigde vorm. De tentoonstelling, waarin de illustraties uit het herdenkingsboek *Natie onder Nazi's* (1971) van **Leonard Huizinga** en Mazure centraal stonden, liep oorspronkelijk af op 6 mei. Er is in de tussentijd echter veel nieuw materiaal boven water gekomen. Omdat er ook grote belangstelling bestond voor de expo, heeft het museum voor een verlenging gekozen. Er worden onder andere tekeningen geëxposeerd die door de weduwe van Mazure ter beschikking zijn gesteld en er is een zeer uitgebreide collectie **Dick Bos**-boekjes. Het museum is gevestigd aan het

op zaterdag in *de Volkskrant* te bewonderen. Op de website van deze ochtendkrant zijn tevens interactieve cartoons van Gummbah **te zien en te beluisteren. ★** Chuck Jones **zit in een dip. De inmiddels 89-jarige animator, geestelijk vader van onder andere *Roadrunner* en Wile E. Coyote, verklaarde tegen het Amerikaanse tv-station PBS dat hij zijn leven lang getracht heeft een winnaar te zijn zoals Bugs Bunny, maar dat hij zich een loser à la Daffy Duck voelt. Wie hem een hart onder de riem wil steken, kan een bericht achterlaten op de website *www.chuckjones.com* onder het kopje 'Letters from the Heart'. ★ Op de website *www.boekboek.nl* valt de korte thriller in stripvorm *Virtuele intimidatie* te lezen. Schrijfster is** Machteld van der Gaag, **tekenaar** Willem Gast. **★ De eerste paal van de nieuwe Haarlemse toneelschuur is eindelijk geslagen. Het ontwerp van dit vlakke-vloertheater is van** Joost Swarte. **★ Stripboek.net beweert de eerste tweedehandse stripwinkel online in Europa te zijn. Zie *www.stripboek.net* ★ Het Italiaanse roomskatholieke jeugdtijdschrift *Il Giornalino* publiceert een strip over het leven van paus** Johannes Paulus II. **Het levensverhaal van** Karol Wojtyla **wordt door een grootvader aan zijn kleinkinderen verteld. Kan zo *Okki* in, wat ons betreft! ★ Tot en met 28 oktober is in het Speel-goed- & Blikmuseum in Deventer de tentoonstelling *Van Dino tot Pino. Een verzameling Happy Meal-speeltjes* te zien. Met ook poppetjes van bij voorbeeld De Smurfen, Batman, Snoopy en Disney-producties. ★ Wie wil meedingen naar de prijzen op het open 14e Nederlands Cartoonfestival moet zorgen dat zijn inzending uiterlijk 6 augustus binnen is bij: 14e Nederlands Cartoonfestival, Postbus 2180, 1180 ED Amstelveen. Het thema is 'Water'. In november zullen de organisatoren De Tulp, Feco en Stichting Ton Smits werken exposeren en vindt de prijsuitreiking plaats in De Krabbedans in Eindhoven. ★ *Robert Crumb and His Cheap Suit Serenaders* verzorgen op zaterdag 15 december - tijdens de Stripgidsdagen in Turnhout - een optreden in de Warande. Crumb start rond 21.30 uur, maar vanaf 20.15 uur is het al genieten geblazen, want het voorprogramma wordt verzorgd door notoir Crumb-fan** Jan de Smet **van *De Nieuwe Snaar*, die samen met zijn vrienden van het Ukulogisch Museum een uur lang diverse ukeleles zal beroeren. Kaarten kosten Bfr.500 (±*f*25) per stuk en zijn te bestellen via telefoon (+32)(0)14-416991 of via een e-mail aan *reservatie@warande.be* Verdere info: Toon Horsten, telefoon (+32)(0)14-472130, of via e-mail: *toon.horsten@turnhout.be***

Museumpark 1 in Overloon.

Striptekenaar, illustrator, schrijver en filmer Alfred Mazure (pseudoniem Maz, 1914-1974) is vooral bekend geworden als schepper van stripheld Dick Bos. De Duitse bezetter verbood de strip in de Tweede Wereldoorlog, maar Mazure, die in 1946 naar Engeland emigreerde, pakte de draad na de oorlog weer op. Overzee bouwde hij verder aan een carrière die veel meer behelst dan alleen de *Dick Bos*-beeldromans. Maz-kenner **Rich Thomassen**, die voor de expositie spullen uit zijn eigen verzameling in bruikleen gaf, toont dit aan in zijn bibliografie van Mazure. Uit dit overzichtelijk en verzorgd uitgevoerd boekwerk blijkt dat Maz ook strips maakte als *Romeo Brown*, *Jane*, *Daughter of Jane*, *Lindy Leigh*, *Van Dittum* en *Buikje Roodhuid*. Hij schreef tevens detectives, avonturenromans en humoristische verhalen, ontwierp diverse boekomslagen, illustreerde boekuitgaven, publiceerde in kranten en tijdschriften, tekende cartoons, regisseerde korte films en was niet vies van reclamewerk. In één van de volgende nummers van *Stripschrift* publiceert Thomassen een artikel over de vele facetten van Mazures oeuvre.

De bibliografie *Van Alfred Mazure tot Maz* (ISBN 90-806105-1-8, 96 pagina's, kleur, s.k.) is uitgebracht door Stripwinkel Dick Bos in Rotterdam. Prijs *f*29,95 / Bfr.599.

RS

Zomer bij Malmberg

Bij uitgeverij Malmberg zijn de jeugdbladen-zomerspecials weer uitgekomen. Stripliefhbbers komen aan hun trekken bij het *Taptoe*-zomerboek met strips van **Gerard Leever**, **Roel Venderbosch**, **Evert Geradts** en **Ben Westervoorde**. Grappig is ook de bijdrage *Supersnotneus* van de Belgen **Luc Cromheecke** en **Willy Linthout**. Ook *Hello Holiday! Summer 2001*, gelieerd aan het educatieve grotendeels Engelstalige blad *Hello You!*, is de moeite waard. In deze ringband-uitgave staan weer diverse strips van Nederlandse makelij (**Mars**, **Hanco Kolk** en **Michiel de Jong**, **Mark Retera**, **Marc van der Holst**). Eén van de leukste is *Swamp Thing* van **Floris Oudshoorn**. Bent u geen scholier meer, dan is de special moeilijk verkrijgbaar. Wie weet loont een briefje

naar Malmberg de moeite: Postbus 665, 5201 AR 's-Hertogenbosch.

RS

Stripcentrum Haarlem kleinschalig

Net als het Stripmuseum Groningen gaat het Nederlands Centrum van het Beeldverhaal in Haarlem door in gewijzigde vorm. Initiator Stichting Beeldverhaal Nederland (SBN) had adviesbureau Berenschot een onderzoek laten uitvoeren naar de haalbaarheid van het centrum. Volgens Berenschot is het Haarlems stripcentrum levensvatbaar als het zich richt op twee terreinen: als tentoonstellingsruimte voor de vernieuwende strip en als educatief centrum met gebruikmaking van strips. Het stichtingsbestuur volgt dit advies en heeft het voorgelegd aan de wethouder van cultuur van de gemeente Haarlem. Op vrijdag 22 juni jongstleden is het plan door alle fractiespecialisten besproken tijdens een vergadering van de commissie cultuur. Zij toonden zich tevreden over het rapport van Berenschot en de uitgestippelde koers. **Joost Swarte**, bestuurslid SBN, is blij dat de plannen niet zijn afgeschoten, al erkent hij dat de opzet voorzichtiger en kleinschaliger is dan de oorspronkelijke bedoeling. 'Maar', zegt hij, 'deze realistische kijk is zeer verstandig. Het gaat er nu om dat er eindelijk iets komt. Later kunnen we nog altijd uitbreiden en op zoek gaan naar brede overheidssteun.'

Swarte vertelt dat de SBN de twee taken van het toekomstige centrum wil invullen door samenwerkingsverbanden aan te gaan. Op tentoonstellingsvlak heeft het bestuur aan *NuKomix*, een collectief van vernieuwende striptekenaars, gevraagd om mee te werken. Voor educatieve activiteiten wil het een partnerschap aangaan met het Spaarnestad Fotoarchief, dat in het pand in de straat Groot Heiligland zit waar straks ook het Nederlands Centrum van het Beeldverhaal gehuisvest gaat worden. Verder buigt het stichtingsbestuur zich over het aantrekken van een directeur en het sluitend maken van de exploitatie. De SBN beschikt nog over een potje om de verdere bouwactiviteiten, die eerder werden stopgezet, te financieren. Voor de jaarlijkse exploitatie denkt het bestuur, na berekeningen van Berenschot, zo'n 3 tot 4 ton nodig te hebben. Voor het binnenhalen van dit bescheiden bedrag in vergelijking met het miljoenenbudget van het stripmuseum in Groningen, is het aangewezen op externe financiers. De gemeente Haarlem maakt er voorlopig geen geld voor vrij.

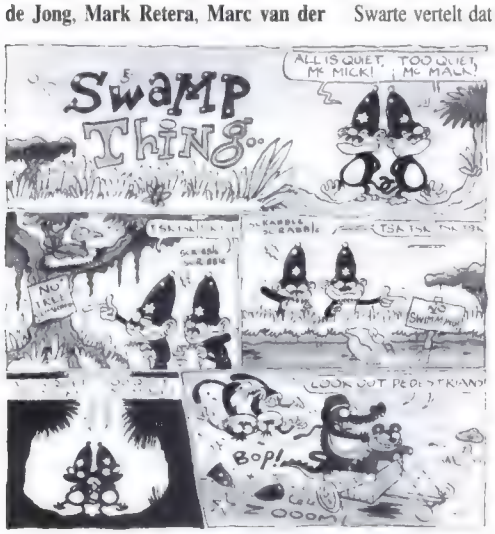

Oorspronkelijk zou het project moeten uitgroeien tot een 'expositie-, kennis- en activiteitencentrum waar inzicht wordt verschaft in vroegere, hedendaagse en toekomstige beeldverhalen, waaronder de nieuwste media'. Met de huidige ingeslagen weg wordt dit doel grotendeels losgelaten. Er komt bij voorbeeld geen documentatiecentrum meer. 'Berenschot concludeerde dat het stripdocumentatiecentrum in Rotterdam zo'n rol al vervult', zegt Swarte. 'Het opzetten van zo'n onderdeel vereist forse overheidssubsidie en het adviesbureau vindt dit op dit moment niet haalbaar.' De toekomst van dit stripdocumentatiecentrum staat echter regelmatig ter discussie binnen de Rotterdamse bibliotheek, waar het deel van uitmaakt. Swarte adviseert het stripcentrum dan ook om zich landelijk beter te profileren en daarvoor bij voorbeeld steun te vragen bij de Rotterdamse gemeente.

Het Haarlems stripcentrum zou tevens een eigen stripcollectie aanleggen, maar daar is eveneens een streep door gezet. Swarte: 'Ook hiervoor geldt dat er veel subsidie nodig is. Wij hebben het geprobeerd bij de Raad van Cultuur, maar die aanvraag werd afgewezen. Het is voor ons geen prioriteit meer. Hier ligt een schone taak voor particuliere verzamelaars.' Ook aandacht voor de nieuwste media heeft de SBN laten varen. 'Als je ziet hoe fraai de website van stripwinkel Lambiek er uit ziet, waarom zouden wij dat nog moeten doen?', stelt Swarte.

RS

Tweede boek over Bommelpretpark

Rommeldam. Het is de plaats waar onder andere Olivier Bommel, Tom Poes en Wammes Waggel wonen. Het was echter ook de naam van een klein pretpark, dat zich van 1955 tot 1959 in Oisterwijk bevond. In het park was de stad uit de verhalen van **Marten Toonder** in miniatuur nagebouwd. De herinnering aan de attractie dreigde verloren te gaan, ware het niet dat twee Bommelfans, **Jan Cornelissen** en **Tony Achterberg**, in 1998 met een boek kwamen over het pretpark: *Rommeldam. De geschiedenis van een miniatuurstadje* (zie *Stripschrift 318*). Na publicatie volgden veel reacties van mensen die nog curiosa aangaande het pretpark in hun bezit hadden. Iemand bleek bij voorbeeld nog de originele miniatuurtrein van Rommeldam te hebben. Ook kwamen er ansichtkaarten en foto's van particulieren boven water en bleken er nog beelden te bestaan van de aflevering van het *NTS-journaal* waarin aandacht aan de opening van het park werd geschonken. Het was zoveel materiaal dat besloten werd een aanvullende uitgave te maken. Op 23 mei werd in Zaltbommel het eerste exemplaar van deze uitgave aan **Irwin Toonder**, kleinzoon van Marten Toonder, overhandigd. Irwin Toonder vertelde de toehoorders dat zijn grootvader met gemengde gevoelens terugdacht aan de hele episode. Toonder was trots en blij bij de opening van het pretpark, maar deze gevoelens verdwenen al snel, doordat geldgebrek en wanbeheer het park teisterden. De kleinzoon van Toonder vertelde verder dat zijn grootvader desondanks wel te kennen had gegeven dat hij hoopte dat er ooit nog een pretpark kwam waarin de door hem geschapen figuren een hoofdrol spelen.

Het boekje *Rommeldam in Oisterwijk. Een miniatuurstad in unieke beelden* (ISBN 90-288-2630-0) kost *f*34,50 (±Bfr.690) en is uitgegeven door Uitgeverij Europese Bibliotheek.

Info: Postbus 49, 5300 AA Zaltbommel, telefoon (+31)(0)418-515515, of via e-mail: *publisher@eurobib.nl*

JvK

STAPELTJE SECUNDAIR

Bild & Bubbla 152

Dit nummer bevat een interview met de Amerikaanse cartoonist en rockartiest **James Kochalka**, wiens simpel getekende cartoons je òf enorm beroeren òf afstoten. Verder aandacht voor de tekenaar **Jaime Vallvé**, de verfilming van *De X-mannen* en een uitgebreid artikel over **Charles M. Schulz** en *Peanuts*. (JvK)

Info: Box 51, 232 02 Åkarp, Zweden, of via e-mail: *bildobubbla@telia.com*

Brabant Strip Magazine 87 en 88

Brabant Strip is een vereniging van stripliefhebbers van 9 tot 99. De vereniging

heeft inmiddels meer dan duizend leden, waarvan ongeveer een derde Nederlander is. Deze ontvangen allemaal *Brabant Strip Magazine*, een blad dat volledig bestaat uit bijdragen van de leden. Verder organiseert Brabant Strip jaarlijks minstens één ledendag, waar de leden gratis heen kunnen en een gratis stand krijgen. Bovendien heeft Brabant Strip de cd-rom *The Collector's File* gemaakt, een stripcatalogus waarin de stripverzamelaar de prijzen van onder andere stripboeken, illustraties en curiosa van zijn favoriete strip kan vinden en tevens zijn collectie kan beheren.

In nummer 87 van *Brabant Strip Magazine* een artikel over het leven van **René Follet**, tekenaar van onder andere *Ivan Zoerin*, *Steven Severijn*, *Jan Kordaat* en *Edmund Bell*. Verder wordt er stilgestaan bij het boek *Tintin et moi. Entretiens avec Hergé*. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan alle journalistieke onzorgvuldigheid rond de restyling van *Suske en Wiske*. De ware *Kuifje*-fan kan niet zonder nummer 88. Zo is er een interview met **Jean Vermeire**, alias **Jiv**, een oude vriend van **Hergé**. Samen werkten ze voor het legendarische krantensupplement *Le petit vingtième*, dat verscheen van 1928 tot 1940. Uit het interview komt naar voren dat Hergé iemand was die er duidelijk een rechts gedachtegoed op na hield en ook na de oorlog loyaal bleef aan al zijn vrienden die in de collaboratie hadden gezeten. Gelukkig is niet het hele nummer zo zwaar. Brabant Strip geeft ons namelijk ook een overzicht van alles wat Hergé voor *Le petit vingtième* maakte en van alle *Kuifje*-curiosa die in deze beginperiode van Kuifjes leven verschenen.

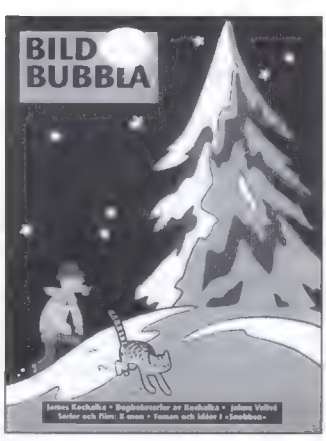

Lid worden van Brabant Strip kan door *f*40 over te schrijven op giro 7616528, of Bfr.600 op rekeningnummer 001-2980 926-95. Je ontvangt dan alle nummers die in 2001 zijn verschenen en daarna maandelijks het nieuwe magazine. *Brabant Strip Magazine* verschijnt niet in juli en augustus. Verder geeft een lidmaatschap je recht op voorintekening en korting op de album-uitgaven van Brabant Strip. (JvK)

Info: Berreweide 34, 1840 Londerzeel, België, of via e-mail: *brabant.strip@worldonline.be*

The Comics Journal 230 t/m 232

In nummer 230 een uitgebreid interview met tekenaar **Tom Sutton** en een kort interview met **Mike Allred**, de schepper van *Madman*. Verder aandacht voor het conflict tussen **Al Milgrom** en uitgeverij Marvel. De tekenaar werd de laan uitgestuurd omdat hij in de achtergrond van een plaatje zijn genoegen uitte over het ontslag van zijn vroegere baas, *Bob Harras*. Verderop lezen we dat Marvel ook al in de clinch ligt met **Marv Wolfman**, om de rechten van *Blade*. Voorts wordt er stilgestaan bij het overlijden van **Jack Liebowitz**, één van de oprichters van comiclabel DC en bekend om zijn conflict met **Jerry Siegel** en **Joe Shuster** over de rechten van de strip *Superman*.

Nummer 231 is een 'year in review'-editie. Dit houdt in dat alle belangrijke nieuwsberichten op comicgebied van het afgelopen jaar nog eens worden aangehaald. In dit kader wordt ook de top 10 gepubliceerd van de meest interessante comics van het afgelopen jaar. Opvallend veel tekenaars uit de Fantagraphics-stal hebben een plaatsje gekregen in deze lijst. Verder is er aandacht voor *Sock Monkey* en **Alan Moore**'s *America's Best Comics* en zijn er interviews met *Tomb of Dracula*-tekenaar **Gene Colan** en schrijver **Michael Chabon**.

Nummer 232 is een internetnummer en daarom veel **Scott McCloud**. Het bevat een interview met deze 'slimste man uit de comicwereld', er is een boekbespreking van *Reinventing Comics* en McClouds internetcomic *Zot!* wordt kritisch bekeken (*www.comicbookresources.com*). Ook kun je in dit nummer een aantal interviews lezen met tekenaars die hun strips op het internet hebben geplaatst, zoals **Steve Conley** (*www.astoundingspacethrills.com*), **Jordan Crane** (*www.leisuretown.com*) en **Peter Bagge** (*www.peterbagge.com*). (JvK)

Info: 7563 Lake City Way, N.E., Seattle, WA 98115, Verenigde Staten, of via e-mail: *evans@tcj.com*

Hogan's Alley 6

Dit tijdschrift noemt zich 'the magazine of the cartoon arts' maar die titel is bijna misleidend: het zijn complete boekwerken op A4-formaat van bijna 150 pagina's (te vergelijken met *The Comics Journal*) maar dan helemaal toegespitst op de klassieke Amerikaanse strip. Achtergrondverhalen, terugblikken in de tijd, interviews, overzichtsartikelen... het is allemaal terug te vinden in deze rijk geïllustreerde uitgaven vol nostalgie naar het tijdperk van *Popeye*, sport-cartoons, *Superman*, **Disney** enzovoorts. Het blad besteed zowel aandacht aan strips als aan animatie. *Hogan's Alley* wordt elke twee jaar (semi-annually) uitgebracht. (PvC)

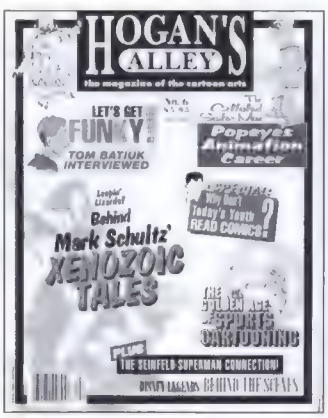

Info: P.O. Box 47684, Atlanta, GA 30362, Verenigde Staten, of via de site: *www.cagle.com/hogan*

P.L.G. 36

Dit Franse tijdschrift verschijnt maar eens per jaar, maar dan heb je ook wat: een glanzende kaft met daarin 98 bladzijden vol strips en secundaire informatie. In dit nummer is er uitgebreid aandacht voor **Baru** en **Jean Cristophe Chauzy**. Tussen de prachtige moderne en losjes getekende korte strips van onder anderen **Sandrine Lemoult**, **Colonel Moutarde** en **Jeanne Puchol** staat ook een aflevering van *Gutsman*, door **Erik Kriek**.

Die aandacht voor nieuwere strips komt niet uit de lucht vallen. *P.L.G.* staat namelijk voor Plein La Gueule en wordt uitgegeven door 'l APJABD, Association Pour la Promotion des Jeunes Auteurs de la Bande Dessinée. Overigens is Baru de 50 alweer gepasseerd. (HW)

Info: BP 94, 92123 Montrouge Cédex, Frankrijk, of via e-mail: *morin100@aol.com*

Sapristi! 46

In het laatste nummer van 2000 wordt uitgepakt met een uitgebreid interview met **Marini**, tekenaar van de reeksen *De Schorpioen* en *Gipsy*. Tevens een interview met zijn scenarist **Thierry Smolderen** en met **Thierry Girod**. (PvC)

Info: BP 173, 76206 Dieppe Cédex, Frankrijk.

STRIPS IN EIGEN BEHEER

Incognito-reeks 6: Bubbels

Anton Damen schreef en **Marq van Broekhoven** tekende dit horrorverhaal. Ja, u leest het goed; het duo dat bekendheid opbouwde met de grappige strips *Fritz Pitz*, *Peer de plintkabouter* en *De collectioneur* heeft een uitstapje gemaakt naar een nieuw genre. Het verhaal draait om de achtjarige Robert Farrell die tijdens Halloween de deuren langsgaat om snoep te halen vlak nadat hij het verhaal heeft gehoord over de colaheks die de bellen in de frisdrank stopt. Van Broekhovens rommelige stijltje leent zich verrassend goed voor het enge boekje dat zich kenmerkt door een hele zorgvuldige regie.

Bubbels telt 28 pagina's en kost *f*8,95 / Bfr.165. Volgende delen van de Incognitoreeks zullen onder andere worden geproduceerd door **Aaarch!!** (Pseudoniem

van **Marcel de Jong**) en **Erik Wielaert** (JvK).
Info: Bergblauwstraat 296, 1503 ML Zaandam, telefoon (+31)(0)75-6704371, of via e-mail: *incognito@comic.com*

Ouwe kaas 1 en 2

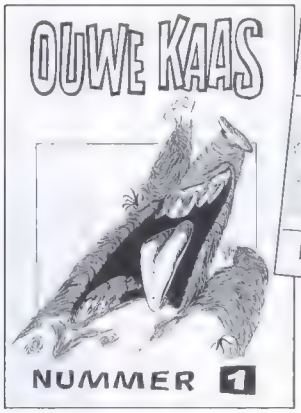

Deze uitgave is een nieuw initiatief van het zogenaamde Nederlandse Minidisk Genootschap, bestaande uit tekenaar **Rudy Hulleman** en letteraar en columnist **Frits Jonker**. In *Ouwe kaas* vinden we schetsen en strips van Hulleman, columns van Jonker en uit tijdschriften overgenomen artikelen over mysterieuze zaken. Het genootschap wil hiermee een verzameling geven van zaken die tegen de rand van het bekende aanzitten. Een erg interessante publicatie is het echter niet geworden. Wat Hullemans tekeningen en strips teweeg moeten brengen is me een beetje ontgaan en Jonker bespreekt voornamelijk dingen die hèm interesseren. Leuk is wel de briefdialoog tussen de twee heren, waarin ze bespreken wat de inhoud van het blad moet worden. Na *Ouwe kaas 1*, dat op A5-formaat is uitgegeven, komt een nog kleiner boekje met veelal slordig getekende en niet grappige cartoons van **Rudy Talbo**, een pseudoniem van Rudy Hulleman. (JvK)
Info: Postbus 75459, 1070 AL Amsterdam.

Sam & Moos

Tussen alle actie en manga die **Steven de Rie** produceert, is *Sam & Moos* een vreemde eend in de bijt. Geen *Stille Getuige* ditmaal, maar een gagstrip over twee homo's. En zoals hun namen 'al aangeven, heeft de auteur zich hierbij gebaseerd op het moppenboek. Bijkomend gevolg: de grappen zijn doorgaans nogal belegen. Ook qua uitgave (met de nietjes aan de bovenkant) een typisch pleeboekje, maar dan voor de lokale COC. Prijs: *f*6 / Bfr.115. (JM)

AANSTORMEND GEWELD

Bries

WIE? Bries is een eenmansuitgeverij, door de Antwerpse dertiger **Ria Schulpen** in 1999 begonnen. De uitgeverij groeide als vanzelf uit de gelijknamige stripbibliotheek (1985-2000) en vooral uit de smallpress-mail-order (vanaf 1997), net zoals de uitgeverij onderdelen van de paraplustichting Breeze. Overigens had Schulpen al wat uitgeefervaring opgedaan met het na vier nummers ter ziele gegane *Verdomd > Goed Tijdschrift*, dat ze samen met **Werner Claessens** (alias **Gilliom**) en **Mark Horemans** (alias **RayMan**) uitgaf in 1996-1997.

WELKE TAAL? Engels. Beetje vreemd voor een Vlaamse uitgever misschien, maar gezien de nichemarkt waarop Bries zich concentreert (alternatieve strips vooral in zwart/wit) is die taalkeuze wel te verantwoorden. Overigens zal binnenkort ook een boek van Bries zowel in het Engels als in het Nederlands verschijnen: *Boerke*, het debuut van **Pieter De Poortere**.

In deze rubriek laat de auteur zijn licht afwisselend schijnen op experimentele ontwikkelingen in de marge van het beeldverhaal en op vrij jonge auteurs van wie nog nauwelijks werk in het Nederlands is vertaald.

WAT? Zoals veel alternatieve uitgevers geeft Bries een behoorlijk aantal bloemlezingen uit. Eén van de eerste boeken was *Wind. The Bries Anthology*. Dat boek kan als een soort esthetisch manifest van de startende uitgeverij worden bekeken. Schulpen stelt er 31 auteurs in voor die ze zelf goed vindt, maar die bij een breed strippubliek quasi-onbekend zijn. Echt bekend waren alleen de Vlaming **Luc Cromheecke** (*Taco Zip*, *Tom Carbon*) en **Marcel Ruijters** (*Dr. Molotow*, *Troglodytes*). Verder kon er nog wat volk uit de internationale smallpress worden herkend, zoals de Sloveen **Jacob Klemencic** (*Stripburger*, zie *Stripschrift 311*; *Beeldstorm*, zie *Stripschrift 322*; *Rhodium Révulsif*, zie *Stripschrift 328/329*), de Italiaan **Claudio Parentela** (*Rhodium Révulsif*), de Amerikanen **Pete Sickman-Garner, Dylan Williams** en **Josué Menjivar** (*Top Shelf*, zie *Stripschrift 312*), de Belgen **Mong, Myriam Kalaï** (*Beeldstorm*) en **Jean Bourguignon** (*Zone 5300*) en auteurs van *Verdomd > Goed Tijdschrift*. De grote meerderheid van de auteurs was bij publicatie van *Wind* echter ook voor de geïnteresseerde stripliefhebber onbekend. Alle verhalen in *Wind* hebben de wind als eenmakend thema, een leuk idee dat een bloemlezing van deze omvang van de chaos redt. Sommige auteurs leveren schitterend werk, bij anderen is het minder begrijpelijk dat ze in de bloemlezing terecht zijn gekomen. In elk geval blijkt duidelijk uit *Wind* hoe breed Schulpens smaak eigenlijk wel is. Naast het eenmalige *Wind* herbergt Bries ook twee lopende bloemlezingen: *Eiland* en *4Eyes*. *Eiland* werd aanvankelijk in eigen beheer uitgegeven door **Tobias Schalken** en **Stefan van Dinther**, maar is vanaf nummer drie naar het Engels en naar Bries geswitcht. *4Eyes* is een Antwerps collectief, bestaande uit vier tekenaars: RayMan, Gilliom (beiden ook *Verdomd > Goed Tijdschrift* en *Beeldstorm*), **Kapreles** (ook *Incognito*, zie *Stripschrift 317* en *Beeldstorm*) en **Philip Paquet** (ook *Stripburger*). Van *4Eyes* verschenen al twee nummers. Aan beide tijdschriften wordt een aparte toekomstige aflevering van deze rubriek gewijd.

WAT NOG? Naast bloemlezingen publiceert Bries ook soloboeken. Het eerste daarvan was het dubbele boek *At the top/ Touching heaven* van **Willem Verburg** in 1999, twee strips van verschillende grootte. In datzelfde jaar verscheen ook nog *Onomatopeia-Xenotinta* van RayMan, een charmante woordeloze mini, waarin creatief gebruik wordt gemaakt van steunkleuren. Vervolgens publiceerde Bries nog vier dikkere en luxueuzere boeken: *Brain Songs* van **Uli Oesterle**, *The Man on the Moon* van **Ulf K.**, *Louis Armstrong* van Philip Paquet en *W The Whore* van **Feuchtenbergerowa** (ook aan haar wordt een toekomstige aflevering van deze rubriek gewijd) en **Katrin De Vries**. Door de vier boeken naast elkaar te leggen, wordt duidelijk dat Bries steeds meer aandacht schenkt aan boekproductie. *Louis Armstrong* en *W The Whore* zijn bijzonder mooi uitgegeven. Drie van de vier boeken zijn eerder in het Duits verschenen: *W The Whore* zelfs ook al in het Frans. Maar *Louis Armstrong* is een origineel albumdebuut van de jonge Antwerpenaar Philip Paquet (pas 27 jaar, ook deel van *4Eyes*). *Louis Armstrong* is gebaseerd op de autobiografie van jazzartiest Armstrong, waaruit Paquet fragmen-

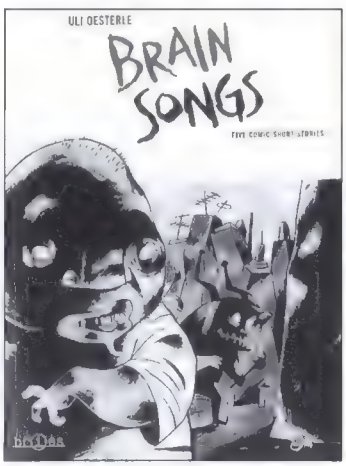

GILLIOM IN *WIND*

Info: Congresstraat 26-17, 2060 Antwerpen, België.

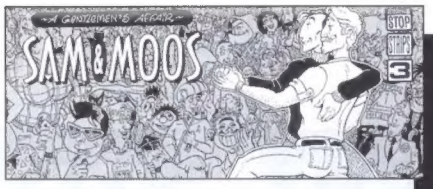

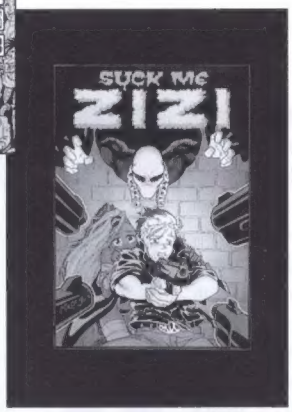

SUCK ME ZIZI

De Antwerpenaar **Steven de Rie** is in Nederland geen onbekende, mede doordat Het Stripschap jaren geleden diens strip *De stille getuige* als 'eerste Nederlandstalige comic' uitbracht. De Rie is sindsdien driftig doorgegaan met tekenen, maar bleef moeite houden om zijn werk uitgegeven te krijgen. Ook met *Suck me Zizi* probeerde hij het aanvankelijk in eigen beheer, maar eenmansuitgeverij RDH uit Rotterdam heeft zich inmiddels over de tweede druk ontfermd. Het betreft hier een Engelstalige manga over een jong Antwerps crimineeltje dat door een geest bevangen wordt om Zizi te bevrijden, een beestvrouw met bovenmenselijke krachten. Samen met Zizi slaat deze Mark aan het roven en uiteindelijk schakelen de politie en de Stille Getuige hen uit. Het oogt allemaal heel erg 'manga-like' (mede dankzij het schetswerk van **Mike Kok**), maar mede door het irritante actiefilm-Engels is *Suck me Zizi* zonodig nog oppervlakkiger dan alle Japanse pulp. Deze strip moet het dan ook hebben van het (aardige) tekenwerk. Prijs *f*30 / Bfr.600. (JM)

Info: Congresstraat 26-17, 2060 Antwerpen, België.

Correcties

In *Stripschrift 336* zijn helaas een paar storende foutjes geslopen.

Inhoud: Het interview met Hans van Oudenaarden was een bijdrage v... **Jasper Bakker** en niet van Pieter van Cleef. De bijdrage over Michael Dudok de Wit is van **Erik van Drunen** en niet van Gerard van Drunen. Die laatste kennen we helemaal niet.

Actualiteiten: In het item *Malmberg, VNU en Big Balloon* laten wij investeringsmaatschappij 3i een bod van een half miljoen uitbrengen op Malmberg, terwijl dit een bod van een half miljard had moeten zijn. Eén lezer van *Stripschrift* probeerde zelfs mee te bieden door deze fout. Verder hechten wij eraan te melden dat wij in het item *Machtige arm* de slak ten onrechte bestempelden als bijna uitgestorven dier. Uiteraard bedoelden wij alleen het zeggekorfslakje.

De redactie

door **GERT MEESTERS**

the origin of the Winds
OH BOY - IT SURE LOOKS PRETTY GRIM OUTSIDE!
YEAH, ON DAYS LIKE THIS YOU CAN REALLY HEAR THE HOWLING OF THE WIND!
WOOOO
RAYMAN IN WIND

WELL, TRUTH BE TOLD... BUT AIN'T YOU...?
WANNA TALK ABOUT IT, TIBERIUS?
A-ABOUT WHAT?
'BOUT YOUR OL' LEDY. I'VE GOT LOADS OF ZINGE ON THE SUBJECT.
IF YOU SEY SO.
AND STILL HAVE YOU AT THE BOTTOM OF A BOTTLE OF BURGUNDY SOTCH I GOT ME A BOTTLE AND A DREAM IT'S SO HAUNTIN N SEEMS
LAGAVULIN 16
NEGATIVE.
PROMISED KATHLEEN, NO MORE BOOZE.
SWIG OF COMFORT FOR YOU, MR. WHITE
OESTERLE

ten heeft gekozen, en die dan rijkelijk heeft geïllustreerd. De tekst en de illustraties blijven gescheiden, maar Paquet heeft zijn pagina's geschikt als strippagina's: de tekstblokken en illustraties wisselen elkaar af in variabele formaten. Paquets stijl is heel toegankelijk en bijzonder efficiënt. Hier en daar zie je iets te duidelijk dat hij foto's overtekent, maar voor de rest is zijn stijl heel matuur. De achillespees van *Louis Armstrong* is de oorspronkelijke Armstrong-tekst, die voor niet-jazzliefhebbers waarschijnlijk te weinig bijzonder is om te blijven boeien.

Brain Songs en *The Man on the Moon* bestaan beide uit korte verhalen. Oesterle bundelt in *Brain Songs* vijf korte verhalen. De titel is toepasselijk omdat zijn protagonisten vaak psychologische problemen hebben, al of niet veroorzaakt door de moderne grootstedelijke maatschappij. Muziek speelt in een aantal verhalen een belangrijke rol, zo draait één van de verhalen volledig rond een nummer van **Tom Waits**. Oesterle's personages zijn ziekelijke eenzaten, anonieme mensen en gangsters. Niet elk verhaal is even origineel of boeiend, maar de bundel vormt wel een geheel door de duistere sfeer van de verhalen, en personages die in meerdere verhalen voorkomen.

Ulf K. is misschien iets bekender dan Oesterle, omdat zijn werk behalve in het Duits ook vaak in het Frans beschikbaar is, en omdat zijn werk al in *Zone 5300* heeft gestaan. *The Man on the Moon* is een typische verzameling charmante sprookjes, waarin dag, nacht, maan, sterren, dood personen zijn, en waarin enkele mensen met die vermenselijkte levensgrootheden in aanraking komen. Zijn stijl, waarin de dominante zwarte vlakken opvallen, is naïef en elegant genoeg om perfect bij de sprookjes te passen. Af en toe is erg duidelijk waar Ulf K. zijn stilistische mosterd haalt: **David B.**, **M.-A. Mathieu** en **Dupuy & Berberian** (*Meneer Johan*) zijn nooit veraf.

W The Whore is een mooie staalkaart van Feuchtenbergerowa's originele grafische stijl en van de motieven die als vanzelf in haar werk weerkeren: liefde (of de onmogelijkheid ervan), het vrouwelijke lichaam, seks, moederschap. Zoals steeds zijn haar verhalen niet onmiddellijk helder door het overvloedige gebruik van beeldmetaforen en het gebrek aan setting. Maar dat maakt ze enkel intrigerender. In het Nederlandse taalgebied verschenen eerder verhalen van haar in *Gr'nn*, *Thank God it's Ugly*, *Zone 5300*, *Old Cake Comix*.

TENTOONSTELLINGEN? Als uitgeverij in zijn geheel heeft Bries nog geen tentoonstelling gehad, maar veel auteurs van de uitgeverij wel. Philip Paquet heeft al tentoongesteld in Amsterdam, New York en Antwerpen. *Eiland* kreeg dit jaar een grote tentoonstelling in stripwinkel Lambiek in Amsterdam. In het najaar loopt ook een tentoonstelling over *4Eyes* in stripwinkel Mekanik in Antwerpen. Ulf K. en Feuchtenbergerowa zijn internationaal tentoongestelde kunstenaars.

WAT IS ER BIJZONDER AAN BRIES? Bries gaat prat op zijn eigenzinnige focus op kwaliteit. Of een project wordt uitgegeven, hangt niet af van economische factoren, maar vooral van de smaak van Schulpen. Die smaak is breed, maar kan, te meten aan het uitgavebeleid tot nog toe, als 'alternatief' in de ruimste zin worden omschreven. Ook de internationale ambitie pleit voor de uitgeverij, omdat een dergelijke uitgeverij enkel met een internationaal publiek kan overleven. Natuurlijk maakt die internationale gerichtheid het niet gemakkelijk om de boeken bij de klant te krijgen. Distributie lijkt dan ook de grootste hindernis voor Bries.

EN NU PRAKTISCH! De meeste genoemde boeken zijn te bestellen in elke stripwinkel via Het Raadsel, maar *At the Top/ Touching Heaven* en *Onomatopeia-Xenotinta* (nog) niet. Je kan ook direct met Ria Schulpen contact opnemen via *bries@pi.be* of via Kammenstraat 41, 2000 Antwerpen, België, telefoon/fax (+32) (0)3-234 3935. De prijzen van de boeken zijn erg gevarieerd, van €2,5 voor *Onomatopeia-Xenotinta* tot €14,5 voor *Eiland 3*.

Mirakel?

Todd McFarlane is jaren het boegbeeld van Image Comics geweest. Jong, brutaal en een groot voorstander van vrijheid voor schrijvers en tekenaars. Met zijn comic Spawn bezet hij sinds de lancering van Image steevast een plekje bij de tien best verkochte comics van Amerika. De laatste maanden is McFarlane echter herhaaldelijk op een negatieve manier in het nieuws gekomen en het eind is nog niet in zicht. Eerst was er het conflict tussen hem en schrijver *Brian Michael Bendis*, die naar eigen zeggen de laan uit werd gestuurd toen hij Ultimate Spider-Man voor Marvel wilde gaan schrijven en onlangs is een ander slepend conflict prominent in het nieuws gekomen.

Het gaat in dit geval om de strijd over het personage Miracleman. Miracleman is een comic die in de jaren tachtig door Eclipse Comics is uitgegeven. Oorspronkelijk werd de serie geschreven door *Alan Moore* (die in de jaren tachtig ook nog furore maakte met zijn miniserie Watchmen voor DC), maar hij gaf zijn deel van de auteursrechten aan zijn opvolger *Neil Gaiman* en tekenaar *Mark Buckingham*. Nadat Eclipse werd opgedoekt, werd het personage Miracleman min of meer vergeten... tot de dag dat McFarlane het resterende deel van de auteursrechten van Eclipse kocht. Tot zover niets aan de hand. De problemen ontstonden echter in 1997, toen McFarlane zijn auteursrechten op Miracleman aan Gaiman aanbood als betaling voor het gebruik van de door Gaiman verzonnen personages Angela, Medieval Spawn en Cogliostro. Gaiman kreeg de originele films van alle vierentwintig delen van Miracleman en wachtte op een officiële bevestiging dat de rechten aan hem werden overgedragen.

En daar wacht hij nu nog steeds op. De enige keer dat McFarlane van zich heeft laten horen, was toen hij begin 1999 voorstelde dat hij alle rechten op Miracleman aan Gaiman wilde overdragen in ruil voor alle rechten op het personage Angela. Daar trapte Gaiman natuurlijk niet in. Er viel namelijk niets te ruilen. Een lange radiostilte volgde, McFarlane besloot dat hij het personage Angela dan maar liever liet sterven en is nu blijkbaar van mening dat dit hem een vrijbrief voor het gebruik van Miracleman geeft. Op de cover van de onlangs aangekondigde Hellspawn 13 staat namelijk een personage dat niet alleen veel lijkt op Miracleman maar het waarschijnlijk ook gewoon is. Zin in een lange rechtszaak heeft Gaiman niet, maar op zijn beurt heeft hij laten ontvallen dat hij ernstig in de verleiding is gekomen om Marvels hoofdredacteur *Joe Quesada* te bellen en te vragen of hij interesse heeft in het herdrukken van de vierentwintig oorspronkelijke nummers van Miracleman. Kort geleden heeft Quesada tijdens een persconferentie laten weten dat hij al met McFarlane over de situatie heeft gesproken. Hij kan nog niets definitiefs zeggen, maar hij heeft goede hoop op een bevredigende afloop. Marvel Comics als bemiddelaar, wie had dat vijf jaar geleden durven dromen?

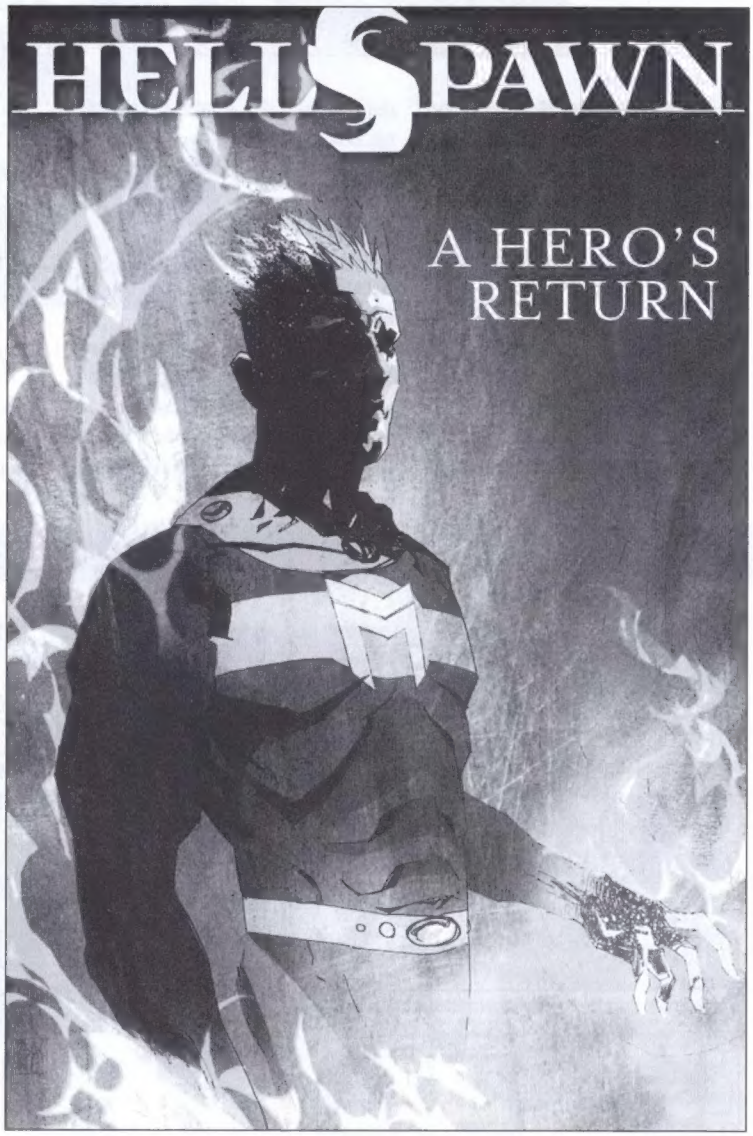

In het kort

Tegenwoordig komt zo veel nieuws uit de comicwereld, dat je alleen volledig op de hoogte blijft als je vierentwintig uur per dag op het internet rondzwerft. Het zal wel aan de tijd van het jaar liggen. De zomer is begonnen, de mensen hebben veel vrije tijd en een leuk vakantiezakcentje. Tel dat bij elkaar op en het is duidelijk waarom veel uitgeverijen juist nu even lekker in het nieuws willen komen. Nieuws is aandacht, aandacht is interesse en interesse betekent kassa.

Marvel is traditioneel het meest in het nieuws. Afgelopen maand haalden de plannen van deze uitgeverij zelfs de krant USA Today, waarin werd bevestigd dat Marvel plannen heeft voor een zesdelige miniserie over het mysterieuze verleden van Wolverine. Uitgever

Rechtsboven, **Miracleman terug in *Hellspawn*?**

Linksmidden, ***X-Force*: geen Comics Code.**

Rechts, ***Vampi* nu bij Anarchy.**

door
OLAV BEEMER

Bill Jemas heeft kort daarna de details prijsgegeven. De miniserie zal de titel Origin gaan dragen en worden gemaakt door de toch al zo drukke schrijver *Paul Jenkins* (onder meer van Witchblade en Peter Parker, Spider-Man) en tekenaar *Andy Kubert* (voor wie het personage Wolverine geen onbekende is). De twee hebben nog niet eerder met elkaar gewerkt, maar beiden zijn erg enthousiast over elkaar en het eerste nummer van Origin staat voor september dit jaar op de planning. Een coverprijs van minimaal $3.50 lijkt onvermijdelijk.

Op veel comics van Marvel en DC bevindt zich al jaren een klein logo: 'approved by the Comics Code Authority.' Deze Comics Code Authority is een instituut dat zo'n vijftig jaar geleden is ingesteld en dat erop toeziet dat de inhoud van de comics aan bepaalde eisen voldoet. Overmatig geweld, racistische denkbeelden en overduidelijk seksuele toespelingen kunnen bij voorbeeld niet door de beugel. Onderwerping aan de CCA geschiedt op vrijwillige basis. Nu heeft Marvel aangekondigd dat zij de CCA hoogst waarschijnlijk gaat vervangen door een nieuw, eigen systeem. 'De regels van de CCA zijn vijftig jaar oud en we zijn tot de conclusie gekomen dat de huidige marktsituatie om een andere aanpak vraagt,' aldus uitgever Bill Jemas. Als alles meezit stapt Marvel, die de laatste tijd toch al enkele series zonder de CCA op de cover heeft uitgebracht (waaronder X-Force en Brotherhood), nog voor het eind van het jaar over op een eigen systeem. Dit systeem kent drie categorieën: 'all ages,' 'parental guidance' en 'mature readers.'

Deze berichtgeving komt niet uit de lucht vallen. Marvel is al een tijdje bezig met het opzetten van een nieuwe lijn comics voor volwassen lezers. Schrijvers als Brian Michael Bendis (de man achter Ultimate Spider-Man) en *Garth Ennis* (schrijver van onder meer The Punisher) hebben hun medewerking al toegezegd. In de jaren tachtig mislukte een soortgelijk experiment (toen heette de lijn comics Epic), maar met zulke grote namen zou het deze keer zomaar kunnen lukken. Mits de nieuwe series niet meteen een excuus zijn voor weer een verhoging van de coverprijzen, natuurlijk.

Bij de relatief kleinere maar niet minder populaire uitgeverij Harris bestond sinds een jaar de nodige verwarring. Aan de ene kant hadden ze de serie Vampirella en aan de andere kant gaven ze ook de serie Vampi uit, getekend door het jonge talent *Kevin Lau*. Afgezien van de naam hadden beide comics niet veel met elkaar te maken, maar het mag duidelijk zijn dat door deze verwarring heel wat fanatieke lezers van Vampirella ook de serie

van Lau zijn gaan volgen. Harris Comics en Lau maken deze zomer definitief een eind aan de onduidelijkheid en vanaf Vampi 10 wordt de serie uitgegeven door Anarchy Studios, een nieuw onderdeel van Harris. Daarnaast bestaan ook plannen voor Vampi Digital, een comic die volledig op de computer is gemaakt. Kortom, Lau krijgt zijn eigen speeltuin vol vrijheid. Aangezien hij zichzelf graag laat afbeelden met zonnebril, lange jas en twee pistolen zal hij zich daar ongetwijfeld vermaken.

Vers

Voor DC Comics betekent de maand augustus weer veel nieuwe projecten, nieuwe series en nieuwe miniseries.

Vooruitlopend op een later dit jaar te lanceren maandelijkse comic, vertelt de vijfdelige miniserie Deadman: Dead Again over een bijzonder avontuur van de gelijknamige held. Deadman wordt door vreemde krachten naar het verleden gestuurd, waar hij op kritieke punten beslissingen over leven en dood moet maken. De dood van Barry Allen ofwel Flash, de dood van de tweede Robin, de dood van Superman en de dood van Hal Jordan ofwel Green Lantern; ze komen allemaal voorbij. Aan Deadman de lastige morele vraag of hij moet ingrijpen of lijdzaam moet toekijken. Deadman: Dead Again verschijnt wekelijks, wordt geschreven door *Steve Vance* (bekend van Superman, Inc) en getekend door onder meer *Leonard Kirk* en *Mark Bright*. De reguliere serie volgt dit najaar, wederom met Vance als schrijver en met het nieuwe talent *Josep Beroy* als tekenaar. Is echter wel behoefte aan een comic over wat wel eens het saaiste personage uit het DC Universum is genoemd? Image Comics geeft in augustus de aftrap voor Universe, een nieuwe Top Cow-comic, gemaakt door Paul Jenkins en *Clayton Crain*. In deze serie wordt eindelijk het verband tussen de Witchblade, de Darkness en de Angelus nader bestudeerd. Daar Jenkins de vaste schrijver van Witchblade is en onlangs ook een nummer van The Darkness voor zijn rekening heeft genomen, is hij een logische keus. Crain is een ander verhaal. In het verleden is hij vaak verguisd vanwege zijn donkere, onoverzichtelijke stijl. Bij Top Cow loopt genoeg talent rond, maar voor nieuwe series worden verdacht vaak twijfelachtige beslissingen genomen. Hierdoor is het zeer de vraag of Universe net zo zal inslaan als Witchblade halverwege de jaren negentig.

Ook Marvel doet mee met de uitbreidingsdrift en brengt het gezegde 'overdaad schaadt' in praktijk met twee nieuwe miniseries. Het vierdelige Rogue verhaalt over de persoonlijke problemen van de gelijknamige mutant. *Fiona Avery* (onlangs schrijfster van No Honor voor Image) wil vooral Rogue's menselijke kant laten zien en *Aaron Lopresti*'s cartooneske tekenstijl sluit prima bij die doelstelling aan. Twee weken eerder lanceren *Brian K. Vaughan* (bekend van Swamp Thing) en *Mark Texeira* een vierdelige miniserie over Cyclops, een ander lid van de X-Men. Zijn avonturen voeren hem naar Canada, waar hij een handjevol dodelijke vijanden tegenover zich krijgt. Cyclops en Rogue kosten $2.50 per deel en vallen min of meer buiten de continuïteit. Een aardig gebaar van Marvel, maar was het niet een veel mooier gebaar geweest als de miniseries helemaal niet waren aangekondigd?

Rechtsboven,
Nieuwe miniserie *Rogue*.

Midden,
***Cyclops*: overbodige miniserie?**

Rechts, van links naar rechts,
- **Deadman keert terug.**
- ***Deadman: Dead Again***
- ***Aaron Lopresti* tekent *Rogue*.**

NU IN DE BOEKHANDEL

HOORT! HOORT! ZEGT HET VOORT!

AGENT 327

HET GEWETEN VAN NEDERLAND

IS TERUG!

Nieuw!

GEBONDEN EDITIE ƒ24,90
SOFTCOVER EDITIE ƒ12,90

MEULENHOFF M